

ACT -

Tùtùnán

Zwezi-Kərisə tuntuna

Tùtùnán

yoo

Tùtùnán sagi tə yuu wa sugu

Lìu tə, v nə púpúní sagi ku tə

Ku yi Likə nə púpúní ku. Mə ku m̀ə nə púá v suywánú tə nə. U təntən sagi tə wa, v biri yìèn tə, Zwezi nə swìn, də tə tə, v nə fwa tia yuu wa. Ku kwa nə, Likə nə kùə púpúní tuntuna sagi tə də.

Llà tə nə, Likə nə púpúní

Likə púpúní sagi ku tə v pa *Zwifə-ba nə, də ba tə nə, ba nə tà Zwifə-ba, ba nə jigə *Kərisə là, ndə v təntən sagi tə nə.

Sagi tə wa sugu

Zwezi-*Kərisə *tuntuna tə tùtùnán yoo nə ku swìn. Likə biri ku nə twá nətə *Kərisə là púlí tə ma pùlì mancın mancın, ku sú nagwanɛɛ tə wa, Mediterane muv tə nii nə. Kərisə là púlí tə dən təntən ku dī *Zwerizalemə nə, *Pantəkɔtə cànà tə dun nə máná tə wa, Yu-*Sɪŋu tə nə cúə tuntuna tə yuu wa. Yìèn yà cì ku yáá nə, tə nə duən də ga wɔwalɪ ku, yá də ku nətə mɛ ku tə pùlì lala ku sùrí. Máná tə, ba nə ken càn Kərisə là púlí tə nə, ku làgà Zwide də Samari nagwanɛɛ tə wa, ku ga swìn suywánú tə, ku biri dwíə tə nə, ku nə vɛli ku jəri. *Yuu-Tiu biri Piyerə nə, sə v lwarɪ də, mu tə, ku nə ba zwè Yu con, tə yi là tə, ba nə tà *Zwifə-ba də nyiən.

Bələ nii yoo tə sagı tə nə bırı nəba, ku yi nətu tuntunu Polə nə vəli v swın suywánú tə nəe batwa duən dən nə v bırı luv níó tə, tə nə kıkarı Mediterane muu tə, ba ja va ba yí *Romə, ku nə yi Romə-ba pàrì dəkuu bwálí. Tian yura də Polə nəe batwa nii vəlu wulə sagı tə bwálí don nə, ba nə fwa luv níó ba tún ku wa, sagı tə talıkwa yáá tə wa.

Tutunan sagı tə pıí ku lıí nəba ku tə, Kərisə là púlí nə me, sə ku fwa mánjá mama, bwálí mama nə diun mama. Nə me, sə nə swın Zwezi-Kərisə yoo nə bırı bara də kana də bısíná də nəkwına də jıjə tián də zura mánjá mama wuuu, ku jə vələ luv zaıu.

1

Zwezi pıí v di Yu sán nə

(Likə 1.1-4, 24.33-51, Matia 28.18-20, Marəkə 16.15-19, Efəzə tián 4.8-10)

¹⁻² À dabəe Teofilə*f1*, à təntən sagı tə wa, à púpúní yìèn tə mama, Zwezi nə tun də tə tə, v nə kàrì v bırı là nə. U kàrì tə v bırı v tutunı tə jıju mama, ku ja va ku yí mánjá tə wa, Yu nə lı wá tia yuu, v kə v con. Zwezi nə yın luv wa, v kúrí là, v ma fwa v *tuntuna. U twá Yu-*Sııu tə dián nə, v ma bırı ba ku tə, ba nə me, sə ba fwa. ³ U nə dí càn v ti kwa nə, v bırı v tián v tuntuna tə nə də, v cígá wulə mu wa. U bırı v tián ba wuuu, nəe kapupu dian sapwilə, v ma swın Yu pàrì tə yìèn, v bırı ba.

⁴ Ku mánjá təntə wa, Zwezi də v tuntuna tə yà jèé ba dé wodiu. Ku mù wodiu tə yuu, v swın ba con, v wó: «Á dənà ká nan *Zwerizalemə wa. Á dəná won tə, à nyına Yu nə kàn nii, sə v pa aba. À dí yáá à swın ku yoo á con: ⁵ Zwan*f1* ləgə là níá wa, ku twá də Yu yırı, yá ku dən nə yí yáá mē, Yu wá lə ba v *Sııu tə wa.» ⁶ Tuntuna tə, ba nə kun duən nə, dən ma bà ba bwe Zwezi, ba wó: «*Yuu-Tiu, ku mánjá təntə wa nə, n wá pıí n tún

*Yizərayelə pàrì tə, naaa?» ⁷ U ma le ba, v wú: «Ku mù təntə ba aba ywàǵá. À nyina Yu tətə nə jə cwəǵə, sə v tún ku mǵǵá tə, də ku dun tə, ku nə wá tun. ⁸ Yá Yu-Siǵu tə nə twi á yuu wa, á wá na diàn, sə á ya à lià tə, á nə wàá á buri ku tə, á nə ni à con Zwerizalemə wa, də Zwide nagwanaa tə mama wa, də Samari nagwanaa tə mama wa, halı, ku ja vələ tia tə yuu mama.» ⁹ Zwezi nə swin ku mù təntə v zwè, Yu pin, v zàn v di yu nə ba yíá yuu. Yá bakwan twi ku pú v nə. ¹⁰ Ba dǵn nə zıǵa, ba ywàǵá yu nə zən, Zwezi zaǵv tə mǵǵá wa, də nən, bara bələ, ba nə zua ganpwənə, nan ba nə. ¹¹ Ba bwe ba, ba wú: «Galile tiàn-ba, bèè nə pin, á ma zıǵa, á ywàǵá yu nə? Yu nə ti v mù Zwezi tə, v ja di v mù Yu *sǵn nə. U wá piı v bà nətv, ndə á nə ni wá də, v di Yu sǵn nə.»

Ba ken liù don Zwidasə yuu nə

(Likə 24.52-53)

¹² Zwezi- *Kərisə *təntuna tə dǵn piı, ba nan *oliviye tiàn paan tə yuu, ba va *Zwerizalemə. Paan tə də Zwerizalemə yi ndə kilometərə nədv*f1* nə. ¹³ Ba nə vəli ba yí Zwerizalemə, ba diǵa dəyuu diè tə wa, ba nə yàá kun duən nə mǵǵá mama. Ku yi Piyerə, də Zwan, də Zwakə, də Andəre, də Filipə, də Toma, də Barətelemi, də Matia, də Aləfe biú Zwakə, də Simon, v nə yi *Zelotə, də Zwakə biú Zwidə. ¹⁴ Ba mama tə pubuǵa yà yi nədv, ba yà ǵwın ba yàá lá ba jùnì Yu, ba mù də kana tə, də Zwezi nuu Mari də Zwezi nyáná tə.

(Zwan 12.4-6, Matia 26.14-16, 46-50, 27.3-10)

¹⁵ Ba lià tə mama, ba nə yi nubia Kərisə yiri, ba yà nə kun bwálí tə wa, yí ndə lià bíí də sapva nə. Dian təntə wa, dun don nə, Piyerə zàn yu nə ba tətəǵi wa v swin, v wú: ¹⁶ «Nubia-ba, Yu sagı tə wa, ku buri də, Yu-*Siǵu tə pin, piú *Davidə swin Zwidasə yoo fuən nə. Ku yi kálú, sə ku nii sú. U mù Zwidasə tə nə yin lià yàá, v pa ba ja Zwezi. ¹⁷ Zwidasə yà yin nə mù

Zwezi-Kərisə tuntuna tə wa liù. U də yà jə tori tùtùnnán tə wa, Zwezi nə tari v pa nəba. ¹⁸ U mù Zwidasə tə tun yoo, ku nə lwara zənzən. Ba ga pa wá səbiu ku yiri. U ti ku mù səbiu tə, v ma yè kára. Ku mù kára tə wa, v kén v tu v yari, v pùé pwin, v luran nan tə gərə tia. ¹⁹ Zwerizalemə lià mama ni ku mù yoo təntə. Ba dān ma kə kára tə yiri də ba sugv Akeledama. Ku dēn nə yi “jana kára.” ²⁰ Ku púpúní gwaran sagi tə wa, ku wú:

“Yu wá pa, v sàñ jì digə, liù mama dān ká yà lá.”

Ku tə sùrí lá nə, ku wú:

“Yu wá pa, liù don jon v yuu nə.”

²¹⁻²² Ku mù tə yiri, ku mε, sə liù don, v nə wàá v biri də, v ni *Yuu-Tiu Zwezi bwiu tə nə sùrí nə nə. U mù liù təntə mε, sə v yà liù tə, v nə yin də nəba, mánjá tə wa, nə mù də Zwezi nə yà wulə duən nə. Ku nə zigi, Zwan ka lə lià níá wa, ku twá də Yu yiri, ku ja va mánjá tə nə, Zwezi nə digə Yu *sàñ nə.»

²³ Ba dān ma li lià bələ ba zigi. Ku mù nə yi Zwuzefə, ba nə bonə Barəsabasə, v yiri don də ya Zwisətisə də Matiasə. ²⁴ Ba dān lòrì Yu, ba wú: «Yuu-Tiu, n mù nə yèé liù mama pubuŋa. Biri liù tə, n nə kúrí lià bələ tə wa. ²⁵ Sə v ya Zwezi-Kərisə tuntunu, sə v tún wá, sə v ya v tuntuna, v tun tutuŋi tə, Zwidasə nə dugv, v ga va bwálí tə nə, Yu nə tún v nə.» ²⁶ Ba dān ma pwárí ku ja Matiasə. U mù dān nə ken tuntuna fugə nədu tə nii nə, ba yà nə ga.

2

Yu-Siŋu tə cúé Pantəktə dun nə

(Matia 3.11, Zwan 14.16-17, 26, 1 Korentə tian 12.13)

¹ *Pantəktə cànà tə dun nə yí, ba mε tə kun duən nə, ku mù bwálí nədu tə nə. ² Naa nədu, Yu pin zəzugv ndə vu v nəfarv nə bà, ku sú diè tə mama

nii, ba yà nè jèé ka wa. ³ Yá ba zèzèn ba na wièn ndè mænvoò nè, tã nè nyùn ndè nændələ nè, tã twi. Tã mù wièn tãntã twi, tã pwè duèn nè, tã jèé ba liù mama yuu wa. ⁴ Yu-**Singu* tã súé ba liù mama, ba ga wulə ba swìn sùràn yirə duèn, ku nè pìn ba, sã ba swìn.

⁵ Ku mánjá tãntã nè, luu nii mama **Zwifə*-ba yà twi, ba wulə **Zwerizalemə* nè. Ba yì lià tã, ba yà twá Yu cwəŋə tã nè zəni. ⁶ Zəzugú tã pìn, lià zənzən kèñ ba va ba kun ku bwálí nè. Ba nè yí lá, ku gwárí ba, dè ba liù mama yà nè nèñ v tətə dwíí sugv, ba nè swìn lá. ⁷ Ku gwárí ba mama, ku ga jì yoo ba nè zìga ba balì. Ba dāñ ma swìn duèn con, ba wú: «Á nəŋə, lià ba tã mɛ, ba nè swìn nətən tà Galile nagwanaa lià naaa? ⁸ Yá ku dāñ twá nətə, nè liù mama ma nèñ v tətə dwíí sugv lià tã nii nè, dè ba swìn? ⁹ Lià tãntã yà yì ba nan Parətə, dè Mediə, dè Elamə nagwanɛɛ tã wa. Ba duèn dè yì ba nan Mezopotami nagwanaa dè Zwide nagwanaa tã wa lià, dè Kapadɔsə nagwanaa tã wa lià, dè Pon nagwanaa tã wa lià, dè Azi nagwanaa tã wa lià. ¹⁰ Ku súrí Fərizwi nagwanaa tã wa lià nè, dè Panfili nagwanaa tã wa lià, ku ja Ezwipətə luu nii lià, ku kə Libi luu nii lià con, ku nè pwè sɪswian dè Sirenə. Ku súrí lià tã, ba nè nan **Romə*. Lià tãntã yà yì Zwifə-ba, dè lià tã, ba nè sè, ba zu Zwifə-ba **yijuncwəŋə* tã wa, ¹¹ dè Kəretə tián dè Arabi tián mama. Ku twá nətə, nè liù mama ma nèñ v tətə dwíí sugv, ba ma bwì Yu nè yofaran tã yiri, v nè fwa?»

¹² Halì, ba liù mama yì ndè v kùb ba v tián tì ba pubuŋi mama jén. Ba dāñ swìn duèn con, ba wú: «Yoo ku tã dəkuu yì bè?» ¹³ Yá lià duèn dè kukulì ba, ba wú: «Ku yì swana tã, ku yà tã nè wà zàn zənzən nè ba nyua ba sú!»

Tuntunu Piyerə swìn laluu tã con

(Tutunan 1.8, Likə 24.47, Tùtònán 3.13-26, 10.34-43)

¹⁴ Piyerə dāñ ma zìgì yu nè, v mù dè **tuntuna* fugə nədu tã, v kə v kori

yu nə, v swìn, v wú: «*Zwifə-ba, də á mù là tò mama, á nə wulə
*Zwerizalemə wa! Á me, sə á yəni yoo ku tə! Á cuga ku tə, à nə pìà, sə à
swìn á con zəni! ¹⁵ Ku tà swana nə jə là tò, ndə á mù nə buɲa nətu. Síún
nə, yu tə wà bɪ, ku tə yɪ lugu nugv nə. ¹⁶ Mə ku tə yoo nə Yu twá v nii
*sùsùnnè Zuwelə nə, v ma swìn, v wú:

¹⁷ “Talíkwa dian tə wa, à mù Yu wá mí à *Sɪɲu tə ləzwənyiri mama yuu
wa. Á bia də á bwí wá swìn à nii sùràn. À wá pa ləzwəndun
tə na wiən, tə nə nan à mù con, à ga wá bɪrɪ tə duən á
bazunan nə ba pandwɪa wa. ¹⁸ Tə mù dian tətə wa, à cígá
wá mí à Sɪɲu tə, à tutunbara də à tutunkana yuu wa. Yá ba
wá swìn à nii sùràn. ¹⁹ À wá pa yomɪlan nan yu nə, à ga pa
Yu diàn mɪmɪnan ya tia yuu wa: Jana də mən də nywɪn wá
yà lá. ²⁰ Yɪcav tə wá lwàn ku jì yikunu, yá cànà tə wá lwàn
ka jì nəstɪan ndə jana nə, sə *Yuu-Tiu dun dun nəfarv tə ga
zɪɣɪ lá ku bà. ²¹ Yá liù tò mama, v nə bon Yuu-Tiu yɪrɪ tə, v
wá jon ku tíú v cuna wa.”

²² Á mù *Yɪzərayelə là-ba, á cuga sùràn tə tə! Yu bɪrɪ də, *Nazarətə Zwezi
yɪ v mù tətə nə pɪn wá nii, ku mù nə pɪn, Yu pa v fwa yomɪlan də
yogwaran də Yu diàn mɪmɪnan á tətəɲi wa, ndə á tətə nə yèé nətu. ²³ Yu
yà yèé v janv tə yoo, ku wà v yuu dì. U mù tətə nə kúrí wá, v tún vən nə,
ku nə ba yigə, ndə v nə tanɪ ku, sə ku ya nətu. U sè v pa á ja wá, á pa là tò
nə, ba yáá tɛlə Yu. Ba paa wá dagarv yuu, v tɪ. ²⁴ Yá Yu dān cùgè tian diàn
v pìí v bwɪn wá v lɪ tian wa. Tian yà wàrɪ wá, tə janɪ tə con míámíán.

²⁵ Pìú *Davidə yà swìn v yoo, v wú:

“Mánjá mama, à na Yuu-Tiu à yáá nə. U wulə à jɪzən vən nə, sə à dān ká
dugv Yu cwəɲə tə. ²⁶ Ku mù nə pɪn, à jwɛ à ga swìn də
pupwən. À mù nə swə à wá tɪ də, à jə yala, ²⁷ də n bá yá nə
tɪga bwálí nə. N ma bá sè, n pa liù tə, n nə lɪ n tún n cɪcɪ

yiri, pu. ²⁸ N biri nə conji tə, tə nə pun mi. Yá n ga wá ya də nə, n pa à sú də pupwən.”

²⁹ À nubia-ba, à jə cwəŋə, sə à swìn nɪbɛɛ Davidə yoo á con nəpon nəpon. U tɪga, ba gùrì wá. Də zən mama v libəri tə wulə nə tətəŋi wa. ³⁰ U yà yi Yu nii sùsùnbə, yá v yà yəə də, Yu kàn nii də wá v dù də, v mù Yu wá pa, Davidə nàú dé v nɪbɛɛ Davidə pàrì tə. ³¹ U nə swìn də, ba bá yá wá tɪga bwálí nə, yá v yatana tə bá pu, ku yi *Kərisə nə wá ti v pìí v bwin tə yoo nə, v yà yəə. Yá mə ku mù yoo nə, v swìn nətu.

³² U mù Zwezi təntə nə, Yu pìí v bwin v li tɪga wa, nə mama wàá nə biri də, nə ni ku. ³³ Yu pun, v di v jəə v jɪzən*f1* vən nə. U yà kàn nii də, v wá pa v Siŋu tə. Yá v mù Zwezi dàń nə jon Yu-Siŋu tə nə nyina Yu con, v mí tia yuu. Mə ku mù nə á nən, á ga na nətən. ³⁴ Pìú Davidə tətə wà Yu *sàń nə di, yá v swìn, v wú:

“Yuu-Tiu swìn à Yuu-Tiu con, v wú: Bàá n jən à jɪzən vən nə, ³⁵ də à ma kəni n duŋa n nɛɛ dən nə!”

³⁶ Yɪzərayelə dwíí tə mama dàń mɛ, sə ku lwarɪ cígá cígá də, Yu pun Zwezi tə, á nə pun ba paa dagarv tə yuu, jì Yuu-Tiu, v tə zɪgɪ lá v yi Kərisə.»

Llà m̀̀r̀̀r̀̀ batwa ken ba waa Zwezi nə

(Zwan 16.8, Tùt̀̀nán 4.4, Likə 5.10)

³⁷ Ba cugu tə mù s̀̀r̀̀r̀̀n təntə, yá ba bicanɪ dí zənzən. Ba dàń ga bwe Piyerə də *tuntuna tə duən tə, ba wú: «À nubia-ba, b̀̀t̀̀t̀̀t̀̀ nə nə dàń mɛ, sə nə fwa?» ³⁸ Piyerə ma le ba, v wú: «Á vəvərə á kwa á ma sá á cuna, sə Yu kwen v li á cuna tə á mù də wá pwérə wa, sə ba bon Zwezi-*Kərisə yiri, ba ma lə aba níá wa, ku twá də Zwezi-Kərisə yiri. Yá ku nətu tə nii nə súə, á wá na Yu-*Siŋu tə tarpɪvn tə. ³⁹ Yu nikanɪ tə yi á mù də á bia, də llà tə mama, ba nə ŋúná nyiən. Ku yi llà tə mama, nə *Yuu-Tiu Yu nə wá bon

ba, sə ba bà v con nyiən.»

⁴⁰ Yá Piyerə tə tì sùràn duən, v swìn v bırı ba, v ma kwè ba, v wú: «Á naŋa, á ga yá zèn cuna lià tə, sə á jon á tiàn.» ⁴¹ Ba ləgə lià tə, ba nə sè Piyerə sugv tə, níá wa, ku twá də Zwezi-Kərisə yırı. Yá ku mù dun tə nə, lià yí ndə mùrè batwa nə, ba nə sùrí Zwezi kwa lià tə nii nə.

Nətv tə Zwezi kwa lià tə nə wulə duən nə

(Tutvnan 4.32-37)

⁴² Ba yà ŋwín ba yáá lá də kàrà tə, Zwezi *tuntuna tə nə bırı ba. Ba yà jə *nimarv, ba dé ba wodiw duən nə, yá ba jùnì Yu.

⁴³ Yu yà twá də tuntuna tə, v tuŋa yogwaran də Yu diàn mımınan zənzən. Ku mù nə pın, ba liù mama yà dəri fən. ⁴⁴ *Kərisə lià tə mama yà ken duən nə, yá ba mɛ won yà yı nədv. ⁴⁵ Ba yà yoli ba wiən, də won tə mama, ba nə jə. Ku tə, ba nə yoli ba na, ba yáá tì ku ba tara ba pa liù mama nə, ndə nətv tə ku nə mɛ də wá. ⁴⁶ Ba yà ja pínú wuuu, ba dān ká pīi ba kə ba kwa, ba ga wulə duən nə *Zwifə-ba Yu *diè tə wa. Yá ba yáá kun duən nə ba dii wa, ba dé *Yuu-Tiu nımarv wodiw tə, ba ga dé ba wodiw də pupwən. Ba ga ba yokukwınan tuŋə ba bıcanı wa. ⁴⁷ Ba yáá bu Yu nə, lià tə mama pwıi ga poli ba yuu wa. Yá dun mama Yuu-Tiu yáá sùrí lià v lià púlí tə nii nə, ba nə ken ba waa Zwezi nə, sə v jon ba ba cuna wa.

3

Gwànú don nı yazurə

(Tutvnan 4.9-22, 9.32-35, 14.8-10)

¹ Dədəni nii lugu batwa máŋá wa, Piyerə də Zwan yà vəli *Zwifə-ba Yu *diè wa, sə ba jun Yu. Ku máŋá təntə yà yı Zwifə-ba yıjunı máŋá, ku nə m̀i ba. ² Bɛɛ don, ba nə lırı wá, də v yı gwànú, də yà wulə. Dun mama, ba yáá

ja wá, ba va ba jèé Yu diè tè mimii nè, ba nè boŋə “mimii nəzəŋu”, sə lià tè, ba nè zwɪ Yu diè tè wa, pa wá yɪlɔri wiən. ³ U mù bɛɛ tɛntə nɪ Piyerə də Zwan də, ba pià, sə ba zu Yu diè tè wa, v ma lòrì yɪlɔri won ba con.

⁴ Piyerə də Zwan mama ma fin ba yíá, ba kə v yuu, ba ga swìn v con, ba wú: «Ywàń nəba!» ⁵ Bɛɛ tè ma ywàń ba zən, v ga dànì, sə ba pa wá won.

⁶ Piyerə dàń ma swìn v con, v wú: «À ba wárú səbiu, nè à yèé síán səbiu jə. Yá à dàń nè wá pa mú ku tè, à nè jə. Də *Nazarətə Zwezi-*Kərisə yɪrɪ tè, zàn yu nè, n va!»

⁷⁻⁸ U ga ja v jɪzən nè v van wá, v zìn. Də naa nədu, bɛɛ tè napɪra də v nəɛ tè mama dàn, yá v ga fan v zɪga yu nè, v vɛli. U twá ba nè, v zu Yu diè tè wa, v vɛli də v faŋa, v ga bwɪ Yu nè. ⁹ Yá laluv tè mama nɪ wá, də v vɛli də v bwɪ Yu nè. ¹⁰ Liù mama nè nɪ wá, n yèé v swíán. U mù yà nè jəni Yu diè tè, “mimii nəzəŋu” tè nè, v lòrì yɪlɔri wiən tè. Ku kələ lià tè zənzən. Ku yoo tɛntə, ku nè tun bɛɛ tè yɪra, yɪ yogwaru ku pa ba. ¹¹ Bɛɛ tè kúù ba Piyerə də Zwan kwa naŋa. Ku gwárí lià tè, ba dàń dəri, ba va ba kɪkarɪ ba. Yu diè tè bwálí don nè, ku nè jə napakulu, ba boŋə ku napakulu tɛntə “*Salumun napakulu.”

Piyerə sugu

(Tutunan 4.5-12, 2.22-36, 5.30, 32)

¹² Piyerə nè nɪ ku mù tɛntə, v swìn laluv tè con, v wú: «*Yízərayelə lià-ba, bèè nè pɪn, ku ma gwárí aba? Bèè nè pɪn á mama yíá ma cè nè yuu? Á buŋa də, ku yɪ nè mù diàn, nè à yèé nè ka twá Yu cwəŋə tè nè zəni yɪrɪ, bɛɛ tè ma zàn v vɛli, naaa? ¹³ Yu tè, nè nɪbara *Abərahamə, də *Yízakə, də *Zwakəbə, də nè nɪbara-ba duən nè jun tè nè pɪn, v tutunu Zwezi na dun. U mù Zwezi tè, á tətə nè jun, á pa *Pilətə nè. Pilətə yà pià, sə v dugu wá, á ga wà sè. ¹⁴ Zwezi yà yɪ liù tè, Yu nè lɪ v tún v cɪcɪ yɪrɪ, v ga yɪ cígá tíú də. Də ku mɛ á vɪga wá, á ga lòrì, sə Pilətə dugu laguru tè. ¹⁵ Á zɪgɪ ku tè nè,

píú Pilatə yà nə pìà, sə v fwa, á kálí á pa, mu tíú Zwezi tí. Yu píí v bwin wá, v lí tuga wa, nə yí là tə nə, nə ní ku. ¹⁶ Bɛɛ wà tə nətən, á nə na, á yèé wá, ku ga yí Zwezi yí tə diàn nə pín v na yazurə, nə nə ken nə waa Zwezi nə yí. Ku yí v nə ken v waa Zwezi nə tə, ku mù nə pín, v ma na yazurə míámíán.

¹⁷ Á nubia-ba, à yèé də, á mù də á yáá tián tə mama yí á tun ku mù yoo tǎntə á ləyəri wa. ¹⁸ Yu dí yáá, v twá v nii *sùsùnà tə mama nə, v swìn də, *Kərisə wá na càn. Yá síún nə, Yu sugu tə nii dǎn sùé. ¹⁹ Ku mù tə yí, á vǎvərə á kwa á ma sá á cuna, sə v kwɛn v lí á cuna tə á mù də wá pwéré wa. ²⁰ Á nə fwa nǎtv, *Yuu-Tiu wá pa aba sìé mǎǎ. Yá v wá tun Kərisə, v nə kúrí tə, v pa v bà á con. U mù Kərisə tə nə yí Zwezi. ²¹ Síún nə, Zwezi jèé Yu *sǎn nə, v ma dǎnì won mama nə wá píí ku jì, ndə Yu nə twá v nii sùsùnà tə, ba nə yí v mù nə tí, v ma swìn fuən fuən. ²² *Moyizə swìn, v wú: “Yuu-Tiu Yu wá lí v nii sùsùnə á nubia tə wa, ndə à nə v pa aba. Á cuga sùràn tə mama, v nə wá swìn á con. ²³ Lìù tə mama, v nə ba v mù Yu nii sùsùnə tǎntə sugu cuga, ba wá lí wá Yu là tə dwíí wa.” ²⁴ Yá Yu nii sùsùnà tə mama, ku nə zǐǐ Yu nii sùsùnə Samiyelə nə, ku ja va ba duən tə, ba mama swìn diàn tǎntə yoo. ²⁵ Á yí Yu nii sùsùnà tə bia, yá Yu jín *nimaru də á níbara-ba. U swìn *Abərahámə con, v wú: “Tia yuu là mama wá twá n dwíí nə, sə Yu fwa zəni ba yíra.” ²⁶ Yu dí yáá, v tàà á mù yí, v pa v tutunu tə nan, sə v fwa zəni á yíra. Sə Yu pa, á lìù mama dǎn lwǎn v pubuǎ, v ga yá v yokukwínan.»

4

Piyerə də Zwan zǐga Zwifə-ba yun tián, ba nə bǐrì bura, yáá con

(Matia 10.17-20, 26-33, Zwan 15.20-21, 1 Piyerə 3.14-15)

¹ Piyerə də Zwan yà tə wulə ba swìn là tə con, də *Zwifə-ba Yu *jonwana

tə, də lià tə, ba nə cì Zwifə-ba Yu *diè tə nə yáá tíú, də *Sadıııan-ba twi ba yí. ² Ba luja zàn Piyerə də Zwan yuu zənzən, ba nə yà kàrì lià tə, ba ga bırı də, Zwezi pıı v bwin, v nan tian wa tə yırı. Ku kàrà təntə pıà ku bırı də, lià duən tə wá bwin, ba nan tian wa. ³ Ku yà yı dədəni nii nə. Ku mù nə pın, ba ja ba, ba kə bân diè, ku ja va tıpurı. ⁴ Lià tə, ba nə cıgv sugv tə wa lià zənzən, ken ba waa Zwezi nə. Ba mama nə ken duən nə, ba yí ndə bara mürü bonu nə.

⁵⁻⁶ Ku tia nə purı, Zwifə-ba yáá tián, də ba *nəkwına, də Yu nii *yənu tián, də Yu jonwana yun tián nəkwına Anə tətə, də Kayifə, də Zwan, də Alekəzandərə, də lià tə mama, ba nə dé jonwana yun tián dwíı tə wa, vəli ba kun duən nə *Zwerizalemə wa. ⁷ Ba ja Piyerə də Zwan tə, ba bà, ba zıgv ba tətəni wa, ba ga bwe ba, ba wú: «Ku yı bèè diàn nə á jə, nə à yəə ku yı wà tətə yırı nə, á twá á ma pa gwànú tə zàn?»

⁸ Ku máná tə wa, Piyerə nə súə də Yu-*Siıu tə, v le ba, v wú:

⁹ «*Yızərayelə lià yáá tián-ba, də ba nəkwına-ba, zən ku tə, á bwe nəba yozənu tə yoo, ku nə tun gwànú tə yıra. Á pıà, sə á lwarı, ku nə twá nətu, v ma na yazurə. ¹⁰ Ku mù tə yırı á mama mə, sə á lwarı! Sə Yızərayelə lià tə mama lwarı! Ku yı ku twá də *Nazarətə Zwezi-*Kərisə yırı tə diàn, bəe wà tə ma zıga á yáá con də yazurə. Á paa v mù Zwezi təntə dagarv yuu. Yá Yu dān bwin wá, v lı tian wa. ¹¹ Mə v mù yoo nə Yu sagı tə yà dí yáá ku swın, ku wú:

“Kapan tə, á mù dèlwèré tə nə vıga á dugv vān nə, ku mù nə pıı ku jı diè tə nigwancun wárı, ku yoo nə cā.”

¹² Luu tə mə wa, Yu wà yırı liù don nə pın, nə nə wá twá ku tíú nə, sə Yu jon nəba nə cuna wa. Ku mù nə pın, Yu twá Zwezi cıci nə, v ma jon lià nə ba cuna wa.»

¹³ Ba nı də, fən ba Piyerə də Zwan jə ku yoo tə wa, yá ku ga gwárı ba zəni. Ku gwárı ba, ba ga lwarı də, ba yı lià tə, ba nə tà yənu tián, ba ga wà

kàrà fwa. Ba lwarì dā, Piyerā dā Zwan yì Zwezi twaduən. ¹⁴ Yá ba nə na bæ tē, v nə nì yazurē, v zìga ba nii nə, ba wàrì yoo mama ba le. ¹⁵ Ba dān ma pa Piyerā-ba nan diè tē, Zwifā-ba yun tián, ba nə bùrì *bura tē wa, ba ga swìn duən con, ba wú: ¹⁶ «Bèè nə nə wá fwa dā bara ba tē? Cígá mama *Zwerizalemā tián tē mama yèé Yu diàn mumunan ku tē yoo, lià tēntē nə fwa. Ku ba sègè, nə dā ga wàrì ku nə tēn. ¹⁷ Ku wà mē, sē yoo ku tē tàà tia mama, ku sùrí lá lià tē wa. Nə dān wá dù sùú ba nii nə, ba kùbè dān ká swìn, ba za ku mù Zwezi tēntē yurì, liù mama con.»

¹⁸ Ba dān ma kùbè bon Piyerā dā Zwan, ba swìn ba con, sē ba pa ku mē lá. Ba kùbè dān ká píí, ba bon Zwezi yurì, nə à yèé, sē ba kàrì lià dā ku mù yurì tēntē. ¹⁹ Piyerā-ba ma le, ba wú: «Á tētē ywàṅá ku wa, Yu yáá con ku mē, sē nə zìlí á mù nii, nə ga yá Yu, naaa? ²⁰ Ku tē nə mù nə nì dā nə yíá, nə ga nì ku yoo dā nə zian, nə wàrì ku nə nə cì, nə pa nə ba ku yoo swìn.»

²¹ Zwifā-ba yun tián tē, ba nə bùrì bura tē, kùbè caga ba nii nə, ba ga lù ba ba dugu. Lallu tē mama yì ba bwì Yu nə, yoo tē yurì, ku nə tun. Ku mù nə pun, ba yà yèri cwəṅə tē, ba nə wá tì, sē ba ma kē ba càn wa. ²² Bēē tē, Yu diàn mumunv tē nə tun v yura, ku pa v na yazurē tē, bina yà dwə sapwilə.

Karbiā tē lòrì diàn Yu con

(Matia 18.19-20)

²³ Ba nə zəzən ba dugu Piyerā dā Zwan, ba vèli ba nubia tē con. Ba vèli ba man ku tē mama, *Zwifā-ba Yu *jonwana yun tián tē dā Zwifā-ba *nəkwina tē nə swìn ba con. ²⁴ Ba nubiduən tē nə cugu ba nii tē, ba zwè, yá *Kərisə lià tē mama ken ba kori yu nə, ba swìn Yu con, ba wú: «*Yuu-Tiu, n mù nə fwa lanworu dā tia dā muv, dā wiən tē mama, tē nə wulə tē wa. ²⁵ N mù nə twá n *Siṅu tē nə, n ma kē sùràn tē tē nə nìbēē *Davidə, v nə yì n tutunv, nii wa. U swìn, v wú:

“Bèè nə pun, luv dwíá tē mama lūḡa ma zaṅa duən yun wa? Yá lià ma jə

pubuŋi tɛ nɛ ba ziɛn? ²⁶ Tia yuu pɛ́gá ken duɛn nɛ, yáá tián
boli duɛn yira, sɛ ba jì nɛɖ, ba ma jan dɛ Yuu-Tiu.”

²⁷ Cígá, *Erodɛ dɛ Ponsɛ *Pilata ken duɛn nɛ tɪfaru ku tɛ wa. Ba m̀dɛ dɛ luu
dwíá tɛ mama dɛ *Yizərayelɛ lià, sɛ ba zɪgɪ n m̀dɛ Yu cici tutunu Zwezi nɛ,
n nɛ kúrí, sɛ u ya Kərisɛ. ²⁸ Ba fwa ku tɛ mama, n diàn tɛ dɛ n pubuŋa tɛ yà
nɛ ken ku sírí. ²⁹ Yá síún nɛ, Yuu-Tiu cuɣu ba wulwan s̀ràn tɛ, sɛ n pa n
*tuntuna tɛ swìn n sugu tɛ dɛ bɛcadu. ³⁰ Biri n diàn tɛ, sɛ n zwè lià
yayuran, sɛ n diàn m̀m̀unu yìèn dɛ yomilan twá n m̀dɛ Yu cici tutunu Zwezi
yiri tɛ nɛ tɛ tun.»

³¹ Ba nɛ lòrì Yu ba zwè mánjá wa, bwálí tɛ, ba yà nɛ jèń tɛ, vuvugu. Ba
mama ga sú dɛ Yu-Siŋu tɛ, ba ga swìn Yu sugu tɛ dɛ bɛcadu.

Kərisɛ lià púlí tɛ nimaru yoo

(Tutunan 2.44-47, 1 Zwan 3.16-19, Likɛ 12.33, 2 Korɛntɛ tián 8.13-15)

³² Ku mánjá tɛ wa, ba lwarɪ dɛ, *Kərisɛ lià tɛ mama pubuŋa yà yi nɛɖ. Ba
liù mama ba swìn dɛ, u won yi u m̀dɛ cici nɛ ti. Ba mama won yà yi nɛɖ.

³³ *Tuntuna tɛ swìn Zwezi yoo ba biri dɛ diàn. Ba biri dɛ, *Yuu-Tiu Zwezi
píí u bwin u nan tɪga wa. Yá Yu yà fwa pubwanu ba mama yuu wa.

³⁴⁻³⁵ Won mama yà wà ba wa liù mama mùrì. Ba wa liù tɛ, u nɛ jə kárí, nɛ à
yèé dii, u yáá ti tɛ u yoli, u ja ku kwənə, u ja bà tuntuna tɛ con. Ba dāń yà
tara səbiu tɛ, ndɛ ku nɛ mɛ dɛ liù mama, ba pa wá.

³⁶ Zwuzɛfə, dɛ yà yi bæ don Zwezi tuntuna tɛ nɛ, ken u yiri Barənasə,
ku dən nɛ yi “kwinu”, dɛ yà wulɛ dɛ ba. U m̀dɛ Zwuzɛfə tɛntɛ yi Levi tɛ
dwíí tɛ wa liù. Ba liri wá Swipərə luu nii wa. ³⁷ Zwuzɛfə tɛ yoli u kárá, u ja
ku səbiu tɛ, u bà, u pa tuntuna tɛ nɛ.

5

Ananiasə dɛ Safira gɪgɪra tɛ yoo

(Tvtwnan 4.35-37, Likə 12.1-5)

¹ Bɛɛ don yà wulə, v yiri yi Ananiasə, də v kan, v də yiri yi Safira. U mù Ananiasə tɛntə də v kan ken nimarv, ba tì ba kára, ba yè. ² Ba dǎn ga lɪ ku səbiu tə vǎn don, ba sègè, sə ba ma fwa ba nyiən. Yá ba dǎn ga ja ku gɪganɪ tə, ba va ba pa Zwezi *tuntuna tə nə. ³ Piyerə dǎn ma bwe wá, v wú: «Ananiasə, bèè nə pɪn, n ma cugu *Sitana kwìè? Ku pa n kuna kunkun, n kə Yu-*Siŋu tə nii nə. N lɪ səbiu tə vǎn don, n ma fwa n nyiən? ⁴ Kára tə yà nə wà yè, ka yà tə n mù nyiən, naaa? Yá də ka nə yè tə, ka səbiu tə yà tə tà n mù nyiən, naaa? Ku yi nətə, n ma bún pubuŋa ku tə yiri n waa con? Ku tà ləzoni con nə, n kuni, ku ya Yu con nə n kuni.» ⁵ Ananiasə nə nì tə sùràn tə, v tua, yá mə v tian də nə. Yá fən dǎn gən lià tə mama, ba yà nə zɪgɪ lá. ⁶ Balandura tə nyí ba zàn, ba pəpəni wá, ba tì ba ja va ba gùrì.

⁷ Ku nə kèñ ndə lugu batwa nə, Ananiasə kan twi v zu. Yá v ga wà lwarɪ ku tə, ku nə tun ku le. ⁸ Piyerə ma bwe, v wú: «Swìn cígá à con! Mə á kára tə səbiu nə nətən, á nə yè á na?» Kan tə ma le, v wú: «Awo, mə ku nii nə.» ⁹ Piyerə dǎn ma swìn v con: «Bèè nə pɪn, á ma kə ku nimarv tɛntə, sə á ma pìà *Yuu-Tiu Yu-Siŋu tə nii nə? Haya, nèn lià tə, ba nə gùrì n barɪ tə nə, ba wulə mimii nə. Yá ba kúb wá gùrì n də.» ¹⁰ Naa nədu, də kan tə də tua, ku mǎŋá tə tətə wa, Piyerə yáá nə, v tɪ. Balandura tə zua də v tɪga, ba ma tì v də, ba ja va ba gùrì v barɪ tə səpuni nə. ¹¹ Fən gən *Kərisə lià púlí tə, də lià tə mama, ba nə nì ku yoo tɛntə.

Yomɪlan tə nə tun Zwerizalemə nə yoo

(Tvtwnan 19.11-20, Matia 5.6-7)

¹² Zwezi-*Kərisə *tuntuna tə yà tuŋa Yu diàn mumɪnan zənzən də yomɪlan zənzən, laluv tə tətəŋi wa. Kərisə lià tə mama dǎn yà zɪga duən yáá nə, *Salumun napakulu tə dèn nə. ¹³ Yá liù mama dǎn kúb ba laluv tə wa naŋa, v gúlí ba wa. Yá laluv tə mama dǎn yà ga bwɪ ba nə zəni. ¹⁴ Bara də kana

kapupu, ba nə ken ba waa *Yuu-Tiu nə, dān yà pùlì ba sùrí lá. ¹⁵ Ku pa, ba dān janı yayıŋa, ba naŋa coŋi tə yuu, ba tuŋə gədərən yuu də sarı wa. Piyerə dān nə twi v lə, sə v yiywara tə twá ba duən mə yuu. ¹⁶ Laluv, ku nə nan *Zwerizalemə nii tian duən də dəri ku twi də ku yayıŋa, də làà, *zinə nə wuwalı ba. Yá ba mama ga na yazurə.

Ba nə fíftın Zwezi-Kərisə tuntuna tə yoo

(Tutunan 12.3-11, 4.5-12, 18-20)

¹⁷ Ku máná tə wa, *Zwifə-ba Yu *joŋwana yun tián nəkwia tə, də ba tə, ba nə wulə də wá, ku mù nə nə ya *Sadıstan-ba tə, dān zàn də wugwıw.

¹⁸ Ba jın Zwezi-*Kərisə *tuntuna tə, ba kə bān diè wa. ¹⁹ Yá ku titın nə, *Yuu-Tiu *malıka twi, ka sùrú bān diè mimien tə, ka lı ba, ka ga swın ba con: ²⁰ «Á vələ Zwifə-ba Yu *diè tə wa, á swın suywánú tə, ku nə burı mu tə, ku nə ba zwè Yu con.» ²¹ Ba nə nı ku sugv təntə, ku jıv tətə nə, ba zua Yu diè tə wa, ba ga wulə ba kàrì.

Yu joŋwana yun tián nəkwia tə, də v kwa là dān zàn, ba bon yun tián tə, ba nə bürì *bura tə, də *Yızərayelə dwíı tə wa *nəkwina tə, ba kə duən nə. Ba dān ga tun ba làà, sə ba va ba lı tuntuna tə bān diè tə wa. ²² Ba làà tə dān nə vəli, ba yı lá, ba wà ba nı bān diè tə wa. Ba ma pıı ba va, ba tın ba nii, ²³ ba wú: «Nə vəli, də bān diè tə tagv, yá pamana tə, ba yà nə cığa ba nə tə, də wulə mimien tə nə. Yá nə dān sùrú, nə wà liù mama nı bān diè tə wa.»

²⁴ Máná tə wa, Yu diè tə tutunbia yuu tíú tə, də joŋwana yun tián tə nə nı sùràn təntə, ba kúv yəri ku tə, ba nə wá fwa də yoo tə, ku nə wá bà yoo təntə kwa nə. ²⁵ Liù don kúv twi, v swın ba con, v wú: «Á nəŋə, bara tə, á nə ken bān diè tə wa, wulə Zwifə-ba Yu diè tə wa, ba kàrì laluv tə.»

²⁶ Tutunbia yuu tíú tə də v kwa làà tə, dān vəli sənwen, ba ja ba ba ja vıı. Laluv tə yà swə tuntuna tə. Yá ku yà wáá tutunbia yuu tíú tə də v kwa làà

tə, ba dɪlɪ də kapana. Ku m̀̀ n̄ə pɪn, ba yà dəri fən, sə ba fɪfɪn tɪntɪna tə.

²⁷ Ku kwa n̄ə, ba jɪn tɪntɪna tə, ba pɪlɪ ba va yun tɪán tə, ba n̄ə b̀̀rɪ bura tə yáá con. Yu jonwana yun tɪán n̄əkwɪa tə d̄án bwe ba, v wú: ²⁸ «N̄ə wà sɪnɪ n̄ə swɪn á con, sə á kú̀̀b̀̀ d̄ànà ká twà də Zwezi yɪrɪ tə, á ma kà̀̀rɪ laluv tə, naaa? Ku n̄ə á pa, á kà̀̀rà tə sú *Zwerizalemə mama. Á d̄án ga pià, sə n̄ə m̀̀ n̄ə zɪn b̄eə t̄əntə tɪan tə talɪ n̄ə yun wa.» ²⁹ Piyerə də tɪntɪna tə duən tə d̄án ma le, ba wú: «Ku tà l̄əzwənə nii n̄ə, n̄ə m̄e, sə n̄ə zɪlɪ. Ku ya Yu nii n̄ə, n̄ə m̄e, sə n̄ə zɪlɪ. ³⁰ Yu tə, n̄ə nɪbara-ba tə n̄ə j̀̀n̄̀n̄̀, n̄ə bwin v m̀̀ n̄ə Zwezi t̄əntə, á n̄ə paa dagarv tə yuu wa, á gu. ³¹ Yu ken wá v dun bwálɪ wa, v jɪzən*f1* v̄àn n̄ə, sə v yà piú tə, v n̄ə wá jon lià ba cuna wa. U wá san Yɪzərayelə lià tə n̄ə, sə ba v̄əv̄əri ba kwa ba sá ba cuna tə, sə v ma w̄ánɪ v kwen ba cuna tə, ba m̀̀ n̄ə də wá pwéré wa. ³² N̄ə ya yìèn t̄əntə, tə n̄ə tun tə s̀̀s̀s̀n̄̀à, n̄ə w̄áá n̄ə swɪn n̄ə b̄urɪ də, n̄ə nɪ tə. N̄ə m̀̀ n̄ə də Yu-*Sɪɟu tə, Yu n̄ə pɪn lià tə n̄ə, ba n̄ə zɪlɪ v nii tə.»

(Matia 5.10-12, 1 Piyerə 4.13-16, Apokalisə 3.8)

³³ Yun tɪán tə, ba n̄ə b̀̀rɪ bura tə, n̄ə nɪ tə s̀̀r̄àn t̄əntə, ba súé də luɟa, ba d̄án ga pià, sə ba gu tɪntɪna tə. ³⁴ Yá b̄eə don d̄án yɪn lá, v yɪrɪ n̄ə yɪ Gamalielə. U yɪ *Farɪzɪan-ba púlɪ tə wa liù, v n̄ə yɪ Yu nii *ȳənu tíú. Ba m̄e yà zɪlɪ wá z̄ənz̄ən. U nyí v z̄àn yun tɪán tə, ba n̄ə b̀̀rɪ bura tə wa, v ga pa nii, sə ba lɪ tɪntɪna tə kà̀̀rá wa, m̄án̄á mancɪn. ³⁵ Ku kwa n̄ə, v d̄án ma swɪn, v wú: «Á cia á t̄əntə n̄ə, á m̀̀ n̄ə lià tə, á n̄ə ya Yɪzərayelə dwíí tə, də won tə, á n̄ə pià, á tun ba m̀̀ n̄ə lià t̄əntə yɪra. ³⁶ M̄án̄á ku n̄ə l̄e, ku tə wà d̄ánɪ, Tɪdasə də yà z̄àn, v b̄urɪ də, v j̄ə dun. Lià, ba n̄ə yí ndə bīənta n̄ə, yà n̄ə v̄əli ba twá v n̄ə. Yá ba gua wá, v kwa lià tə, də ba t̀̀t̀t̀n̄̀án tə mama j̄én lá. ³⁷ U m̀̀ n̄ə t̄əntə kwa n̄ə, Zwidasə, v n̄ə ya Galile tíú, də kú̀̀b̀̀ nan, ḡàl̀̀b̀̀ tə m̄án̄á wa. U də yà kú̀̀b̀̀ van laluv tə, v k̄ə v con. U m̀̀ n̄ə t̄əntə də tɪga, v kwa lià tə ga j̄én duən yáá n̄ə. ³⁸ Ku m̀̀ n̄ə pɪn, à swɪn á con síún n̄ə, sə á d̄ànà ká tan bara-ba tə də con. Á m̀̀ n̄ə d̄án yá ba, sə ba vií. Ba tutuɟɪ t̄əntə n̄ə yɪ l̄əzwənə

yura ku nan, ku wá cùgò, ku jén lá. ³⁹ Yá ku dàń nə ya ku nan Yu, á wàrí ku á cùgà, á pa ku jén. Á cia á tətə nə, ku dàn ká bà, ku ya á mù də Yu nə jaŋa.»

⁴⁰ Yun tián tə mama dàń sè Gamalɛlə pubuŋa təntə. Ba dàń pìí, ba bon tuntuna tə, ba pa, ba mà ba də kafıran. Ba ga caga ba nii nə də, ba kùb kwárí, ba pìí ba twá də Zwezi yırı tə, ba ma swìn yoo. Ku kwa nə, ba yá ba, ba pa ba vií. ⁴¹ Tuntuna tə nan Zwifə-ba yun tián tə, ba nə bùrì bura tə con, ba vií də pupwən, Yu nə pın, ba na dun, ba nə dí càn Zwezi yırı nə. ⁴² Yá dun mama, Zwifə-ba Yu diè tə wa, də ba sàń nə, ba tə wà kàrà tə də Zwezi-Kərisə suywánú tə sugu nə yaga.

6

Ba kúrí lià barpe, sə ba san Zwezi-Kərisə tuntuna nə

(1 Timote 3.8-13)

¹ Ku máná tə wa, Zwezi karbia tə dàń pùlì, ba sùrí lá zənzən. Ba yà ba *Zwifə-ba tə, ba nə swìn *Gərekə tə, kadənə tə yoo jələ dun mama ba nii wodiu taru máná wa. Ku mù nə pın, ba də dàń ɲuɲwın ba duən tə, ba nə swìn *Ebərə tə yuu wa. ² Zwezi-*Kərisə *tuntuna fugə bələ tə dàń ma bon Zwezi karbia tə mama, ba kə duən nə, ba ga swìn ba con, ba wú: «Ku wà mɛ, sə nə yá Yu sugu tə kàrà nə, nə ga pìí nə pa, wodirən taru nə yà nə yuu zılı. ³ Nə nubia-ba, ku mù nə pın, á kúré á waa bara barpe, ba nə swìn ba liù mama yozəŋə. Ba lià təntə liù mama mɛ, sə ʋ ya liù tə, ʋ nə súé də Yu-*Siŋu tə. Ba lià təntə liù mama mɛ, sə ʋ ya wobunyien, sə nə ma ku tutuɲi təntə, nə ma zin ba. ⁴ Nə mù mɛ, sə nə wàní nə tını nə máná tə, nə kə yijunı wa, də nə kàrí Yu sugu tə, nə bırı.»

⁵ Ku mù yoo təntə dàń yın ywání, ku pa laluv tə mama nə. Ba dàń ma kúrí Etiyenə. ʋ ya bee tə, ʋ nə ken ʋ waa Zwezi nə zənzən, ʋ ga sú də

Yu-Siṅu tə. Ku sùrí Filipə, də Prɔswɔrə, də Nɪkanɔrə, də Timon, də Parəmenasə, də Nikolasə nə. Nikolasə ya Antuswə bɛɛ don, ʋ də nə yà zua Zwifə-ba *yijuncwəŋə tə wa. ⁶ Ba ja ba, ba va ba buri tuntuna tə nə. Tuntuna tə də ma jun Yu, ba ga tún*f1* ba jìàn lià təntə yuu wa. ⁷ Ba dàń yà swìn Yu sugu tə, ba sùrí lá wuuu. Zwezi karbia tə nii dàń pùlì, ba sùrí zənzən *Zwerizalemə nə. Yá Zwifə-ba Yu *jonwana kapupu də twi, ba kə ba waa Zwezi nə, sə ba zìlì ʋ nii.

Ba nə jun Etiyenə tə yoo

(Ebərə-ba 2.4, Likə 21.14-15, Zwan 15.18-21)

⁸ Yu pin ʋ diàn tə də ʋ pubwanu tə Etiyenə nə. Ku pin ʋ tuŋa yomulan də Yu diàn muminan nəfaran laluu tə tətəŋi wa. ⁹ Bara duən zàn, ba zɪɣɪ ʋ nə. Lià təntə yà yɪ *Zwifə-ba *jéré diè tə, ba nə boŋə “ywəŋə, ba nə jon ba tiàn” jéré diè tə lià. Ku mù nə yɪ Zwifə-ba lià duən, ba nə nan Sirenə də Alekəzandəri. Ba mù də Zwifə-ba, ba nə nan Silisi luu nii tə wa, də Azi nagwanaa tə wa, dàń tútòní də Etiyenə. ¹⁰ Etiyenə yɪ wubuŋa tə, Yu-*Siṅu tə nə pin wá nə, ʋ ma swìn. Yá ku dàń pin ba wàrì ba le. ¹¹ Ba dàń ma ga ba vwun lià, sə ba mù lià təntə dàń nə swìn ndə: «Nə mù nì də, Etiyenə swìn sulwan, ʋ zɪɣɪ *Moyizə də Yu nə.» ¹² Ba dàń twá nətu, ba sú laluu tə, də Zwifə-ba *nəkwina tə, də Yu nii *yənu tiàn tə, ba kə ʋ nə. Ba ma ja Etiyenə, ba ja va yun tiàn tə, ba nə bùrì *bura tə yáá con. ¹³ Ba tanɪ lià, ba nə wá kunɪ kunkun, ba kə ʋ nii nə, ba ja vu. Kunkuna təntə dàń nə swìn, ba wú: «ʋ mù bɛɛ təntə nə swìn sùràn, mánjá mama, ʋ ma zɪga nə Zwifə-ba Yu *diè tə də Yu *nii tə nə, ʋ nə pin Moyizə nə. ¹⁴ Nə nì də, ʋ swìn də, ʋ mù *Nazaretə Zwezi təntə wá cùgù Yu diè tə, ʋ ga lwàń Yu nii tə, Moyizə nə pin nəba tə.»

¹⁵ Lià tə mama, ba yà nə yɪ yun tiàn tə wa, ba nə bùrì bura, yíá dàń fin Etiyenə yuu wa. Yá ba nɪ də, ʋ yáá tə nyin ndə *malika yáá nə.

Etíyənə nii tuŋu

(*Tutunan 6.9-15, Ebərə-ba 11.23-29, Zwan 5.45-47*)

¹ *Zwifə-ba Yu *joŋwana yun tián nəkwia tə bwe Etíyənə nə, v wú: «Mə yìèn tə nəe nə nətən cígá?» ² Etíyənə ma le, v wú: «À nubia-ba, də à nyina-ba, á cuga nə! Yu tə, v jə dun, nə nan nə núbəe *Abərahāmə nə. Ku máŋá tə wa, də v wulə Mezopotami nagwanaa wa, v tə wà vəli, sə v jèñ Haran nə. ³ Yu swìn v con, v wú: “Nan, n ga yá n luu nii, də n dwíí tián, sə n ga va luu nii tə wa, à nə wá buri mú.” ⁴ Abərahāmə ma nan Kaləde, v va v jèñ Haran nə. U nyina tian kwa nə, ku bwálí təntə wa, Yu dàñ pín v nan Aran, v bà luu nii ku tə nətən wa, á nə wulə ku wa zèn. ⁵ Ku máŋá tə wa, Yu wà wá bwálí pín, sə v tını ku. U wà bwálí tətə pín, sə v tún v naa ku wa. Ku ya Yu kàn nikana mù də, v wá pa ku luu nii təntə Abərahāmə də v dwíí tə nə, v nə wá kə luu wa. Abərahāmə yà ga tə ba biú jə. ⁶ Á nəŋə ku tə, Yu nə swìn: “Abərahāmə dwíí tə wá jèñ luu nii don nə. Ba wá jì luu nii təntə ywəŋə, yá ba wá dó càn bina biənia. ⁷ Luu tə, ba nə wá yà ku tián ywəŋə, à mù Yu nə wá buri ku bura. Ku mù təntə kwa nə, ba dàñ wá bà, ba fwa yijunı bwálí ku tə wa, à nə dí yáá à kàn ku nii də ba.” ⁸ Yu dàñ ma kàn nikanı də Abərahāmə. Ku mımınu nə ya bəe *gwəŋə tə. Ku mù nə pín, Abərahāmə ma goŋi v biú *Yızakə, v liri dian nana diun nə. Yızakə də nə liri *Zwakəbə, v də goŋi wá. Zwakəbə də goŋi v bia fugə bələ tə, ba nə yi nə nıbara fugə də bələ tə.

⁹ Nə nıbara-ba tə jun wugwu də ba nyánú Zwuzefə, ba ma yè wá lià yuu wa, ba nə vəli *Ezwipətə luu nii. ¹⁰ Yu dàñ yin də wá. U li wá v wuwalu mama wa. Yu pín v na pubwanu də wubuŋa Ezwipətə piú *Farawon yáá con. Farawon li Zwuzefə v tún, sə v tını Ezwipətə luu nii, də v diè tə v

ywàń tə yuu. ¹¹ Niən dāń twi tə zu Ezwipətə luv nii tə, də Kanan luv nii tə mama wa. Ku yin càn zənzən, nə nɪbara-ba tə dāń yà kùb ba won na ba dá.

¹² Zwakəbə nə nì də, muna wulə Ezwipətə nə, v təntən v tun nə nɪbara-ba tə naa nədu. ¹³ Yá ba nə vəli nəe bələ tə nii nə, Zwuzefə pɪn v nubia tə lwarɪ wá, Farawon də dāń lwarɪ Zwuzefə dwíí tián tə. ¹⁴ Zwuzefə dāń ma tun v pa, ba ja v nyina Zwakəbə də v diè lià, ba nə yí sapwɪtwa də fugə də bonu, ba bà. ¹⁵ Mə nətu nə, Zwakəbə vəli Ezwipətə. Yá mə lá nə, v tɪga. Nə nɪbara tə də mama tɪga lá nə. ¹⁶ Ba zɪn ba tɪga tə, ba jə va Siswemə nə, ba gùrì libəri tə wa, Abərahəmə yè də səbiu Emərə bia tə con Siswemə nə.

¹⁷ Yá mánjá tə wa, Yu nikanɪ tə, v nə kàn də Abərahəmə nii nə, bwələ, sə ku sú, nə dwíí tə dāń pùlì zənzən Ezwipətə nə. ¹⁸ Ku kwa nə, pìú don də kùb jon pàrì tə, v nə wà Zwuzefə yəni. ¹⁹ U mù pìú təntə dāń nə tun yíá swian nə dwíí tə yira. U dāń fɪfɪn nə nɪbara-ba tə, v pa, ba vɪ ba bìsɪnɪ ba dɔga, sə ku pa ba tɪ. ²⁰ Ku mánjá təntə wa nə, ba lɪrɪ Moyizə. U yɪ binanuvu Yu yíá yuu. Ba kunɪ wá cànì batwa v nyina diè tə wa. ²¹ Mánjá tə wa, ba nə dɔgu wá, Farawon bùá nɪ wá, v tì v ja va, v kunɪ, ndə v tətə bilura nə.

²² Ezwipətə tián wubɔŋa tə nə, ba ma kwè wá. Moyizə yɪ diàn tíú, ku twá də v nii sɔgu də v tutunəe nə.

²³ U bina sapwilə nii nə, v ken sírí, sə v va v nubia *Yızərayelə lià tə con.

²⁴ U nɪ Ezwipətə tíú don də, v wulə v fɪfɪn v dwíí tə wa liù don. Yá v dāń gua Ezwipətə tíú tə, sə v ma wàní v jon v nubiɪ tə, Ezwipətə tíú tə yà nə fɪfɪn. ²⁵ U yà bɔŋa də, v nubia Yızərayelə lià tə yà wá lwarɪ də, ku wá twá də wá, sə Yu ma jon ba. Yá ba wà ku lwarɪ. ²⁶ Ku tia nə purɪ, v kùb nɪ Yızərayelə lià tə bələ, ba wulə ba mà duən, v ma kùb pià, sə v kwè ba. U dāń ma swɪn ba con, v wú: “À dabara-ba, á yɪ nubia, bèè nə pɪn, á də ma fɪfɪn duən?” ²⁷ Yá ba liù tə, v nə fɪfɪn v don tə, yugu Moyizə, v ga swɪn, v wú: “Wàà nə tún mú, sə n ya pìú, sə n bùrì bura nə yuu wa? ²⁸ N pià, sə n gu à də, ndə n dun nə gua Ezwipətə tíú tə, naaa?” ²⁹ Ku sɔgu təntə pɪn

Moyizə dəri, v va Madian nagwanaa wa. U liri bia bələ, ku luv nii təntə wa.

³⁰ Ku bina sapwilə nii nə, *malika nan v nə, kasɔ lanworu tə wa, *Sinayi paan tə yuu, mənvoov ku nə jə tuni wa. ³¹ Ku yiri tə gwári Moyizə. U dān ma va, sə v ywān ku v lwarı. U dān ma ni *Yuu-Tiu kori, ku nə wú: ³² “À yı Yu tə, n nıbara-ba tə nə jùnı! À yı Yu tə, n nıbara Abərahəmə, də Yızakə, də Zwakəbə, ba nə jùnı!” Moyizə dān vıvaga, yá v kúbə ba wudıv jə, sə v ywān. ³³ Yuu-Tiu dān ma swın v con, v wú: “Lı n natura tə n nəə nə! Bwálı təntə, n nə zıga lá, yı à mù tətə bwálı. ³⁴ À ni wuwalıv tə à lià tə wulə ku wa Ezwipətə nə. À ni ba yinəgə kwirə tə. Yá à cuə, sə à jon ba ba cən tə wa. N dān bàá síún nə, à wá tun mú Ezwipətə nə.” »

³⁵ Etiyenə ma kúbə swın v súrı lá, v wú: «U mù Moyizə təntə, ba yà ten, ba ga swın, ba wú: “Wàà nə tún mú, sə n yà piú də n bürı nə bura?” Mə v mù nə Yu tun, sə v yà piú, də v li ba ba cən wa. Ku twá də malika tə, v ni tuni tə wa, sánjú. ³⁶ U mù nə li ba Ezwipətə luv nii tə wa. Ku twá də v nə tun yomılan də Yu diàn mımınan yìèn, Ezwipətə luv nii tə wa, də “muv nəsıan*f1*” tə wa, də kasɔ lanworu tə wa bina sapwilə. ³⁷ Mə v mù Moyizə təntə nə swın Yızerayelə lià tə con, v wú: “Yu wá li á wa liù, sə v yà Yu nii *sùsùnbə, ndə à mù nə.” ³⁸ Mánjá tə nə, Moyizə nə yın də Yızerayelə púlı tə kasɔ lanworu tə wa, v nə yın də nə nıbara-ba tə, v ga ya də malika tə. U mù con nə malika tə swın Sinayi paan tə yuu wa, v ga jon Yu sugu tə, ku nə pın mu v pa nəba.

³⁹ Nə nıbara-ba tə yà ba pià, sə ba zılı v nii. Ba vıga wá, ba pubuŋa ga piı, ku wulə Ezwipətə luv nii nə. ⁴⁰ Ku mù nə pın, ba swın *Aron con, ba wú: “Fwa yia, n pa nəba, sə tə yà nə yáá. U mù Moyizə təntə, v nə pın, nə nan Ezwipətə luv nii tə wa, nə kúbə yəri ku tə, v nə jigə.” ⁴¹ Ku mù dian təntə wa, ba fwa wonwanv, ku nə nyın ndə nabiə nə, ba ga gu wiən, ba ma fwa *jonı ku mù wonwanv təntə yuu wa. Ba dān ga jwe ku mù won təntə yırı,

ba tətə nə fwa. ⁴² Yu ma vəvəri v kwa, v ma te ba, v ga yá ba, ku pa, ba dān jùnì yícau də cànà də kacilacə tə, lanworu tə wa. Yoo təntə púpúní Yu sagi tə wa, ku twá də Yu nii sùsùnà tə, ku wú:

“Yizərayelə lià-ba, á bina sapwilə tə me kasɔɔ lanworu tə wa, á fwa jonə, də á gwi vāná, á pɪn nə, naaa? ⁴³ Ku yi á zin yu Moləkə*f1* gansili tə, də á yu Ronfan kacilacɔ tə, á tətə nə fwa. Tə mù kunkun yia təntə mama yi á tətə nə fwa, sə á bu tə nə. Ku mù nə pɪn, à dān wá pa, á va á galɪ *Babılɔnə luv nii yuu.”

⁴⁴ Kasɔɔ lanworu tə wa, á nɪbara-ba yà jun Yu *wulu gansili tə. Ku yi ku fwa ndə nətu tə, Yu nə swìn Moyizə con, sə ku fwa, ndə Moyizə tətə nə nɪ ku yiri tə. ⁴⁵ Nə nɪbara tə, ba də nə kúbù púé ba kwa, də nə kúbù jon ku mù gansili təntə, ba zin, mánjá tə wa, Zwozuwe də nə kúbù yin ba yáá tíú, ba ja bà luv nii ku tə wa. Yu ma san v ta luv nii təntə tián, v dɪŋɪ ba yáá con. Yu wulu gansili tə yin bwálí ku tə wa, ku ja va ku yí più *Davidə pàrì tə mánjá. ⁴⁶ Davidə nɪ yuywaŋv Yu yáá con, v dān ma lòrì cwəŋə, sə v lwà bwálí v kə Zwakɔbə Yu*f1* tə lá nə. ⁴⁷ Yá ku yi *Salumun nə lwè diè təntə.

⁴⁸ Yu tə, v nə wulə ban ban, ga ba diè tə, ləzwənə nə lwè, wa yanɪ. Yu nii sùsùnè swìn də, Yuu-Tiu swìn, v wú:

⁴⁹ “Lanworu tə nə yi à padau, yá tia tə mù yi goli, à naa cɪcɪ kə tún bwálí. Bakun diè yiri nə, á wàá á lwè, á pɪn nə? Bwálí kwà wa nə, à wàá à pəni, à sɪí? ⁵⁰ Ku tà à mù nə fwa won mama, naaa?”

⁵¹ Á mù, á yi lià tə, á nə yi viu lià. Á mantia á gwəŋə bæ. Yá á waa tə də á zian mù ba Yu sugv tə sè, Yu-*Siŋu tə nə swìn á con. Á də á nɪbara-ba tə nə yi won nədu. ⁵² Yu nii sùsùnà tə wa, ba wà tətə nə, á nɪbara-ba tə nə wà fɪfɪn? Lià tə, ba nə dí yáá ba swìn cígá tíú*f1* tə túrí tə yoo, á nɪbara-ba tə nə gua ba. Yá mə ku liù təntə, á də kúbù gɪgɪra á gu. ⁵³ Á mù yi lià tə, á nə

twá də malíkɛ, á ma na Yu *nii tə, v nə pɪn Moyizə nə. Yá də ku nətu mɛ, á wà ku nii təntə zílí.»

Ba dɪlɪ Etɪyənə də kapana ba gu

⁵⁴ Etɪyənə nə tún v nii wuuu, v va v zwè. U sùràn tə ma pɪn, ba bɪcanɪ sú də lɪŋa v yuu wa. Ba ga vwa ba nɪpɔrv. ⁵⁵ Etɪyənə, súé də Yu-*Sɪŋu tə, v zɪn v yáá v kə lanworu tə wa, v ga na Yu dun tə, də Zwezi v zàn v zɪga Yu jɪzən vàn nə. ⁵⁶ U ma swìn, v wú: «Á cuga, à na lanworu tə ku súrí, yá *Ləzwənə-Biu*f1* tə zɪga Yu jɪzən vàn tə yuu.»

⁵⁷ Ba mama dàń ma mà cèrí zəgə zəgə ba sun ba zɪan, ba ga gərə duən v yuu wa. ⁵⁸ Ba tùrì wá, ba ja nan tuv tə nii nə. Ba dàń ga wulə ba dɪlɪ wá də kapana, sə ba gu. Balandɔrv don, v yɪrɪ nə yɪ Solə*f1* nə cìgà là tə, ba nə dɪlɪ Etɪyənə, gànàn nə. ⁵⁹ Mánjá tə wa, ba nə wulə ba dɪlɪ wá də kapana tə, Etɪyənə lòrì Zwezi, v wú: «*Yuu-Tiu Zwezi, jon à sɪŋu tə n kə n con.» ⁶⁰ U ga jèn v nadwana yuu, v bubwi, v wú: «Yuu-Tiu, dàn ká jələ cuna tə tə, n kə ba yuu wa.» Etɪyənə nə swìn tə sùràn təntə, v zwè kwa nə, v mu zwè.

8¹ Solə də yà bɪrɪ də, Etɪyənə mɛ tɪan.

Solə nə fɪfɪn Kərisə là púlí tə yoo

(Tɪtvnan 11.19-21, Filipə tìán 1.12-14, Zwan 6.70)

Ku dun təntə nə, ba dàń fɪfɪn *Kərisə là púlí tə mama, ku nə wulə *Zwerizalemə wa. Ba mama dəri ba pwè duən yáá nə, ba yá tà Zwezi-*Kərisə *tuntuna tə cɪcɪ. Ba dəri ba va Zwide nagwanaa tə də Samari nagwanaa tə mama wa. ² Bara-ba nə zílí Yu nii zəni tì Etɪyənə, ba gùrì, ba ga kwi zənzən v yɪrɪ. ³ Solə mù dàń yɪ v kəni diàn, sə v cùgù Kərisə là púlí tə. U twá dii də dii wa v vèli, v ma janɪ bara də kana, ba nə ken ba waa Zwezi nə, v pa ba kəni bàń diè. ⁴ Ba tə, ba nə dəri ba pwè duən yáá tə, dàn tə swìn Zwezi-Kərisə suywánú tə, bwálí tə mama, ba nə vèli.

Filipə swìn suywánú tə Samari nagwanaa wa

(Zwan 4.1-42, Tùtùnnán 1.8)

⁵ Filipə vəli v zu Samari nagwanaa tə tifarv tə wa, v wulə v swìn Zwezi-**Kərisə* suywánú tə. ⁶ Laluv tə mama, ku nə kun duən nə, nii yà yì nədù, ku ma cuga Filipə sugu tə zəni zəni də waa nədù. Llà tə yà nən, ba ga na Yu diàn muminan tə, Filipə nə tuŋa. ⁷ Cígá, **zinə* nan, tə yá là zənzən nə də tə bubwi. Yá gwanan zənzən yayıran zwè. ⁸ Ku yin pupwən nəfarv ku mù tifarv təntə wa.

⁹ Bəe don yà dí yáá, v wulə ku tifarv tə wa, v yırı nə yì Simon. U də yà pın dun v tiàn nə, v yà fwa jinəmorı, v ma gwárí Samari laluv tə zənzən. ¹⁰ Ku yà nə zıgı bisumabii nə, ku ja va ku yì bazınan nə, ba mama míámíán yà twá v nə, də ba swìn, ba wú: «U tə mù yì Yu diàn tə tətə, ba nə boŋə “diàn nəfarv.” » ¹¹ U yà gwárí ba, máná ku nə darı də v jinəmorı tutunəe tə. Ku mù nə pın, ba yà twá v nə. ¹² Yá Filipə dən twi, v swìn Yu pàrı tə, də Zwezi-Kərisə yırı tə yoo, v bırtı ba. Ku mù nə pın, bara də kana mama dən pıı ba yá jinəmorı tə, ba kə ba waa Zwezi suywánú tə nə, ba ga pa, ba lə ba níá wa, ku twá də Zwezi-Kərisə yırı tə. ¹³ Simon də tətə ken v waa Zwezi nə. Yá ba ga lə wá níá tə wa, ku twá də Zwezi-Kərisə yırı tə. U dən zıga Filipə səpuni nə, ku ga gwárí wá zənzən, v nə na Yu diàn muminan də diàn wiən, tə nə tuŋa tə yırı.

(Tutunan 19.5-6, 1 Timote 6.9-10, Matia 6.24)

¹⁴ Zwezi **tuntuna* tə, ba yà nə wulə **Zwerizalemə* wa, dən nə nì də, Samari tiàn sè Yu sugu tə, ba dən tun Piyerə də Zwan lá nə. ¹⁵ Ba də nə vəli, ba yı Samari tiàn tə, ba lərı Yu ba pa ba, sə Yu-**Siŋu* tə wənı ku cú ba yun wa. ¹⁶ Ku yà tə wə ba liù yuu wa cwi, ku ya Filipə ləgə ba níá wa, **Yuu-Tiu* Zwezi yırı nə cıci. ¹⁷ Piyerə də Zwan dən ma tún*f1* ba jian ba yun wa, Yu-Siŋu tə ga cú ba yun wa.

¹⁸ Máǵá tǝ nǝ, Simon nǝ nɪ dǝ, Yu-Siǵu tǝ ya ku twá Zwezi-Kǝrisǝ tuntuna tǝ jǝn ka tǔn yuu wa, ku ma nɪ, v pɪn ba sǝbiu. ¹⁹ U ga swɪn, v wú: «Á pian dǝn tǝ tǝ à dǝ nǝ, sǝ liù tǝ mama, à dǝ nǝ tǔn à jun v yuu wa, sǝ Yu-Siǵu tǝ cú ku tíú yuu wa.» ²⁰ Piyerǝ dǝn vǵa sǝbiu tǝ, v ga swɪn v con, v wú: «Yu wá cǝǵù n mù dǝ n sǝbiu tǝ mǝ, n nǝ bún dǝ Yu tarpɪwn tǝ wǝá ku yǝ dǝ sǝbia tǝ yɪrɪ. ²¹ N tori tǝlǝ yoo ku tǝ wa, ku ga tà n yǝá con yoo. N pubuǵa tǝ ba cíǵá nǝ twá Yu yǝá con. ²² Vǝvǝri n kwa, n ma sǝ n cuna tǝ, sǝ n yǝ n wulɔɔ tǝ, sǝ n lòrɪ Yuu-Tiu dǝ, ku nǝ wǝá, sǝ v kwɛn n cuna tǝ n mù dǝ wá pwǝrǝ wa, n pubunkukwɪwn ku tǝ yɪrɪ. ²³ À na dǝ, n waa tǝ lwara zǝnzǝn, n ga yɪ kunkun yǝn yonɔ.» ²⁴ Simon ma swɪn, v wú: «Mǝ á tǝtǝ lòrɪ Yu á pa nǝ, sǝ tǝ tǝ mama á nǝ swɪn tǝ, nǝv tǝtǝ dǝn kǝ yí nǝ.»

²⁵ Piyerǝ dǝ Zwan dǝn kǝrɪ Yuu-Tiu sugv tǝ, ba bɪrɪ Samari tǝn nǝ. Ku kwa nǝ, ba bǝlǝ tǝ pǝi ba va Zwerizalemǝ. Ba nǝ ma vǝrɪ, ba tǝ swɪn suywǝǵú tǝ ba bɪrɪ Samari tǝbii zǝnzǝn wa.

Filipǝ pɪn, Etiyopi bǝe don lwarɪ suywǝǵú tǝ

²⁶ Dun don nǝ, *Yuu-Tiu *malɪka twi, ku swɪn Filipǝ con, ku wú: «Zǝn, n va luv jɪzǝn saparu yuu, sǝ n tɪ kasɔɔ cwǝǵǝ tǝ, ka nǝ nan *Zwerizalemǝ nǝ, ka vǝli Gaza.» ²⁷ Filipǝ zǝn v va, dǝ nǝn Etiyopi*fɪ* tǝn batana nǝ, v nǝ yɪ ba luv nii tǝ kapɪ minisǝ. U mù batana tǝntǝ yǝ nǝ ywǝǵǝ kapɪ tǝ, v yɪrɪ nǝ yɪ Kandasǝ wiǝn tǝ mama, tǝ kwǝnǝ nǝ dǝá, yuu nǝ. U mù bǝe tǝntǝ yǝ vǝli Zwerizalemǝ, v jun Yu. ²⁸ U dǝn jǝé v sǝsen tǝrǝko wa, v pǝi v ma vǝrɪ, v ga kǝrɪ Yu sagɪ tǝ wa, Yu nii *sǝsǝnǝ *Ezayi nǝ pǝpǝnɪ. ²⁹ Yu-*Siǵu tǝ swɪn Filipǝ con: «Vǝli v boli sǝsen tǝrǝko ku tǝ yura.»

³⁰ Filipǝ dǝrɪ v boli ku yura, v nɪ Etiyopi minisǝ tǝ nǝ kǝrɪ Yu nii sǝsǝnǝ Ezayi pǝpǝnǝ tǝ. U dǝn ma bwe wá, v wú: «N nǝn ku tǝ, n nǝ kǝrɪ, tǝ dǝn?»

³¹ Minisǝ tǝ ma le, v wú: «À wá fwa nǝtǝ, à ma nɪ ku dǝn, dǝ liù nǝ wǝ à nǝ san?» U ma bon Filipǝ, v pa, v bà v zu sǝsen tǝrǝko tǝ wa, v jǝé v sǝpuni

nə. ³² Sagı tə wa bwálí tə, minisə tə yà nə kàrì tə nə, yı ku tə:

«Ba jun wá ndə piə nə, ba ja va nangura diè wa. U yı ndə *pabiə nə ka nii nə ba swìn, də ba nə swə ba fɪnɪ*f1* ka kuran də. U wà v nii súrí. ³³ U dí càn də yinəgə mama. Yá tə mama wa, ba tə wà wá cígá pın. Wàà nə wá man, v bırı v mánjá là tə, sə ba ma lwarı yoo dèñ? Ba lı v mù mu luu ku tə wa.»

³⁴ Minisə tə dān tə ma swìn Filipə con, v wú: «À lòrì mú, Yu nii sùsùnù tə yı wàà tətə yoo nə v swìn nətv? Ku yı v tətə, nə à yèé ku yı liù don yoo?»

³⁵ Ku mánjá təntə wa, Filipə dān twá ku púpúná təntə nə, v ma swìn Zwezi suywánjú tə, v bırı minisə tə nə. ³⁶ Ba vəli wuuu, ba va ba yí yáá, də nən, níá nə. Minisə tə ma swìn, v wú: «Nən níá nə, bédān nə cìgà, sə n li nə níá tə wa ku twá də Zwezi-*Kərisə yırı tə?» ³⁷ [Filipə swìn, v wú: «Də n nə ken n waa mama, ku yoo təntə wàá ku tuŋa.» Minisə tə ma pìi v le, v wú: «À ken à waa də Zwezi-Kərisə yı Yu-Biu.»]

³⁸ Minisə tə pın, v səsən tərəko tə zıgı. Filipə də minisə tə cúé, ba mù bələ tə zu níá tə wa, Filipə ma lə minisə tə níá tə wa, ku twá də Zwezi-Kərisə yırı tə. ³⁹ Mánjá tə nə, ba nə pìi ba nan níá tə wa, Yuu-Tiu Siŋu tə tì Filipə, yá minisə tə kúbə ba wá na. Yá v súé də pupwən, v ga tì cwəŋə, v vırı.

⁴⁰ Yu-Siŋu tə ken Filipə Azə tə nə. U zıgı Azə tə, v twá tıfaran duən wa, v va v nan Sezare. U dān ga swìn suywánjú tə tian tə mama wa, v nə twá tə wa.

9

Zwezi bırı v tìàn Solə nə

(Tutvnan 22.3-16, 26.9-20, Galasi tìàn 1.11-16)

¹ Mánjá don wa, Solə mù yı v tə wulə v fıfın *Yuu-Tiu karbia tə, v ga pià ba guri. U dān vəli *Zwifə-ba Yu *jonwana yun tìàn nəkwıa tə con. ² U lòrì, sə v pa saga v mù Solə nə, v nə wá bırı Zwifə-ba *jéré dii tə wa, tə nə

wulə Damasə nə. Solə pià, sə ba lwarı də, v jə cwəŋə, v nə nı lià, ba nə zua
Zwezi cwəŋə tə wa, ku nə yı bara, nə à yèə kana, sə v vwa ba, v jə bà
*Zwerizalemə wa.

³ Máná tə wa, v nə wulə cwəŋə tə wa, də v dān yà bwólé Damasə, naa
nədu, də poni nan yu nə, ku pıplı ku kıkarı wá. ⁴ U tua tia, v ga nı kori, ku
nə swın v con, ku wú: «Solə, Solə, bèè nə pın, n ma fıfn nə?» ⁵ U dān ma
le, v wú: «N mù nə yı wàà, Yuu-Tiu?» Yuu-Tiu dān ma swın, v wú: «À mù
nə yı Zwezi tə, n nə fıfn. ⁶ Zàn yu nə, sə n va tıfaru tə wa, ba wá bırtı mú
ku tə, n nə mē, sə n fwa.» ⁷ Bara tə, ba nə yà kwé wá tə mù, yı ba zıga
cùrù. Ba nı kori tə mù, yá ba dān nə wà liù mama nı. ⁸ Solə nyí v zàn yu
nə, v yíá tə súrí, yá v dān nə bá won mama na. Ba jun v jun nə, ba ga van
wá, ba ja va Damasə. ⁹ U fwa dıan batwa, də v tə ba lá na. U ba dó, v ba
nywın.

¹⁰ Ku tuw təntə tətə wa, Zwezi karbiu don də yın Damasə nə, v yırı nə yı
Ananiasə. Yuu-Tiu bırtı v tıàn wá, v ga swın v con, v wú: «Ananiasə!» U ma
sè, v wú: «Nèñ à nə, Yuu-Tiu!» ¹¹ Yuu-Tiu dān ma swın v con, v wú: «Zàn, n
tì cwəŋə tə, ba nə boŋə “cwəməñəməñə” tə, n va Zwidasə sàñ nə! Vəli, n
pià bēe don, v yırı nə yı Solə. U yı Tarəsə tíú. U wulə v jònı Yu. ¹² À pın, v
na bēe don, v yırı nə yı Ananiasə. U mù bēe təntə twi v zu, v ga tún v jun v
yuu wa, sə v yíá tə pıí tə na lá.» ¹³ Ananiasə ma le, v wú: «Yuu-Tiu, à nı bēe
təntə yìèn lià zənzən nə swın də, v fwa lià tə yıra, ba nə yı n mù nə tı,
Zwerizalemə nə. ¹⁴ Yá Yu joŋwana yun tıàn tə ken diàn v jun wa yəbə, sə v
vwa lià tə mama, ba nə yı n mù Yuu-Tiu nə tı.» ¹⁵ Yá Yuu-Tiu tə pıí v swın,
v wú: «Vəli, v mù bēe təntə yı à kúrú wá à lı, sə à ma tun. U wá bırtı à yırı
tə dwíə tə mama luv mama wa, pègá yáá con, *Yızərayelə lià tə yáá con.
¹⁶ Yá à dān wá bırtı wá càn yırı tə mama, v nə mē, sə v dó à yırı.»

¹⁷ Ananiasə dān ma nan v vıí. Máná tə wa nə, v nə vəli v yí, v zua diè tə
wa. U tún v jun Solə yuu wa, v ga swın, v wú: «Solə, à nubi, Yuu-Tiu

Zwezi tɛ, ʋ nə nan n nə cwəŋə tɛ wa, də n ma biàn tɛ, ʋ mù nə tun nə, sə n yíá tɛ ma wàní tɛ pìí tɛ na lá, sə n sú də Yu-*Sɪŋu tɛ.» ¹⁸ Ku máná tɛ tɛtɛ wa, ku fwa ndə wiən puran nə nan Solə yíá tɛ wa, tɛ tu. ʋ yíá tɛ dān ga na lá. ʋ ma zàn, ʋ pa, ba lə wá níá wa, ku twá də Zwezi-*Kərisə yiri tɛ. ¹⁹ Ku kwa nə, ʋ dí wodiu, yá ʋ diàn dān pìí tɛ bà.

Solə swìn suywánú tɛ Damasə wa

Solə yun də Zwezi karbia tɛ, ba yà nə wulə Damasə nə, ndə dian bagali nii nə. ²⁰ ʋ zàn lala, ʋ swìn Yu sugv tɛ, *Zwifə-ba *jéré diì tɛ wa, ʋ biri də, Zwezi yi Yu-Biu. ²¹ Lìà tɛ mama nə nì Solə sùràn tɛ, ku gwárí ba, ba dān ga swìn, ba wú: «Ku tà bæe wà tɛ, yà nə fɪfɪn lìà tɛ, ba nə boŋə Zwezi yiri tɛ *Zwerizalemə wa, naaa? Mə ku nə tà ʋ yà twi yəbə, sə ʋ kùù vwa ba duən, ʋ ja va Yu *joŋwana yun tiàn tɛ yáá con, naaa?»

²² Ku máná tɛntə wa, Solə diàn dān nə kwen tɛ súrí, wuuu. ʋ vuvugə Zwifə-ba tɛ, ba nə wulə Damasə wa, ʋ biri də, Zwezi nə yi *Kərisə.

Solə vɛli Zwerizalemə də Tarəsə

(2 Korentə tiàn 11.32-33, Galasi tiàn 1.18-24, Tùtònán 22.17-21)

²³ Ku dān vɛli, ku yí máná don wa, *Zwifə-ba yun tiàn tɛ ken nimaru, sə ba gu Solə. ²⁴ Solə dí yáá ʋ gigan ʋ lwarɪ ba pubuŋa tɛntə. Ba dān yà cì mimien tɛ nə, titun də yɪcaʋ, ba ma pìà wá, sə ba li ʋ mu. ²⁵ Ku nətu dān pun, ʋ karbia tɛ ken wá fɪyafaru wa, titun don nə, ba ga twá béré, ba cú wá.

²⁶ Máná tɛ, ʋ nə pìí ʋ va *Zwerizalemə wa, ʋ kèn lala, ʋ va ʋ wulə də Zwezi karbia tɛ. Ba də mama dān yà dəri wá, ba yà ba buŋa də, ʋ yi Zwezi karbiu tɛ yiri. ²⁷ Barənasə dān bon wá, ʋ kə ʋ con, ʋ ja wá, ʋ ja va Zwezi-*Kərisə *tuntuna tɛ con. Barənasə dān man ʋ biri ba ku tɛ, ku nə tun cwəŋə tɛ wa, Solə ma na *Yuu-Tiu. ʋ man Yuu-Tiu nə swìn Solə con nətu, də Solə nə kàrì Damasə nə pwənə pwənə də Zwezi yiri tɛ. ²⁸ Ku kwa nə, Solə də tuntuna tɛ dān vɛli Zwerizalemə wa. Yá Solə swìn Yu sugv tɛ

pwənə pwənə də Yuu-Tiu yiri tə. ²⁹ Solə swìn, v ga tútòní Zwifə-ba tə, ba nə swìn *Gərekə. Ba mù təntə mù dān yà pià ba li v mi. ³⁰ Lìà tə, ba nə yi v nubia Kərisə yiri tə dān nə lwarì ku, ba ja wá, ba va Sezare ba pa v va Tarəsə.

Piyerə zwè gwànú, v yiri nə yi Ene, yayıgu

³¹ Mə ku twá nətə *Kərisə lià púlí tə dān ma na sié Zwide də Galile də Samari nagwanεε tə mama wa. Ba jìlàn daŋa tə sùrí wuuu, ba ga zìlí *Yuu-Tiu nii, yá Yu-*Siŋu tə də dān saŋa ba, ku pın ba pùlì ba sùrí wuuu.

³² Piyerə yà nan v twá lá, v vèli bwálá tə mama, v ma nı lià tə, ba nə yi Kərisə nə ti. U dān vèli ba duən con, ba də nə yà wulə Lida nə. ³³ U nə vèli v yí lá, v nı bæε, v yiri nə yi Ene. U yi gwànú, v yí bina nana, v nə tégé gədoo yuu wa. ³⁴ Piyerə ma swìn v con, v wú: «Ene, Zwezi-Kərisə nə zwè n yayıgu tə. Zàn yu nə, sə n kwen n gədoo tə.» Naa nədu də Ene nyí v zàn.

³⁵ Lìà tə mama, ba nə wulə Lida də Saron vara tə wa nı wá. Ba ma lwàn ba pubuŋi tə, ba bà Yuu-Tiu con.

Piyerə bwin Tabita v li tian wa

³⁶ Kan don yà wulə Zwezi karbia tə wa Zwafa nə. U yiri nə yi Tabita. Ku dēn nə yi “ségá.” U yà tuŋa tutunzəŋə zənzən, də v fwa yulori wiən də zənzən. ³⁷ U mù kan təntə twi, v tu yayıgu, v ti ku máná tə wa. Máná tə nə, ba nə swε wá, ba zwè ba ja wá, ba zu ba tún dəyuu diè don wa. ³⁸ Lida də Zwafa yà bwélé də duən. Ku mù nə pın, Zwezi karbia tə yà nı də, Piyerə wulə Lida nə. Ba dān ma tun bara bələ v con, sə ba lèrì wá, sə v bà ba con lala, v dān ká dání. ³⁹ Piyerə zàn, v mù də bara tə kə duən ba va. Máná tə nə, ba nə vèli ba yí lá, ba yın v yáá, ba ja zu dəyuu diè tə wa. Kadənə tə mama dān kıkari Piyerə də ba kwi, ba ga bırı wá ganvwirən də ganzuran Tabita yà nə fwa, də v nə yın də ba. ⁴⁰ Piyerə dān ma pa lià tə mama nan, v ga tòlì v nadwana yuu v jun Yu. U pıí v vəvəri v yáá, v kə tıgı tə con, v ga

swìn, v wú: «Tabita, zàn yu nə!» Kan tə súrí v yíá, v nə nı Piyerə, v zàn v jèá. ⁴¹ Piyerə ma te v jun v nə, v ga van wá v zìn yu nə. Ku kwa nə, v bon là tə, ba nə yı Kərisə nə tı tə, də kadənə tə, v ga bırı ba kan tə də v bwin. ⁴² Zwafa tián mama yəni ku yoo təntə, là zənzən ga kə ba waa Yuu-Tiu nə. ⁴³ Piyerə yın Zwafa nə, v dání lá nə zənzən gò don con, v nə nuɣi tànàn, v yırı nə yı Simon.

10

Zwezi-Kərisə svywángú tə yí là tə, ba nə tà Zwifə-ba, con

(Tutunan 10.30-35, 11.13-14)

¹ Bəe don yà wulə Sezare nə, v yırı nə yı Kərəneyə. U mù bəe təntə yà yı pamana púlí don wa yuu tíú, ba nə boŋə ku pamana púlí təntə Yitaliyenə*f1*. ² Kərəneyə yı bəe tə, v nə twá Yu cwəŋə tə nə zəni, v ga zìlí Yu nii, v mù də v diè là mama. U yà pın yłori wiən zənzən zura tə nə, v ga jònı Yu dun mama. ³ Dun don nə, ku vəli ku yí ndə dədəni nii lugu batwa mánjá wa nə, Yu pın, v na v *malıka v yíá wa pwənə pwənə, də ka twi, ka zu v con. Yá ka ga swìn v con, ka wú: «Kərəneyə!» ⁴ U fin v yíá, v kə malıka tə yuu wa, fən də dání ga zu wá. U ma le, v wú: «Ku yı nətə, *Yuu-Tiu?» Malıka tə ma swìn v con, ka wú: «N yıjıni tə də n yłori wiən tə mama, n pın zura tə nə, diğə tə yí Yu con, ndə *jonı nə, ku nə pın, v lıí n yoo. ⁵ Sıún nə, n dání tun Zwafa nə, sə Simon tə, v yırı don nə yı Piyerə, bà. ⁶ U yı v wulə Simon tə, v nə yı gò v nuɣi tànàn tə, diè. U diè tə yı ku wulə muu tə nii nə.»

⁷ Mánjá tə nə, malıka tə, ka yà nə swìn v con tə, vıí, Kərəneyə bon v tutunbia bələ, də v pamana tə wa pamanu nədu, v də nə twá Yu cwəŋə tə nə zəni, v ga tunja v pın wá. ⁸ Kərəneyə ma man won tə mama, ku nə tun tə nəe v bırı ba, v ga tun ba Zwafa nə.

(Tutvnan 11.1-18, 15.7-9, Romə tián 9.25-26)

⁹ Ku tia nə puri, ba nan ba zu cwəŋə, ba ma vələ Zwafa. Ba vəli wuuu, ba va ba bwəlól Zwafa. Ku mánjá tə wa, də Piyerə dīgà dəyuu wa, sə v jun Yu. Ku yin lugu fugə bələ mánjá wa. ¹⁰ Niən dān jun Piyerə, v ga pià won, sə v dó. Mánjá tə wa, ba nə wulə ba fwa wodiu, sə v dó, yiviru ti wá. ¹¹ Yiviru tə mánjá wa, v ni lanworu tə də ku súrí. Yá v na won don ndə gansara nəfaru nə, ba nə vwa ku níé bania tə nə, də ku ma cwí tia. ¹² Vàná*f1* yiri mama tə nə vəli də nəe bania, də vàná yiri tə mama, tə nə vəli tə pùé ban tia yuu wa, də zəŋé yiri mama, tə nə pərə yu nə, yà nə wulə gansara təntə wa.

¹³ Piyerə ma nì kori, ku nə wú: «Piyerə, zàn, n gu, n dó!» ¹⁴ Piyerə ma le, v wú: «Yuu-Tiu, à ba tə pià, sə à dó. À tə wà won mama dí, ku nə yi culu won, nə à yəé pupwalan won.» ¹⁵ Nəe bələ nii nə, v kùv nì kori tə: «Won tə, Yu nə biri də ku mə, dān ká ywàn ku ndə culu won nə.» ¹⁶ Ku fwa nətu nəe batwa. Ku kwa nə, won tə dān pií, ku di yu nə.

¹⁷ Piyerə yà tə wà won tə, v nə ni, tə dēn lwarí, də nēn, bara tə, Kərəneyə nə tun tə nə, ba bwe Simon diè tə bwálí nə, ba bà ba ziga v mimii yáá nə.

¹⁸ Ba ga bōrì ba kə yu nə, ba bwe, sə ba jén, də Simon tə, v yiri tə don nə yi Piyerə tə, wulə yəbə tə nə.

¹⁹ Piyerə yà yi v tə buŋa won tə, v nə ni tə yoo. Yu-*Siŋu tə ma swìn v con, ku wú: «Nēn, bara batwa nə, ba bwe n bwiə. ²⁰ Zàn n cú, twá ba nə, n vií. Dān ká fwa bábíá, ku yi à mù nə tun ba.» ²¹ Piyerə ma cú, v swìn bara tə con, v wú: «Á nəŋə à nə, à mù nə yi liù tə á nə pià. Bèè yoo nə ja aba ku bà?» ²² Ba ma pií, ba le wá, ba wú: «Ku yi Kərəneyə nə tun nəba n con. U yi pamana yuu tíú, v nə yi cígá tíú, v ga zílí Yu nii. *Zwifə-ba tə mama nə swìn v yozəŋə yoo. Yu malíka nə cúé ka swìn v mù Kərəneyə tə con, sə v pa n bà v diè, sə v ma nì n sùràn.» ²³ Piyerə dān ma pa ba zu, v ga pa ba bwálí.

Ku tia tə nə puri, Piyerə zàn, v mù də ba kə duən ba vií. Lià tə duən, ba

nə yi v nubia Kərisə yiri, ba nə wulə Zwafa nə, nan, ba kwé wá. ²⁴ Ba viru tɪpuri nə, ba yí Sezare. Kərəneyə yà bon v dwíí tián, də v dabazəŋə, v dān ga dānì ba. ²⁵ Mánjá tə nə, Piyerə nə twi v zu, Kərəneyə zàn, v va v jəri wá, v ga tua v nɛɛ nə Piyerə yáá con, v jun wá zəni zəni. ²⁶ Piyerə ma zìn wá, v ga swìn v con, v wú: «Zàn yu nə, à də yi ləzwənə!»

²⁷ Piyerə də Kərəneyə swìn duən nə, v ga le, v zu diè tə wa. U zua v na lià, ba nə dáá zənzən də ba jèé duən yáá. ²⁸ Piyerə ma swìn ba con, v wú: «Á yèé də, Zwifə-ba liù wà mɛ, sə n ja nimaru də vee, nə à yèé, sə n zu v diè wa. Yá Yu dān biri à mù, sə à dān ká ywān ləzwənə mama, ndə v nə yi cuna liù, nə à yèé, ndə pupwalan liù nə, v nə wà mɛ, sə ba yí v yira. ²⁹ Ku mù nə pun, à ma wà tútùní də yəbə túrí. Á nə bon nə tə, à dān pià, sə à bwe à jón, bèè nə pun á ma tun, á pa ba bon nə.» ³⁰ Kərəneyə ma le, v wú: «Ku yí dian bania zən ku tə, à wulə à jùnì dādəni nii lugu batwa yijunì tə, à diè wa nə. Də nən bɛɛ nə, v nə zua gànù, ku nə pɪpɪlɪ, v nan à yáá con. U ga swìn v wú: ³¹ “Kərəneyə, Yu jon n yijunì, v ga líí n yulori wiən tə lià. ³² N dān tun liù Zwafa nə, sə v pa Simon tə, v yiri tə don nə yi Piyerə tə, bà. U yi v wulə Simon tə, v nə yi gè v nɪŋɪ tənən tə, diè muu tə nii nə.” ³³ À də ma tun liù lala, sə v bà v bon mú. N də nə twi tə, n fwa zəni. Síún nə, nə mama dān wulə Yu yáá con, sə nə wàní nə cugu won tə mama, Yuu-Tiu nə biri mú, sə n swìn nə con.»

³⁴ Piyerə dān ma swìn, v wú: «Síún nə, cígá mama à dān yèé də, Yu ba liù kúrí, v ma kwanɪ v don. ³⁵ Luu dwíí tə mama wa nə, liù tə, v nə zílí Yu nii, v ga vɛli də cígá, ku tíú təntə zien v mù Yu yáá con. ³⁶ Yu pun v sugu tə *Yızərayelə lià tə nə, v ma dí yáá, v swìn v biri ba də, bican sié wulə Zwezi-*Kərisə con, v nə yi lià tə mama Yuu-Tiu. ³⁷ Zwan dí yáá v kàrì ka lə lià níá wa ku twá də Yu yiri kàrà te. Ku kwa nə, á yèé won tə, ku nə tun. Ku tə nə dí yáá ku tun Galile nagwanaa tə wa, də ku tə nə tun Zwide nagwanaa tə mama wa. ³⁸ Á yèé nətu tə, Yu nə pun v Siŋu tə də v diàn tə

Zwezi nə, v nə yi *Nazaretə tíú. U mù yà nə vèli bwálá tə mama, v fwa zəni də v pɪn yazurə lià tə mama nə, ba yà nə wulə *Sítana wuwalu tə wa. Yu yà wulə də wá. ³⁹ Wiən tə mama, v nə tun Zwifə-ba luu nii tə wa də *Zwerizalemə wa, nə nɪ tə də nə yíá. U yi ba paa wá dagarv tə yuu wa, ba gu. ⁴⁰ Yá Yu dàń pìi v bwin wá, dian batwa dun nə. Yu pɪn v tə pìi v nan, v bɪrɪ v tiàn. ⁴¹ Ku kúbè tà laluv tə mama nə, v wá bɪrɪ v tiàn, ku yi lià tə, Yu nə v kúrí, sə ba na wá də ba yíá, nə v wá bɪrɪ v tiàn. Yu dí yáá v kúrí ba mù lià təntə. Nə mù yi lià tə, nə nə dí də wá, nə nyun də wá, v ka pìi, ka bwin ka nan tɪga wa, kwa nə. ⁴² Zwezi nə pɪn nii nəba, v wú, nə swián nə bɪrɪ lià tə nə, sə nə pa ba yəni də, ku yi v mù nə Yu tún, sə v ya liù tə, v nə bɔ̀rɪ lià tə, ba nə wulə mu wa, də ba tə, ba nə tɪga də mɛ bura. ⁴³ Yu nii *sùsùnà tə mama swìn də, liù tə mama, v nə ken v waa v mù Zwezi nə, v wá kwen v cuna tə v mù də Yu pwérə wa, ku twá də v yɪrɪ tə nə.»

⁴⁴ Piyerə nə wulə v swìn tə sùràn təntə, Yu-Siɲu tə cúé lià tə mama, ba nə cuga sugv tə, yun wa. ⁴⁵ Ku gwárí Kərisə lià tə, ba nə kwé Piyerə, ba ja bà, ba nə yi Zwifə-ba. Ku gwárí ba, də Yu tarpuv tə, ku nə yi Yu-Siɲu tə cúé lià tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, də yun wa. ⁴⁶ Ba dàń yà nèn, ba nə swìn də suyirə duən, də ba ga bwi Yu nə. ⁴⁷ Piyerə dàń ma swìn, v wú: «Nə wàá nə vɪ, sə nə lə lià tə, ba də nə nɪ Yu-Siɲu tə, ndə nə tətə nə, níá wa, naaa?»

⁴⁸ Piyerə ma pa nii, sə ba lə ba níá wa də Zwezi-Kərisə yɪrɪ tə. Ku mù təntə yuu wa, ba lòrɪ wá, sə v ya ba nii nə, ndə dian bagalı nə.

11

Nii tə, Piyerə nə tún Zwerizalemə Kərisə lià tə yáá con

(Tɔtɔnan 10, Efɛzə tiàn 2.11-22, Titə 2.11, 1 Timote 2.4)

¹ Ku mánjá tə wa, Zwezi-*Kərisə *tɔntɔna tə, də lià tə duən, ba nə yi nubɪa Kərisə yɪrɪ, ba nə wulə Zwide nagwanaa tə wa, twi ba nì də, lià tə,

ba nə tà *Zwifə-ba tətə, də sè Yu sugu tə. ² Mánjá tə wa, Piyerə nə pǐi v bà *Zwerizalemə wa, Kərisə lià tə, ba nə yɪ Zwifə-ba tə, zàn ba wulə ba caga v nii nə, ba swìn, ba wó: ³ «N zua lià tə, ba nə ba bæe *gonji, con. Yá n mù də ba dí*f1* də duən də.»

⁴ Piyerə dàń tì yoo tə nəe mama, v twarɪ ku zɪgɪ nətu, ku ma tun, də ku yígúré, v bɪrɪ ba nətən: ⁵ «À yà wulə Zwafa wa, à jònɪ Yu, də naa nədu yiviru tì nə, Yu ga pa à na won yijunɪ tə wa: À nɪ won don ndə gansara nəfaru nə, ba nə vwə ku níé banɪa tə nə, də ku naŋa lanworu tə wa, ku cwí tia. Won tə twi, ku bà ku yí à nii. ⁶ À dàń ma ywàń ku zən, à ga na tia yuu vàná yiri mama, tə nə vəli də nəe banɪa, də ganaŋa də wiən tə, tə nə vəli tə pùé ban, də lanworu zəŋé tə, də tə wulə won tə wa. ⁷ À ga nì kori, ku swìn à con, ku wó: “Piyerə, zàn, n gu, n dó!” ⁸ À ma swìn, à wó: “*Yuu-Tiu, à ba tə pià, sə à dó. À tə wà won mama dí, ku nə yɪ culu won, nə à yèó pupwalan won!”

⁹ Nəe bələ nii nə, kori tə kúù bwe, ku zɪgɪ lanworu tə wa, ku swìn: “Won tə, Yu nə bɪrɪ də ku mɛ, dàń ká ywàń ku ndə culu won nə!” ¹⁰ Ku fwa nətu nəe batwa. Ku kwa nə, tə mama pǐi tə dì lanworu tə wa. ¹¹ Lala də nèní, bara batwa nə, ba tun ba, ba nan Sezare, ba bà ba yí diè tə wa, nə nə wulə. ¹² Yu-*Siŋu tə swìn à con, sə à twá də ba à vìí, à dàń ká fwa bábiá. Lià bardu ku tə, ba nə yɪ nə nubɪa Kərisə yɪrɪ, nə kwé nə, nə ma va nə zu Kərəneyə diè. ¹³ U mù Kərəneyə tə dàń nə man, v bɪrɪ nəba nətu tə, v nə nɪ *malɪka tə v diè tə wa, də ka nə nan v nə, ka ga swìn, ka wó: “Tun lià, sə ba va Zwafa nə, ba pià Simon tə, v yɪrɪ don nə yɪ Piyerə, ba ja bà. ¹⁴ U mù nə wá swìn sùràn n con, n mù də n diè tə mama nə wá twá tə nə, sə Yu jon aba á cuna wa.” ¹⁵ Mánjá tə, à nə wulə à swìn, Yu-Siŋu tə cúé ba yun wa, ndə ku nə fwa nətu tə, ku tənɔtən dun tə nə, nə də yun wa. ¹⁶ À dàń ma líi Yuu-Tiu sugu ku tə yoo, ku nə wó: “Zwan yɪ níá wa nə, v ləgə lià duən. Yá á mù ya Yu-Siŋu tə wa nə, ba wá lə aba.” ¹⁷ Nə mù lià tə nə, nə ken nə waa

Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, mə ku piri təntə v pin nəba. Mə Yu dān nə pin ba ku m̀̀ piri təntə. À m̀̀ dān nə kù̀̀ yì wàà, à ma zìga Yu yoo nə?»

¹⁸ Ba nə nì tə sùràn təntə kwa nə, ba yá ku sugv tə nə, ba ga bwi Yu nə, ba wú: «Yu tətə dān nə pin cwəŋə lià tə nə, ba nə tà Zwifə-ba tə, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna, sə ba ga na mu tə, ku nə ba zwè v con.»

Barənasə də Solə vəli Antuswə

(Tutunan 8.4, 1 Tesalonikə tián 1.9-10, Kolosə tián 2.6-7)

¹⁹ Lià tə yà pwè duən yáá nə, wuwalu tə yiri, ku nə twi ku tə Etiyenə nə swìn tə yiri. Ba duən vəli Fenisi nagwanaa, də Swipərə nagwanaa, də Antuswə. Ba ga ba Yu sugv tə swìn liù don, də ku nə tà *Zwifə-ba con.

²⁰ Bara duən də yin ba wa, ba nə yì Swipərə, də Sirenə tián ba nə twi Antuswə. Ba də nə swìn *Gərekə-ba tə con, ba ga swìn *Yuu-Tiu Zwezi suywánjú tə, ba biri ba. ²¹ Yuu-Tiu dián tə yin də ba, yá lià zənzən ken ba waa Zwezi nə, ba ga lwàn ba pubuŋa, ba bà Yu con.

²² *Kərisə lià púlí tə, ku nə wulə *Zwerizalemə wa, lià twi, ba nì ku m̀̀ yoo təntə. Ba dān ma tun Barənasə, sə v va Antuswə. ²³ Mánjá tə nə, v nə yí lá v ga na pubwanv tə, Yu nə pin ba, v jwɛ, v ga kwè ba mama, sə ba zìgi ba waa nədu tə yuu wa, ba ga vwa ba tián Yuu-Tiu yira. ²⁴ Barənasə yì wuywanyien, v nə súé də Yu-*Siŋu tə. U yà ken v waa Zwezi nə wuuu. Lulu nə pin ba tián Yuu-Tiu nə, ba súrí ba duən tə nə.

²⁵ Ku kwa nə, Barənasə nan lá nə, v va Tarəsə, sə v pìà Solə. ²⁶ Mánjá tə, v nə nì wá, v ja wá, v va Antuswə. Barənasə də Solə fwa bini pírí də Kərisə lià púlí tə, ba ga kàrì lulu, ku nə dáá zənzən. Mə ku zìgi mánjá təntə wa Antuswə nə, ba ma kə Zwezi karbia tə yiri Kərisə lià.

²⁷ Ku dian təntə nii nə, Yu nii *sùsùnà nan Zwerizalemə, ba bà Antuswə.

²⁸ Ba wa liù don, v yiri nə yì Agabisə, nyí v zàn, v twá də Yu-Siŋu tə, v ma swìn də, niən nəfaru wá bà tia yuu wa bwálí mama nə. *Kəlodə mánjá tə

wa, ku niən tə cígá twi. ²⁹ Zwezi karbia tə vuri duən nə, sə ba tun sánú ndə nətú tə, ba liù mama nə wàá, sə ku va ku pa lià tə nə, ba nə yí ba nubia Kərisə yiri, ba nə wulə Zwide nagwanaa tə wa. ³⁰ Ba cígá fwa ku yoo təntə: Ba ken ku sánú təntə Barənasə də Solə jìàn wa, sə ba ja ku, ba va ba pa Kərisə lià púlí yáá tiàn tə nə, Zwerizalemə nə.

12

Ba gua Zwakə, ba ga pın Piyerə bən diè

(Tutunan 5.17-24, Ebərə-ba 1.14, Apokalisə 2.10)

¹ Ku mánjá təntə wa, più *Erodə dān zàn, v fifin *Kərisə lià púlí tə wa lià duən. ² U pın, ba gu Zwan zunu Zwakə də kwatara siù. ³ U nə ni də, ku yoo təntə ywán ku pa *Zwifə-ba yun tiàn, v kùb pın nii, sə ba ja Piyerə. Ku yun cànà*f1* tə, ba nə dó də dipen tə, ku nə ba sabwarı keni, tə mánjá wa. ⁴ Ba nə jın Piyerə ba zwè kwa nə, Erodə pın, ba kə wá bən diè, v ga tın pamana púlá bania, ku nədu mama nə ja lià bania, sə ba ci v nə. U pubuŋa dān yà nə yí, sə v ja wá v va laluv tə yáá con, *Pakə cànà tə kwa nə. ⁵ Piyerə dān yà yí ba cìgà v nə bən diè tə wa. Yá Kərisə lià púlí tə dān yà wulə ba lòrì Yu ba pın wá wuuu.

⁶ Dun tə tia nə wá purı, sə Erodə pa, ba buri v bura, Piyerə dwè pamana bələ tətəŋi wa, ku titin tə nə. U yà yí ba vwə wá də banzala bələ, yá ba duən də ga ci bən diè tə mimii tə nə. ⁷ Naa nədu, də *Yuu-Tiu *malıka twi, yá poni ga pıplı ku piri bən diè tə wa. Ka pıpaŋa Piyerə ka zın, ka ga swın v con, ka wú: «Zàn yu nə, lala!» Ku mánjá tə wa, banzala tə nan v jìàn nə, tə tu. ⁸ Malıka tə swın v con, ka wú: «Vwa n tənjá voru tə lá, sə n ga kə n natura.» Piyerə fwa ku nətú tə v zwè, malıka tə kùb swın v con, ka wú: «Zu n gandarv tə, sə n ga pú à kwa.»

⁹ Ba nə nan kàrá wa ba zwè, Piyerə púé ku kwa. Yá v yà yəri cígá mama

də ku yi malika nə twi v con. U yà buŋa də, ku yi Yu nə pɪn, v na won v pandwɪa wa. ¹⁰ Ba vɛli, ba lɛ tɛntɛn bwálí tɛ, ba nə cìgà ku nə, ba tɛ va ba lɛ ku bɛlɛ nii nyiɛn tɛ, də ba va ba yí lugu mimii tɛ yáá, ku nə naŋa tɪfaru tɛ wa. Ku lugu bòrù tɛntɛ də sùrí ku tiàn nə, ku pa ba. Ba nan, ba va ba jiri cwɛŋɛ yuu. Naa nədu də malika tɛ jén.

¹¹ Piyerə waa dàń pìí ka bà, v ga swìn, v wú: «Síún nə, à dàń lwarɪ cígá də, Yuu-Tiu nə tun v malika à con, ka ga van nə, ka li Erodə də won tɛ mama, Zwifə-ba luu lià yà nə dànì, tɛ juun wa.» ¹² U nə bún ku nɛtu, v zwè v vɛli Mari diè. Mari yi Zwan tɛ, v yiri don nə yi Marəkə, nuu. Lià-ba nə dáá yà kun duən nə ku diè tɛntɛ wa, ba jònì Yu. ¹³ Piyerə ma kukwaga bòrù tɛ nə. Tutunkana don, v yiri nə ya Rodə, twi v boli mimii tɛ nii, sɛ v cugu.

¹⁴ U lwarɪ Piyerə kosugu tɛ. Pupoli cici súé wa, ku pa v wà mimii tɛ sùrí. U dɛri, v va diè tɛ tɛtɛɲi wa, v swìn v biri də, Piyerə wulɛ mimii tɛ yáá kàrá wa. ¹⁵ Ba duən tɛ swìn v con, ba wú: «N yi n nyaŋa.» Yá v dàń tɛ swìn, də ku ya cígá mama. Ba dàń ma wú: «Ku yi v malika*f1* nə.» ¹⁶ Piyerə də con nə, v də tɛ wà bòrù tɛ kukwagu nə yá. Mánjá tɛ, ba nə sùrí bòrù tɛ, ba nɪ wá, ku ga gən ba. ¹⁷ U dàń ma ja v juun, v ma fwa mɪmɪnu, sɛ ba yá zɛzugu tɛ nə, v ga tún, ku nə zigi nɛtu, Yuu-Tiu ma li wá bán diè tɛ wa. U dàń swìn ba con, v wú: «Á pian Zwakə*f1*, də ba duən tɛ, ba nə yi nə nubia Kərisə yiri, tɛ yəni ku.» U ga nan, v va bwálí don nə.

¹⁸ Ku tia tɛ nə purɪ, dwani nəfaru dwan pamana tɛ tɛtɛɲi wa, ba ga bwe duən, ba wú, Piyerə yi v fwa nɛtə. ¹⁹ Erodə pɪn ba pìà wá, yá ba wà wá nɪ. U dàń ma pa, ba bwe lià tɛ, ba nə cìgà v nə tɛ, v ga pa nii də, sɛ ba gu.

Nɛtu Erodə nə tɪga

Ku kwa nə, *Erodə nan Zwide nagwanaa tɛ wa, v va Sezare. ²⁰ U luŋa dàń yà zaŋa Tirə, də Sidon tiàn yuu wa zənzən. Ku tian tɛntɛ tiàn də ken nimaru, sɛ ba ma wàní ba bà ba yí wá. Ba dí yáá ba dé dabari də Bəlasətisə

u nə ya piú Erodə diè tə yáá tíú. Ku kwa nə, ba vèli ba lòrì, sə sié ya ba pwéré wa, ba nagwanaa tə nii wodiú yà nə yí ku naŋa piú Erodə nagwanaa tə wa yiri.

²¹ Ku diin tə nə yí, Erodə ti u paganu u zu, u ga nan u jèé u padau yuu. U dàń ga swìn sùràn ba con pwənə pwənə. ²² Ləluu tə cèrí, ba wú: «Ku yí yu don nə swìn, ku tà ləzwənə nə swìn.» ²³ Ku máná təntə tətə wa, *Yuu-Tiu *malika mà Erodə u nə wà diin pin u mù Yu nə tə yiri. Ku pin zunzuran zigi u waa tə dé wá, tə nan poni nə, u ga ti.

²⁴ Yá Yu sugu tə dàń yí ku zwi ku sùrí, wuuu. ²⁵ Barənasə də Solə tutuŋi tə nə zwè *Zwerizalemə nə, ba jun Zwan, u yiri don nə yí Marəkə, ba sùrí ba tiàn nə, ba ja pii ba bà.

13

Barənasə də Solə vèli Swipərə

(Galasi tiàn 2.7-9, 2 Timote 3.8-9)

¹ Yu nii *sùsùnà də karnyina-ba də yà wulə *Kərisə lià púlí tə wa, ku nə wulə Antuswə nə. Ku mù nə yí Barənasə də Simeyon, ba nə boŋə “nəzonu”, də Lisiyisə Sirenə tíú tə, də Manayin, piú *Erodə bèsini dabəe tə, də Solə. ² Diin don nə, ba nə kun duən nə, ba bwi *Yuu-Tiu nə, də ba fwa nivori, Yu-*Siŋu tə dàń swìn, ku wú: «Á kənə Barənasə də Solə vən nə tutuŋi tə yiri, à nə pin ba.» ³ Ba dàń nə vwə nii, ba ga jun Yu, ba zwè kwa nə, ba tún*f1* ba jìàn ba mù lià bələ təntə yuu wa. Yá ba ga kə ba cwəŋə wa.

⁴ Ba mù təntə Yu-Siŋu tə nə tun, ba vèli Seləsi, ba zu níá yuu bori, ba va Swipərə nagwanaa. ⁵ Ba nə vèli ba yí Salaminə, ba zigi lá, ba swìn Yu sugu tə *Zwifə-ba *jéré diè tə wa. Ba jun Zwan ba kə ba con, sə u san ba.

⁶⁻⁸ Máná tə, ba nə vèli ba jijiri luu nii təntə wa, ba vèli ba yí Pafəsə. Ba ni

jinəmori don, kunkun nii sùsùnò. U yi Zwifə, v yiri ga yi Barə-Zwezi, v yiri tə don də *Gərekə-ba sugv nə yi Elimasə. Bəe təntə yà wulə də yáá tíú tə, pìú nəfaru tə nə li v tún. U yiri nə yi Serəgisə Polisə. U yi yənu tíú. U mù yáá tíú təntə dān pin ba bon Barənabasə də Solə, v ga biri də, v swə, sə v nì Yu sugv tə. Jinəmori tə dān zàn v zigi ba nə, v pìà, sə v vəvəri yáá tíú tə, sə v dān ká kə v waa Zwezi nə. ⁹ Solə, v yiri don nə yi Polə, v nə súé də Yu-Siṅu tə dān ma fin v yíá, v kə jinəmori tə yuu wa, v ga swìn, v wú:

¹⁰ «N mù bəe təntə, n yi n súé də yíá swian yiri mama də wuləṅu. N mù *Sítana biú! N yi cígá yiri mama duṅu! Cì n tiàn nə, də Yu cígá cwəṅə tə ka cùgò. ¹¹ Síón nə, nēn Yuu-Tiu jun wulə n yuu wa. N wá jì liliu, yá máṅá don wa nə, n bá na yícau tə.» Lala, də yikunu púé v yuu nə, v dān ga twá lá, v tute v pìà là, sə ba van wá, ba kə cwəṅə nə. ¹² Haya, yáá tíú tə nə ni ku tə, ku nə tun, Yu sugv tə zua wa, v ga kə v waa Zwezi nə.

(Tutunan 7.1-50, 10.36-43)

¹³ Polə də v twaduən tə tì nía yuu bori Pafəsa nə, ba va Perəgə, Panfili nagwanaa wa. Yá Zwan mù pìi v yá ba Panfili nə, v va *Zwerizalemə. ¹⁴ Ba kùò zigi Perəgə nə, ba va ba yí Antuswə don Pisidi nagwanaa wa. Ba zua *Zwifə-ba *jéré diè tə wa ba *siə diun nə, ba jèó lá nə. ¹⁵ Máṅá tə, ba nə kàrì Yu *nii tə, v nə pin *Moyizə nə saga tə, də Yu nii *sùsùnà saga tə, ba zwè, ku kwa nə, jéré diè yáá tiàn tə tun, sə ba swìn ba con ndə: «Nə nubibara-ba, də á nə jə kwìè, á nə pìà, sə á ma kwè là tə, á swián.» ¹⁶ Polə nyí v zàn v ja jun, v ma fwa ba muminu, v ga swìn, v wú: «*Yizərayelə là-ba, də á mù là tə, á nə sè á zu Zwifə-ba *yijuncwəṅə tə wa, á cuga:

¹⁷ Yu tə, v nə yi nə mù Yizərayelə là Yu, nə kúrí nə nıbara-ba tə. U mù nə pin, ku là təntə pùli zənzən, máṅá tə wa, ba nə yin vərə *Ezzipətə luu nii tə wa. Yá ku twá v vān tə diàn tə nə, v ma pa ba nan lá nə. ¹⁸ Ku dání ku yí ndə bina sapwilə nə, Yu kálí v tiàn, v ma ywān ba yuu kasəo lanworu tə wa. ¹⁹ Yu cùgò dwíə barpe Kanan luu nii tə wa, yá ku kwa nə, v pin ba mù

nə tɪnɪ ba lʊv tə. ²⁰ Ku nətv tə yí ndə bɪnɪa də finu (450) nə.

Ku kwa nə, v pɪn ba yáá tián, ku ja va ku yí Yu nii sùsùnù Samiyelə. ²¹ Ku mù təntə kwa nə, ba lòrì pìú. Yu ma pa ba Sayilə, v nə yɪ Kisə biú Benzwamen dwíí dəkuu tə wa. U də fwa bɪnɪa sapwilə. ²² Ku kwa nə, Yu vɪga wá, v ga tún *Davidə pàrì tə yuu wa. Yu swìn Davidə yoo, v wú: “À nɪ Yɪzayi biú Davidə, də v yɪ bæ tə, v nə súé à yii, v nə wá tun à fɪra wiən tə mama tə sú.” ²³ Mə v mù dwíí tə wa nə, Yu pɪn Zwezi bà, ndə v nə kàn nii nətv. U mù Zwezi təntə nə wá jon Yɪzərayelə lià ba cuna wa. ²⁴ Mánǵá tə Zwezi tətə nə wà twi, Zwan kàrì v bɪrɪ Yɪzərayelə lià tə mama nə, sə ba vəvəri ba kwa ba ma sá ba cuna, sə v lə ba níá wa, ku twá də Yu yɪrɪ tə. ²⁵ Zwan mu nə bwələ, sə ku zwè, v swìn, v wú: “À mù nə tà ku tə, á nə buŋa də, à yɪ. Á nəŋə, à mù kwa nə liù don wá bà. À juɪn mùrì, sə à kòrì v natura tətə.”

²⁶ À nubia-ba, *Abərahamə dwíí wa nián-ba, də á mù təntə, á nə zílí Yu! Ku yɪ nə mù con nə, nə Yu tun v sugv tə, ku nə bɪrɪ də, v wàá nəba v jonə nə cuna wa. ²⁷ Zwerizalemə tián də ba pèǵá wà Zwezi təntə yəni, ba ga wà Yu nii sùsùnà tə sùràn tə dèñ nì. Ku pɪn, ba gu wá, sə Yu nii sùsùnà tə sùràn tə, ba nə kàrì Zwifə-ba sié dɪn mama, tə nii sú. ²⁸ Də ba nə wà yoo mama nɪ v yuu wa, ku nə bɪrɪ də, v mɛ tian, ba tə lòrì *Pilətə, sə v pa, ba gu wá. ²⁹ Yá ba dǎn lɪ wá dagarv tə yuu wa, ba gùrì libəri wa. Ku nətv tə yà dí yáá, ku púpúní Yu sagɪ tə wa, yá ku nii dǎn súé. ³⁰ Yu dǎn ma bwin wá, v lɪ tian wa. ³¹ U bɪrɪ v tián dɪan də dɪan ba tə nə, ba mù də wá nə ken duən, ba nan Galile nagwanaa tə wa, ba va Zwerizalemə. Yá síún nə, ku tián tə nə swìn suywǎnú tə Yɪzərayelə lià tə yáá con. ³² Nə də tətə yɪ ku mù suywǎnú tə nə, nə jə bà, sə nə bɪrɪ aba. Ku mù nə yɪ won tə, Yu nə kàn nikanɪ də nə nɪbara-ba tə. ³³ Yu pɪn ku nii sú síún nə ku pa nə mù nə, nə nə yɪ ba nián. Yu lɪ Zwezi tian wa, v kə mu wa, ndə ku nə púpúní bələ nii gwaran sagɪ tə wa, ku nə yɪ bələ nii nyiən tə wa, ku wú:

“Ku yi n mù nè ya à biú! À mù nè liri mú zèn.”

³⁴ Yu yà swìn, v ka bwin ka nan tə yoo də, v wá bwin wá v li tian wa, v kə mu wa, sə v dân ká pɔ. U yà swìn, v wó:

“À wá pa aba wozəŋə tə, à nè ken vən nè, tə nè yi cígá wiən. À kàn tə nikanɪ piú Davidə con.”

³⁵ Ku mù nè pɪn, ku tə ma swìn gwaran sagɪ tə bwálí don wa, ku wó:

“N bá sè n pa ləzwənə tə, v nè yi n mù nè ti, pɔ libəri wa.”

³⁶ Piú Davidə mù twá də Yu pubuŋə tə, v ma tun v pa Yu nè v mánjá tə wa. U nè twi v ti, ba gùrì wá v nɪbara-ba tə con, v də ga pɔ. ³⁷ Yá Zwezi tə, Yu nè bwin, v kə mu wa, wà pwi. ³⁸ À nubia-ba, á lwara də, ku yi ku twá də v mù Zwezi tə, ba ma swìn də, Yu wá kwen nè cuna tə nè mù də wá pwéré wa. U wá kwen á cuna yiri mama, tə nè wà kwen á mù də wá pwéré wa, mánjá tə, á nè twá də Yu nii tə, v nè pɪn Moyizə nè. ³⁹ Ku twá də Zwezi yiri tə, liú tə mama, v nè ken v waa v nè, v wá kwen ku tíú cuna v mù də wá pwéré wa. ⁴⁰ Á cia á tiàn nè, sə yoo tə, ku nè púpúní Yu nii sùsùnà saga tə wa dân ká yí aba. Ku mù yoo tə swìn, ku wó:

⁴¹ “Á mù là tə, á nè goni là, á ywàŋá, sə ku gwárí aba, sə á jén lá. À tun yoo á luu wulu wa. Á yà bá sè ku, də ba yà nè man ku ba biri aba.” »

(Romə tián 15.8-13, 1 Tesalonikə tián 2.14-16)

⁴² Mánjá tə wa, Polə də Barənabasə nè nan jéré diè tə wa, ba lòrì ba, sə ba tə pií, ba bà sié dun tə, ku nè daa lá tə, ba bwé ku yoo təntə yuu wa. ⁴³ Jéré tə kwa nè, Zwifə-ba zənzən də là tə, ba nè sè ba zu Zwifə-ba *yijuncwəŋə tə wa, piú Polə də Barənabasə kwa. Polə də Barənabasə dân yà kwè ba ba daŋa ba jiàn, sə ba zɪgɪ diàn zəni Yu pubwanv tə wa.

⁴⁴ Sié dun tə, ku nè daa lá tə nè yí, ku yi ndə tifarv tə mama nè twi duən yáá, sə ku cugv Yu sugv tə. ⁴⁵ Yá Zwifə-ba yun tián tə nè nɪ ku laluv təntə, ku jigə wugwɔ ku pa ba. Yá ku dân yi ba twá də turan, ba ma swìn, ba

ziga Polə nə. ⁴⁶ Polə də Barənasə swìn ba con pwənə pwənə, ba wú: «Ku yi á mù mama míámíán con nə, Yu sugu tə yà mē, sə ku dí yáá ku swìn. Á də vi ku á dūga, á ga kúbə ba buŋa á waa con də, á tətə mē, sə á na mu tə, ku nə ba zwè Yu con tə. Ku mù nə pín, nə mù dàń wá vəvəri lià tə, ba nə tà Zwifə-ba tə con. ⁴⁷ Yá mə yoo ku tə nə, Yu plà, sə nə fwa. Yu swìn, v wú:

“À tun mú, sə n va luv tə mama wa, sə n ya ndə poni nə. N súpí lià tə, ba nə tà Zwifə-ba tə yíá, sə ba lwarí də, Yu wáá ba v jonə ba cuna tə wa.” »

⁴⁸ Ba tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, nə nì ku nətə tə, ba pwíi poli, yá ba dàń ga bwi Yuu-Tiu nə v sugu tə yiri. Yá lià tə mama, Yu nə kúrí, sə ba na mu tə, ku nə ba zwè v con tə, dàń ken ba waa ku nə.

⁴⁹ Yuu-Tiu sugu tə làrì ku tà luv nii tə mama. ⁵⁰ Zwifə-ba yun tián tə dàń sugu kana tə, ba nə jə dun, ba nə yà jònì Yu, də tifarə tə nəkwina-ba tə, ba kə Polə də Barənasə nə. Ba fwa nətə, ba kə wuwalu Polə də Barənasə nə, ba ma dɪŋi ba ba nagwanaa tə wa. ⁵¹ Bara bələ təntə də pi*f1* ba nəe purən, ba kə ba yuu wa, yá ba ga va Yikoniomə. ⁵² Antuswə nə karbia tə yà súé də pupwən də Yu-Siŋu tə.

14

Polə də Barənasə vəli Yikoniomə

(Tutunan 17.2-14, Matia 10.23, 2 Timote 3.11)

¹ Yikoniomə nə, Polə də Barənasə kúbə zua *Zwifə-ba *jéré diè wa, ndə ku don tə də nə. Ba swìn sugu ku yiri tə nə pín Zwifə-ba zənzən də *Gərekə-ba kə ba waa Zwezi nə. ² Yá Zwifə-ba tə, ba nə viga, sə ba kə ba waa Zwezi nə tə, sugu ba tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, ba kə lià tə nə, ba nə yi nubia *Kərisə yiri. ³ Polə də Barənasə tə wàní ba ya lá, ku dání.

Fən yà ba ba jə *Yuu-Tiu yiri, ba ga swìn pwənə pwənə. Yuu-Tiu pín, ba

tuŋa v diàn mumunan də tùtònán tə nə buri v diàn tə. Tə mù nə buri də, Yu sùràn tə yi cígá, tə ga buri v pubwanu tə. ⁴ Tuv tə ləzwənbua tə pwè duən wa. Ba duən yà yi Zwifə-ba yun tián nə ti, ba duən tə də yi Zwezi-Kərisə *tuntuna tə nə ti.

⁵ Zwifə-ba də ba yun tián, də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, də ba də yun tián dān yà wulə ba tanı, sə ba kə Polə də Barənabasə cən wa, sə ba duli ba də kapana, ba gu. ⁶ Zwezi tuntuna tə nə twi, ba lwarı ku, ba dəri ba va Likauni nagwanaa tə tufaran tə con, tə nə yi Lisətərə, də Dərəbe də tə səpunə tə nə. ⁷ Yá ku bwálí təntə də nə, Polə də Barənabasə vəli ba swìn suywájú tə.

Polə də Barənabasə wulə Lisətərə nə

(Tutunan 3.1-12, 17.22-31)

⁸ Lisətərə nə, bɛɛ don yà wulə lá nə, v nə yà jəə tia, v nɛɛ nə tıga. U yi ba luri wá gwànú, yá v dān yà tə wà yu nə zàn, v va mama. ⁹ U yà cuga ku tə, Polə nə swìn. Polə ma ywàń wá zən, v ga na də, v ken v waa Zwezi nə, ku nə wàá ku pun v ni yazurə. ¹⁰ Polə ma swìn v con də kofaru, v wú: «Zàn, n zıgı mənəmənə n nɛɛ tə yuu wa!» Bɛɛ tə fan, v cú v nɛɛ tə yuu wa, v ga wulə v vəli. ¹¹ Ba nə ni ku tə, Polə nə fwa tə, là tə bubwi də Likauni-ba sugu, ku wú: «Yia tə dān jigə ləzoni, tə cú nə con.» ¹² Ba yà jə Barənabasə ba boŋə Zeisə*f1*, Polə də nə yi ɛrəməsə, mə v mù yà nə swìn sugu tə. ¹³ Zeisə yu tə diè yà lwè tuv tə nii nə. Ku joŋwanu tə jun nabɛɛ, v nə nan tə də tián punə, v jə bà mimien tə yáá. U pià, sə v mù də laluv tə fwa joŋi ba pa Zwezi *tuntuna tə nə. ¹⁴ Polə də Barənabasə nə ni ku, ba kàrí*f1* ba ganan, ba ga bıbarı ba vələ laluv tə con də ba bubwi, ba wú: ¹⁵ «Bèè won nə, á fwa lá nə, bara-ba? Nə də tətə yi ləzoni yiri nədu, ndə á də nə. Yá ku ya suywájú tə, nə kàri nə buri aba, sə á dugu woŋwanu tə, sə á lwàń á pubuŋa tə, á bà Yu tə, v nə wulə mu wa, con, v mù Yu tə nə fwa lanworu

də tia, də muv tə, də wiən tə mama, tə nə wulə ku wa. ¹⁶ Bina də bina tə nə le, Yu yá dwíó tə luv mama wa, ba nə tà *Zwifə-ba, sə ba tun ba fura. ¹⁷ Də ku nətɔ mama v tə biri v tiàn, v ga fwa zəni, ku twá də, v nə pin dwà naŋa yu nə, ka nì ka pin á ce, də ku máŋá nə yí. U pin aba wodi u ku yí aba, v ga sú aba də pupwən.» ¹⁸ Də ba nə swìn nətɔ tə mama, ku tə wà mwálí yin, sə ba ma wàní, ba cì laluv tə nə, ku dân ká fwa joŋi ku pa ba.

¹⁹ Zwifə-ba yun tiàn tə nan Antuswə də Yikoniomə ba bà. Ba gɔgarɪ laluv tə, ba ga dɪlɪ Polə də kapana. Ba bún də, v tɪga, ba tɪrɪ wá, ba ja nan tɪfaru tə nii nə. ²⁰ Yá karbia tə nə twi, ba kun v nə tə pin Polə pɪi v zàn, v zu tiu tə wa. Ku tia tə nə purɪ, v mù də Barənasə vɛli Dərəbe.

²¹ Máŋá tə, ba nə wàní ba kàrɪ suywánú tə ku tɪfaru tɛntə wa, ba ga pa lià zənzən jì Zwezi karbia ba pɪi ba va Lisətərə. Ba zàn lá ba va Yikoniomə, ba zàn Yikoniomə, ba va Antuswə. ²² Tiu mama wa, ba daŋa karbia tə waa, ba swìn, sə ba zɪɣɪ diàn, ba nə ken ba waa Zwezi nə tə yuu wa. Ba biri də, ku mɛ, sə nə twá càn də càn wa, sə nə ma wàní nə zu Yu pàrɪ tə wa.

²³ *Kərisə lià púlí mama wa nə, ba kúrí *nəkwina. Ba dân yàá jun Yu ba vwə ba nii. Ku kwa nə, ba yàá tì ba, ba pa *Yuu-Tiu nə, ba nə ken ba waa v nə.

²⁴ Ku kwa nə, ba bɪn Pisidi nagwanaa tə, ba va ba yí Panfili nagwanaa tə wa. ²⁵ Ba pin Pərəgə tiàn nì Yu sugu tə. Ku kwa nə, ba le ba va Atali. ²⁶ Ba zɪɣɪ lá nə, ba tì níá yuu bori, ba va Antuswə con bwálí tə nə, ba nə nan. Mə ku bwálí tɛntə nə, ba ken ba Yu pubwanu tə wa, tutuŋɪ tə yɪrɪ, ba nə vɛli ba tun.

²⁷ Máŋá tə, ba nə yí Antuswə, ba bon Kərisə lià púlí tə, ba kun duən nə. Ba dân ga tún won tə mama, Yu nə twá də ba v ma tun. Ba tə swìn də, Yu pin cwəŋə lià tə, ba nə tà Zwifə-ba nə, sə ba də kə ba waa Zwezi nə. ²⁸ Ba yin lá nə, ba dání zənzən, ba mù də Zwifə-ba karbia tə.

Zwerizalemə Kərisə lià púlí tə yoo

(Galasi tián 2.1-9)

¹ Bara duən nan Zwide nagwanaa tə wa, ba bà Antuswə, ba kàrì kàrà ku tə, ba buri lià tə, ba nə yi nubia *Kərisə yiri tə, ba wú: «Də á mù bara tə nə wà *goŋi aba, ndə Yu *nii tə, u nə pun *Moyizə nə, nə buri nətu tə, Yu bá jon aba á cuna tə wa.» ² Ku zìn tútùná nəfaru ba də Polə də Barənasə tətəŋi wa. Ku pun Polə də Barənasə, də ba lià duən kə sírí, sə ba va *Zwerizalemə, Zwezi-Kərisə *tuntuna tə, də Kərisə lià púlí yáá tián tə con, sə ba li ku yoo təntə yáá.

³ Ba lià təntə, Kərisə lià púlí tə nə ken cwəŋə tə wa, vəli ba le Fenisi nagwanaa, ba le Samari nagwanaa. Cwəŋə tə wa, ba tə swìn Kərisə lià tə con nətu lià tə, ba nə tà *Zwifə-ba tə, nə lwàń ba pubuŋa, ba bà Yu con. Yá ku yoo təntə yà ga pun, lià tə mama, ba nə yi nubia Kərisə yiri, jə pupwən zənzən. ⁴ Ba nə yí Zwerizalemə, Kərisə lià púlí tə sè ba jon Zwezi-Kərisə tuntuna tə, də Kərisə lià púlí yáá tián tə. Yá ba dàń ga twari won tə mama, Yu nə twá də ba, u ma fwa. ⁵ *Farizian-ba púlí tə wa lià duən, ba də nə yà ken waa Zwezi nə, dàń zàn ba wú, ku me, sə ba yà goŋi ba bara tə, yá ba ga kálú ba, sə ba zìlí Yu nii tə, u nə pun Moyizə nə.

⁶ Tuntuna tə də Kərisə lià púlí yáá tián tə kun duən nə, sə ba balı ku yoo təntə. ⁷ Tútùná nəfaru kwa nə, Piyerə zàn, u wú: «À nubia-ba, á də tətə yèé də, Yu kúrí nə á tətəŋi wa, təntən dian tə nə, sə lià tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, nì Yu suywáŋú tə à nii wa, sə ba kə ba waa Zwezi nə. ⁸ Yu tə, u nə yèé ba waa tə, pun ba u *Siŋu tə, u nə pun nə də nə, sə u ma buri də, ba də yi u mù lià, ndə nə də nə yi u mù lià nətu. ⁹ Yu wà pwia ken nə mù də ba pwéré wa. U sin ba bicanı tə, sə tə ya nəpon u yáá con, ba nə ken ba waa Zwezi

nə yiri. ¹⁰ Á pià, sə á kə zılı Zwezi karbia tə nə, nə nıbara-ba tə də tətə nə wà ku wàní ba zın. Bèè nə pın, á pià Yu nii nə? ¹¹ Nə yèé də, *Yuu-Tiu Zwezi pubwanu tə jon ba ba cuna wa, ndə nə də tətə nə.»

¹² Ləlvu tə mama púó ku nii, yá ba ga cuga Polə də Barənasə, ba nə twari Yu diàn muminan tə, də yomulan tə, Yu nə twá də ba, v tun là tə, ba nə tà Zwifə-ba, con.

(Romə tián 15.8-12, Kolosə tián 2.11-17, Galasi tián 5.1-6, Tuvunan 21.25)

¹³ Máná tə, ba nə swin ba zwè, Zwakə dān swin, v wó: «À nubia-ba, á cuga à con. ¹⁴ Simon tún nətu tə mama, Yu nə dí yáá, v kúrí là tə, ba nə tà Zwifə-ba tə là, sə ba ya v mù là. ¹⁵ Ku sugu təntə də Yu nii *sùsùnà tə də ga vəli duən nə zəni. Ku nə púpúní Yu sagi tə wa, ku wó:

¹⁶ “Ku mù təntə kwa nə, à wá pií, à bà à zín piú *Davidə diboo tə, ku yà nə tua. À wá pií à lwà ku béré kıkaran tə, à zigi yu nə. ¹⁷ Ku wá pa ləzoni tə giganı tə pià Yuu-Tiu, ba mù də dwíé tə mama, tə nə tà Zwifə-ba, à nə wá pa à yiri*fl* tə ba. Yuu-Tiu nə swin ku, v mù nə fwa wiən tə mama. ¹⁸ U mù nə pın, ba lwari tə yìèn təntə, halı ku máná nə, ba yigə!”

¹⁹ Ku mù nə pın, à də yà swə, sə nə dān ká kə wuwalu là tə nə, ba nə tà Zwifə-ba, ba nə lwàn ba pubuŋa, ba bà Yu con. ²⁰ À dān nə pià, sə nə púpúní ba nə, nə pa ba nii, sə ba cì ba tiàn nə də yìèn tə tə: Ba dān ká dé nàŋú tə, ba nə gwa wonwanu nə. Sə ba dān ká cwàri də duən, ba dān ká dé wotıgu nàŋú. Ba dān ká dé jana. ²¹ Máná don wa, ku nə dānı zənzən, là yın tıfaru mama wa, ba nə kàri Yu nii tə, v nə pın Moyizə nə, sagi tə, ba bırı Zwifə-ba *jéré dii tə wa ba *sié dun mama nə.»

²² Zwezi-Kərisə tuntuna tə, də Kərisə là púlí yáá tián tə, də Kərisə là púlí tə mama dān bún də, ku me, sə ba kúrí ba waa là duən, sə ba tun ba mù də Polə də Barənasə Antuswə nə. Ku mù nə yi Zwidə, v yiri don nə yi Barəsabasə də Silasə. Ba bələ tə yà yi yáá tián, ba nə jə dun là tə, ba nə yi

nubia Kərisə yırı, tə tətəŋi wa. ²³ Ba dān pin ba sagı ku tə, ba nə púpúní ku wa, ba wú:

«Nə mù Zwezi tuntuna tə, də Kərisə lià púlí yáá tián tə, nə nə yi nubia Kərisə yırı, nə púpúní sagı ku tə, nə pin á mù lià tə nə, á nə tà Zwifə-ba, á wulə Antuswə nə, Siri nagwanaa tə wa, də Silisi luv nii tə wa. Nə jùnì aba. ²⁴ Nə nì də, lià nan nə con, ba ja sùràn duən ba bà á con, ba ma gugurə aba ba cùgù á pùé nə. Yá ku nətə tə ga tà nə mù nə pin ku cwəŋə. ²⁵ Nə mama ken nii nədu, nə ga bún nə na də, ku zian, sə nə kúrí bara nə tun ba mù də nə nubiswənə Barənasə də Polə á con. ²⁶ Polə də Barənasə təntə dugə ba mu Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı. ²⁷ Nə dān tuŋa Zwidə də Silasə, sə ba swìn á con ku tə, nə nə púpúní tə yuu wa. ²⁸ Yu-Siŋu tə də nə tətə nə bún nə na də, ku mɛ, sə nə dān ká kə zıla yirə duən á yuu wa, də ku nə tà yìèn tə tə, tə mù yoo nə cà. ²⁹ Tə mù nə yi: Á dānà ká dó nàŋú tə, ba nə gwa woŋwanu nə! Á dānà ká dó jana, nə à yèə vānā, tə nə tuga nàŋú! Á dānà ká cwàrì də duən! Á nə cìgà á tián nə də tə yìèn təntə, də á fwa zəni. Yu nə wá ya də aba!»

(Efɛzə tián 2.17-19, 1 Piyerə 4.10-11)

³⁰ Ba yá lià tə, ba də ga va Antuswə. Ba nə yí lá ba bon laluv tə, ba kə duən nə, ba ga tì sagı tə, ba pa ba. ³¹ Ba kàrì sagı tə, ba mama ga jwɛ, ku nə dān ba jìàn tə yırı. ³² Zwidə də Silasə tətə yà yi Yu nii sùsùnà. Ba swìn ku dání, sə ba ma kwè lià tə, ba nə yi ba nubia Kərisə yırı, sə ba ma dān ba jìàn. ³³ Ba dání mancın, ku kwa nə, lià tə, ba nə yi ba nubia Kərisə yırı, pin ba cwəŋə, sə ba pìí ba va lià tə con, ba nə tun ba də bican sié. ³⁴ [Silasə mù pìí v ya də ba.]

³⁵ Polə də Barənasə mù tə fwa dian də dian Antuswə nə. Ba də lià duən zənzən kàrì də ba swìn Yuu-Tiu sugə tə suywánú tə.

(2 Korentə tián 11.28, Romə tián 15.29, Ebərə-ba 13.18)

³⁶ Dian bagali nii nə, Polə ma swìn Barənabasə con, v wú: «Nə pié nə va tɪfaran tə mama wa, nə nə swìn Yuu-Tiu sugu tə lá, nə jén nə nubia tə yi nətə.» ³⁷ Sə yèé Barənabasə yà pià v ja Zwan, v yiri don nə yi Marəkə, v sùrí ba nə. ³⁸ Yá Polə mù yà ba pià, sə Marəkə twá, v nə dí yáá v pìí v yá ba Panfili nagwanaa tə wa, yá v kùù wà tun də ba tə yiri. ³⁹ Ku jigə tútùná nəfaru ba pwéré wa, ku pa ba pwè də duən. Barənabasə jun Marəkə, v ma kwé v tiàn, ba ga ti níá yuu bori ba va Swipərə nagwanaa. ⁴⁰ Polə kúrí Silasə, là tə, ba nə yi ba nubia Kərisə yiri, tə ga ti ba, ba kə Yu pubwanu tə wa, ba də ga vìí. ⁴¹ U vèli v jijiri Siri nagwanaa də Silisi luu nii tə wa, v daŋa Kərisə là púló tə jìàn.

16

Timote kwé Polə də Silasə

(Romə tiàn 16.21, Filipə tiàn 2.19-22, Galasi tiàn 4.13-15)

¹ Polə vèli Dərəbe, v lɛ v va Lisətərə. Lìù don yà wulə lá nə, v nə yi Zwezi karbiu, v yiri nə yi Timote. U nuu yi *Zwifə, v də nə ken v waa Zwezi nə. Yá v nyina də yi *Gərekə. ² Là tə, ba nə yi nubia *Kərisə yiri, Lisətərə nə də Yikoniomə nə, yà swìn v yozəŋə tə yoo. Polə yà ken sùrí, sə v ja wá, v kə v con. ³ U dān ma *goŋi wá Zwifə-ba yiri, ba nə wulə tə nagwanɛ təntə wa. Là tə mama yà yèé də, v nyina tə yi Gərekə. ⁴⁻⁵ Tɪfaran tə wa, ba nə twá ba lɛ, ba yáá swìn ku tə, Zwezi-Kərisə *tuntuna tə, də Kərisə là púlí yáá tiàn tə nə swìn ba tún *Zwerizalemə nə. Ba swìn ba con, sə ba zìlí tə nii. Kərisə là púló tə dān kwen tə na diàn, sə ba ma kwen ba kə ba waa Zwezi nə, yá ba ga sùrí diun mama.

⁶ Yu-*Siŋu tə cìgà ba nə, ba dān ká swìn Yu sugu tə Azi nagwanaa tə wa. Ba dān ma twá Fərizwi də Galasi nagwanɛ tə wa ba lɛ. ⁷ Mánjá tə, ba nə vèli, ba lɛ Misi nagwanaa tə, ba yà ken sùrí, sə ba va Bitini nagwanaa.

Zwezi Sijū tē ma vī kŭ ba con. ⁸ Ba dān ma twá Misi nagwanaa tē wa, ba va Tērowasē. ⁹ Titun nē, Yu pin Polē na yoo v dwiēn wa. U ni Masedwanē nagwanaa tē wa bēē don dē v ziga, v dān ga lōrī wá, v wú: «Bàá Masedwanē, n san nēba!» ¹⁰ Kŭ mù yoo tēntē pin, nē va Masedwanē nē ga yēé dē, kŭ yī Yu nē pin nii nēba, sē nē ja suywájú tē, nē va nē bŭrī ba.

(Matīā 18.20, Zwan 6.44-45, Matīā 13.23)

¹¹ Nē tī níá yuu bori Tērowasē nē, nē te mēnēmēnē nē va Samotērasē nagwanaa tē wa. Kŭ tia nē pŭrī, nē lē nē va Neyapolisē. ¹² Nē zigī lá, nē va Filipē. Filipē yī Masedwanē nagwanaa tē wa tifarv, kŭ nē dwē tē mama, kŭ nē yī *Romē-ba pàrī, tiw. Nē yin kŭ tifarv tēntē wa, ndē dian bagalī nē. ¹³ Zwifē-ba *sìē dun nē yí, nē nan nē yá tifarv tē, nē va nacwēŋē don nii nē. Nē bŭn dē, bwálī tēntē wá ya yijŭnī bwálī. Nē jēn tia, nē dān swīn dē kana, ba yà nē kun lá nē. ¹⁴ Kan don yin lá, v yŭrī nē yī Lidi. U yī Tiyatirē tíú. U yà yoli ganstan mwin. Kan tēntē yà zilī Yu fuēn. U dān yà cuga sugv tē. *Yuu-Tiu sŭrī v yíá, sē v zŭrī v yŭra dē kŭ tē, Polē nē swīn tē. ¹⁵ Yá ba lēgē kan tēntē dē v diē lià níá wa, kŭ twá dē Zwezi-Kērisē yŭrī tē. Kŭ kwa nē, v dān lōrī nēba, v wú: «Á nē wānī á bŭn dē, à ken à waa Yuu-Tiu nē, á biàn á yá à diē wa.» Yá v kálī nēba lá nē.

(Tutunān 19.23-24, 1 Tēsalonikē tiān 2.2, 1 Piyerē 4.12-13, Filipē tiān 1.12)

¹⁶ Dun don nē, nē ma vēli yijŭnī bwálī nē, nē jēri tutŭnkana don, v nē jē cicirē. U yāá swīn lià yīēn, tē nē wá bà. Kŭ mù nē pin, v vŭa tē yà pin, lià tē, ba nē tī wá, yà na wiēn zēnzēn. ¹⁷ U púé nē mù dē Polē kwa, dē v bubwi, v wú: «Lià-ba tē yī Yu tē, v nē wulē tē mē yuu wa, tūtōnà. Ba twi, sē ba swīn ba bŭrī nēba cwēŋē, sē Yu jon nēba nē cuna wa.» ¹⁸ Kan tē tē pīí v bwé kŭ, dian dē dian. Polē waa nan kŭ, v dān ma pīí v vēvērī, v swīn v cicirē tē con, v wú: «Dē Zwezi-Kērisē yŭrī tē, à pin mú nii, sē n nan kan wà tē waa!» Kŭ máná tē tētē wa, dē tē nan.

¹⁹ U lià tɛ, ba nɛ tɪ wá, nɛ lwarɪ dɛ, ba kùù wàrì nywarɪ ba nɪ v yɪra, ba dàń jɪn Polɛ dɛ Silasɛ, ba ga van ba, ba ja nan kanporu wa tuv tɛ yun tián yáá con. ²⁰ Ba ja ba, ba va lià tɛ, ba nɛ bùrì bura yáá con, ba ga swìn, ba wú: «Lià-ba tɛ nɛ gugurɛ nɛ tuv ku tɛ lià tɛ. Ba yɪ Zwifɛ-ba tɛ. ²¹ Yá ba mù nɛ kàrì nɛba kàrà yiri don, ku nɛ wà nɛba nii pɪn, nɛ mù Romɛ-ba lià nɛ, sɛ nɛ sɛ, nɛ à yèó, sɛ nɛ fwa.» ²² Laluv tɛ nyí ku zàn ba zɪga Polɛ dɛ Silasɛ nɛ. Lià tɛ, ba nɛ bùrì bura tɛ pɪn, ba dí yáá ba ja ba, ba kùrì ba gànàn tɛ, ba ga pa nii, sɛ ba mà ba dɛ kafɪran. ²³ Ba nɛ mà ba, ba zwè kwa nɛ, ba ken ba bàń diè wa. Yá ba dàń ga pa nii liù tɛ, v nɛ cì bàń diè tɛ nɛ, sɛ v cì ba nɛ zɛni. ²⁴ Ku tíú tɛntɛ dɛ nɛ nì ku nii tɛntɛ, ba nɛ pɪn wá, v dɛ ken ba bàń diè tɛ tɛtɛnɪ diè tɛ wa. U dàń ga kɛ daran ba nɛɛ nɛ.

²⁵ Mánjá tɛ tia nɛ pwè ka tàrà, Polɛ dɛ Silasɛ wulɛ ba jùnì Yu dɛ ba nuɲɛ Yu gwaran tɛ. Yá bàń diè lià tɛ ga cuga ba. ²⁶ Naa nɛdu dɛ tia tɛ lulugu zɛnzɛn, ku pa bàń diè tɛ dɛkuu tɛ mama susugu. Ku mánjá tɛntɛ tɛtɛ wa, mimien tɛ mama súrí, yá bàń diè lià tɛ mama banzala tɛ kùrì. ²⁷ Bàń diè cìrú tɛ nɛ wùrì, v zàn dwiɛn wa, v ga na mimien tɛ, dɛ tɛ súrí, v van kwatara siù v cùrí, sɛ v ma gu v tián. U yà buɲa dɛ, bàń diè lià tɛ mama nan ba dɛri ba jén. ²⁸ Polɛ dàń ma bubwi dɛ kofarɪ, v wú: «Dàn ká fwa lwanɪ nɛdu mama n yɪra, nɛ mama wulɛ yɛbɛ.» ²⁹ Bàń diè nɛcɪrv tɛ dàń lòrì mɛn, v ga bɪbarɪ v zu, v tu Polɛ dɛ Silasɛ yáá con dɛ v vivaga. ³⁰ Ku kwa nɛ, v jɪn ba v ja nan kàrá wa, v ga swìn, v wú: «Yun tián-ba, bèè nɛ à mɛ, sɛ à fwa, sɛ Yu jon nɛ à cuna tɛ wa?» ³¹ Ba ma le wá, ba wú: «Kɛ n waa Yuu-Tiu Zwezi nɛ, yá Yu wá jon n dɛ n diè lià á cuna wa.» ³² Yá ba dàń swìn Yuu-Tiu sugu tɛ, ba burɪ v mù dɛ lià tɛ mama, ba nɛ wulɛ v diè wa.

³³ Ku mánjá tɛntɛ wa, titɪn tɛ nɛ, v li ba, v kɛ v con, v ga sɪn ba yɪra nuran tɛ. Ku kwa nɛ, lala dɛ ba lɛgɛ v mù dɛ v diè lià níá wa, ku twá dɛ Yu yɪrɪ tɛ. ³⁴ U pɪn, ba zu v diè, v ga pa ba fwa wodiɪ ba pa ba, ba dɛ. Yá v mù dɛ v diè lià mama fwa pupwɛn, dɛ ba nɛ wàní ba kɛ ba waa Yu nɛ.

(Tutvnan 22.25-29, Filipə tián 1.27-30)

³⁵ Tia nə puri, lià tə, ba nə buri bura tə, tun lià, sə ba swin bán diè nəcuvu tə con, ba wú: «Dugu lià bələ təntə.» ³⁶ Bán diè nəcuvu tə twi, v swin ku, v buri Polə nə, v wú: «Lià tə, ba nə buri bura tə, tun ba swin, sə à dugu aba. Á naŋa síun nə, á vii də bican sié.» ³⁷ Polə dán swin lià tə, ba nə tun tə con, v wú: «Ba mà nəba lià yáá con, ba ga wà nə bura buri də. Nə mù lià tə, nə nə ya Romə-ba lià, yá ba ga kə nəba bán diè tə wa. Yá síun nə, ba dán pià ba sègè ba li nəba ba dugu. Abada, ku wàri! Ba tətə biàn, ba li nəba!» ³⁸ Lià tə, ba nə jun tuŋa tə, ba bà tə pii ba va ba swin tə sùràn təntə, ba buri lià tə, ba nə buri bura tə nə. Fən zua ba, də ba nə ni də, Polə də Silasə yi Romə-ba*f1* lià. ³⁹ Ba dán twi, ba kori ba, ba li ba dugu, ba ga lòri ba, sə ba nan ba tiv tə wa. ⁴⁰ Máná tə, Polə də Silasə nə nan bán diè tə wa, ba vèli Lidi diè. Ba ni lià tə, ba nə yi ba nubia Kərisə yiri, ba ga kwé ba. Ku kwa nə, ba vii.

17

Polə də Silasə wulə Tesalonikə nə

(1 Tesalonikə tián 1.4-7, 2.11-16, Filipə tián 4.16, Zwan 15.19-21, 25, 16.2-3)

¹ Polə də Silasə twá Anfipolisə də Apoloni, ba kèn ba va Tesalonikə. *Zwifə-ba yà jə *jéré diè lá nə. ² Polə zua ka wa, ndə ku nə yi v yofwamiun nə. U fwa Zwifə-ba *sié dian tə batwa, v mù də ba ma swin də duən Yu sagi tə yoo yuu wa. ³ U yáá gwin Yu sagi sùràn tə dèñ, v buri ba də, *Kərisə yà mɛ, sə v dé càn, sə v pii v bwin v nan tiga wa. Polə swin, v wú: «U mù Zwezi tə, à nə swin v yoo à buri aba, nə yi Kərisə.» ⁴ Sugu tə zua ba wa lià duən, ba ga nan ba sùrí Polə də Silasə nə, ku sùrí laluv nə, ba nə yi *Gərekə-ba, yá ba ga zili Yu, də kana duən, ba də nə jə dun kana wa.

⁵ Yá Zwifə-ba yáá tián kúù zàn də wugwu, ba ja bara duən, ba nə yɪ ləzwənyanan laluu tə wa, ba ma zìn lià tə lɪja, ba ga gugurə tuw tə. Ba vəli ba kun Zwason diè yáá, sə ba pià Polə də Silasə, ba ja bà laluu tə yáá con. ⁶ Ba vəli ba wà ba nɪ, ba dān pií ba van Zwason, də lià duən də, ba nə yɪ ʋ nubɪa Kərisə yɪɾɪ, ba ja bà tuw tián tə yáá con, də ba bubwi, ba wú: «Lià tə, ba nə gugurə nə tia yuu lià tə mama twi yəbə. ⁷ Yá ku ya Zwason nə sè ʋ jon ba ʋ diè wa. Ba mù lià təntə mama tutunɛɛ də yɪ tə zɪga *Romə-ba più nəfaru tə nii yìèn tə nə. Ba ga tə swìn də, più don wulə, ʋ yɪɾɪ nə yɪ Zwezi.» ⁸ Tə sùràn təntə gugurə laluu tə də tuw tián tə. ⁹ Ku mù nə pɪn, Zwason də ba duən tə ŋwín vwinən, ba pa tuw tián tə nə, sə ba dān ma zɪgɪ lá, ba dugu ba.

Polə də Silasə wulə Bere nə

(1 Tesalonikə tián 5.21)

¹⁰ Tia nə twi, ka yì mánjá tə wa, lià tə, ba nə yɪ Polə də Silasə nubɪa *Kərisə yɪɾɪ tə, lɪ ba, ba pa ba va Bere. Mánjá tə, ba vəli ba yí lá, ba vəli *Zwifə-ba *jérə diè tə wa. ¹¹ Ba mù Bere tián tə yà ken ba sírí, sə ba cugu Yu sugu tə ba doni Tesalonikə tián tə. Ba sè Yu sugu tə də yawala zənzən. Ba yàá bèé Yu sagɪ tə dun mama, sə ba jén ku tə, Polə nə swìn, tə yɪ cígá, naaa. ¹² Ba lià zənzən ken ba waa Zwezi nə. Ku súrí *Gərekə-ba wa kana zənzən, ba nə ja dun kana wa, də bara zənzən də ken ba waa Zwezi nə. ¹³ Yá Tesalonikə Zwifə-ba yáá tián tə nə lwarɪ də, Polə wulə ʋ swìn Yu sugu tə, ʋ bɪɾɪ Bere tián tə nə. Ba twi, ba zìn ba lià tə lɪja, ba ga gugurə laluu tə Bere də nə. ¹⁴ Lià tə, ba nə yɪ Polə nubɪa Kərisə yɪɾɪ, ma pa, Polə va muu tə vən nə lala, ba ga yá Silasə də Timote mù Bere nə. ¹⁵ Lià tə, ba nə kwé Polə tə, ja wá ba va wuuu, ba yí Atenə. Ba mé lá nə ba pií ba víí də Polə tuɾɪ, sə tə pa Silasə də Timote nə, sə ba bà lala, ba yí wá.

Won tə, Polə nə kúù fwa Atenə wa

(Tutvnan 14.14-17, 26.17-20, 1 Korentə tián 1.18-25)

¹⁶ Máná tə, Polə nə dànì Silasə də Timote Atenə wa, v pùé cùgù zənzən də nətə, v nə na tiv tə də ku súé də wonwanan. ¹⁷ U mù də *Zwifə-ba də lià tə, ba nə zìlí Yu tə, dàn yà ve duən nə *jéré diè tə wa. Diun mama, v yàá vèli kanporu tə wa, v ve də lià tə, v nə yàá na lá nə. ¹⁸ Yipurinyina duən yin lá nə, ba də nə swə ka pià yənu zənzən. Ba duən yà yì yipurinyina, ba nə boŋə ba “Epikurian-ba*f1*”, ba duən də ga yì yipurinyina “Sətoyisian-ba*f1*.” Ba duən swìn, ba wú: «Bèè nə kunkun sùsùnù wá tə pià, sə v swìn?» Ba duən də kùb swìn, ba wú: «U yì ndə liù tə, v nə swìn yia duən yoo, nə nə yəri tə yoo.» Ku wàá nətə ku yanì, v swìn Zwezi suywájú tə. U ma swìn ka piì ka bwin ka nan də yoo.

¹⁹⁻²⁰ Ba dàn ma ja wá, ba ja va bwálí don, ba nə yàá jəri duən, ku bwálí tə nə. Ba boŋə ku Ariupazə. Ba dàn ga swìn v con, ba wú: «N pa nə nèn yodura nə ziun wa. Yá nə dàn pià, sə nə lwarì tə dèñ. Ku mù nə pìn, nə pià, sə n twarì kàrà nədun tə nɛɛ n burì nəba.» ²¹ Atenə tián də vərə yà nə wulə duən nə. Ba mɛ tùtùnán yà nə yì, yodun ka cugu də yodun ka swìn, ka burì lià nə cici.

²²⁻²³ Polə nyí v zàn yu nə Ariupazə tə wa, v ga swìn, v wú: «Atenə tián-ba, à nə twá á tiv tə wa, à jiri à nì wiən tə, á nə ŋwanì tə nə. À nì *jonji bwálí don, á nə lwè, á púpúní ku yuu wa, á wú: “Ku yì yu tə, á nə yəri nyiən.” Ku mù nə pìn, á dí yáá á yì lià tə, á nə bwì wiən zənzən nə. Ku yì won tə, á nə jùnà ku, á ga yəri ku. Mə ku mù nə à pià, sə à swìn á con. ²⁴ Yu tə, v nə fwa tia tə də wiən tə mama, tə nə wulə ka wa, v mù yì lanworu də tia mɛ *Yuu-Tiu. U mù Yu təntə ba diè tə, ləzoni jìàn nə lwè, wa yanì. ²⁵ U ga kùb ba pià, sə ləzoni jìàn tun wiən, tə pa v mù Yu nə. Ku dàn ká nyin ndə v pià, sə ləzoni san wá də won mama. U mù nə pìn mu də siŋu, də wiən tə mama ləzoni tə mama nə. ²⁶ U mù nə twá də bɛɛ nədun nə, v ma pa ləzoni pùli ba wulə tia tə yuu mama wa. U mù nə tún máná, v pa dwíí mama nə,

u ga fwa ba nagwanɛɛ tɔ sɪswɪan u pa ba. ²⁷ U fwa ku nɛtu tɔ, sɛ lɛzoni ma wàní ba tɛtɛ, ba ma pià u mù Yu ba na. Yu ga ba núná dɛ nɛ liù mama. ²⁸ U mù con nɛ, nɛ ja mi, nɛ ga wàá nɛ yɪra wa nɛ dwani. U mù nɛ pin, nɛ wulɛ. Á dɛ tɛtɛ wa gwɛɛ duən swìn ku, ba wú: “Nɛ dɛ yi u dwíí tɛ wa lià.” ²⁹ Nɛ dàń nɛ yi Yu dwíí tɛ bia, nɛ kùb wà mɛ, sɛ nɛ bún dɛ, Yu wàá u nyɪn ndɛ síán nɛ, nɛ à yèé ndɛ cɪnɪan nɛ, nɛ à yèé ndɛ kapan nɛ, lɛzoni nɛ sari dɛ ba tɛntɪan pubuɲa. ³⁰ Yu yà ba lɛzoni tɛ lɛyɛri tɛ mánjá tɛ ywàṅjá, sɛ u kɛ ba càn wa. Síún nɛ, Yu dàń pin nii lɛzoni tɛ mama nɛ bwala tɛ mama nɛ, sɛ ba vɛvɛri kwa, ba ma sá ba cuna. ³¹ Yu kúrí dun u tún, u ga li liù, sɛ u twá ku tíú nɛ, u ma bùrì tia yuu lià tɛ mama bura, u cígá tɛ wa. Ku mù liù tɛntɛ, u nɛ kúrí tɛ, u pin ku tíú pií u bwin, u nan tɪga wa, sɛ ku pa, lià tɛ mama lwarɪ dɛ, ku yi cígá.»

³² Mánjá tɛ, ba nɛ nì dɛ Polɛ swìn, ka pií ka bwin ka nan tɪga wa yoo, ba duən dí biyɪri u yuu wa, ba duən tɛ ga swìn, ba wú: «Nɛ tɛ dàní mú dun don nɛ, ku yoo tɛntɛ yuu wa.» ³³ Nɛtu nɛ ku yɪn, Polɛ dàń ma nan ba tɛtɛɲi wa. ³⁴ Dɛ ku nɛtu tɛ mama, bara duən tɛ vwɛ ba tiàn Polɛ nɛ, ba ga kɛ ba waa Zwezi nɛ. Ba wa liù don yɪri nɛ yi Denisɛ, u nɛ yi Arɪwpazɛ tɛ yáá tiàn tɛ wa liù don, dɛ kan, u yɪri nɛ yi Damarisɛ, dɛ lià duən dɛ.

18

Polɛ vɛli Korentɛ

(1 Korentɛ tiàn 1.1-9, 2.1-5, 2 Korentɛ tiàn 11.5-12, 12.12-13)

¹ Ku kwa nɛ, Polɛ nan Atenɛ u va Korentɛ. ² U vɛli, u yí *Zwifɛ don lá, u yɪri nɛ yi Akilasɛ, u nɛ yi Pon nagwanaa tɛ wa liù. *Romɛ-ba piú nɛfaru *Kɛlodɛ yà pin nii Zwifɛ-ba mama nɛ, sɛ ba nan Romɛ wa. Ku mù nɛ pin, Akilasɛ dɛ u kan Pɛrisilɛ dɛ yà nan Yitali nagwanaa, ba bà ku mánjá tɛ wa. Polɛ vwɛ u tiàn ku bɛɛ tɛntɛ dɛ u kan tɛ yɪra. ³ Ba mɛ tutuɲi yà yi won

nədu, ku mù nə yɪ gansilə fwàŋú. Polə dàń ga wulə də ba, ʋ mù də ba tɔŋa də duən. ⁴ Polə yà ve də Zwifə-ba də *Gəɾəkə-ba *sìə duən mama nə, *jéré diè tə wa, ʋ ma swìn də ba, sə ʋ wàní ba, ʋ kə ʋ nyiən wa.

⁵ Silasə də Timote dàń nə nan Masedwanə nagwanaa tə wa, ba bà, Polə dàń tì ʋ mánǵa mama, ʋ ma swìn sugu tə. ʋ swìn ku ʋ bɪɾɪ Zwifə-ba nə, də Zwezi nə yɪ *Kərisə. ⁶ Zwifə-ba dàń zàn ba zɪga ʋ nə, ba twɪn wá. Polə dàń ma bɪbaga*f1* ʋ gànàn kukulu. ʋ ga swìn, ʋ wó: «Á tanyɪnɪ tə càn wá pìi ku tu á tətə yuu wa. Ku tà à mù yoo. Yá síún nə à dàń wá va lià tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, con.»

⁷ Polə nan lá nə, ʋ va bæɛ don diè wa. ʋ yɪɾɪ nə yɪ Titiusə Zwisətisə. Ku bæɛ təntə yɪ liù tə, ʋ nə zɪlí Yu zəni. ʋ diè yà wulə jéré diè tə səpuni nə.

⁸ Kərisəpisə, ʋ nə yɪ jéré diè tə yáá tíú, də ʋ diè lià mama, ken ba waa *Yuu-Tiu nə. Korentə tián zənzən, ba də nə cugu Polə sùràn tə, ken ba waa Zwezi nə, ba ga lə ba níá wa, ku twá də Zwezi-Kərisə yɪɾɪ.

⁹ Tɪtɪn nə Polə dwè, ʋ na Yuu-Tiu, də ʋ swìn ʋ con, ʋ wó: «Dàn ká pa fən ja mú! Swìn, dàn ká pú n nii! ¹⁰ À jə lalɔv tɪfarɔv ku tə wa. À wulə də mú, yá liù mama ba zɪn ʋ jìàn, sə ʋ ma fwa mú lwanɪ.» ¹¹ Polə yɪn lá nə, bɪnɪ də cànɪ bardɔv, ʋ ma kàrɪ Yu sugu tə ba tətəŋi wa.

¹² Ku mánǵa tə wa, də Galion nə yɪ Akayi nagwanaa tə yáá tíú, pìú nəfarɔv tə nə lɪ ʋ tún. Zwifə-ba yáá tián ken nii nədu, ba ja Polə ba ja va yáá tián tə, ba nə bɪrɪ bura tə, púlí tə yáá con. ¹³ Ba ga swìn, ba wó: «Ku bæɛ wà tə yɪ ʋ wulə ʋ yigə lià tə, sə ʋ pa ba bu Yu nə yiri don ku, də nə Yu *nii tə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə tə, nə zɪga duən nə.» ¹⁴ Polə nə pìà, sə ʋ súrí ʋ nii ʋ swìn, də Galion le Zwifə-ba, ʋ wó: «Ku yà nə yɪ kunkun wiən, nə à yèó yokukwɪun nə ʋ fwa, à yà wá tì mánǵa, à ma cugu á mù Zwifə-ba sùràn tə ndə cígá nə. ¹⁵ Ku nətən tə dàń nə yɪ á tútùní duən lià yɪra, də á tətə Yu nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə nə tə, də á kàrà tə yuu wa, ku mù tà à yáá yoo. À ba pìà, sə à bɪrɪ ku bura.» ¹⁶ Galion nə swìn ku nətu tə, ʋ zwè ʋ dugu ba, sə ba

nan là tà, ba nə bürì bura púlí tà yáá con. ¹⁷ Ba mama dǎn jun Sosətenə, v nə yɪ jéré diè tà yáá tíú, ba wulə ba mà wá là tà, ba nə bürì bura tà púlí tà yáá con. Yá Galion tà nə wà pa, ku yoo yì wá.

Polə kúb pìí v va Antuswə

(Tutvnan 21.23-26, 20.16)

¹⁸ Polə dǎní Korentə nə zəni. Ku kwa nə, v kúb lòrì cwəŋə là tà con, ba nə yɪ v nubia *Kərisə yɪɾɪ, v ga tì níá yuu bori, v mù də Pərisilə də Akilasə, ba dǎn ma vəli Siri nagwanaa. Polə yà fwa nipoli, ku mù nə pɪn, v yà pɪn ba gian v yukuran*fɪ* tà, Sankəre nə, ku mǎŋá tà wa. ¹⁹ Ba vəli ba yí Efezə nə, Polə ma yá v twaduən tà lá nə, yá v ga zu *Zwifə-ba *jéré diè tà wa, v vɪɾɪ də ba. ²⁰ Zwifə-ba lòrì wá, sə v ya də ba mǎŋá mancɪn wa. Yá Polə wà ku sè. ²¹ U lòrì cwəŋə ba con, v ga swɪn, v wú: [«Yoo nədu nə à pià, ku mù nə yɪ, sə à fwa cànà tà, ka nə biàn tà *Zwerizalemə wa.» À tà wá pìí à bà á con, də Yu nə swə ku.» U dǎn ga tì níá yuu bori Efezə nə, v vií. ²² U vəli v twá Sezare nə, v jun Kərisə là púlí tà, v ga le v va v cú Antuswə nə.

Apɔlsə yanv tà, v nə yɪ Efezə də Korentə nə yoo

(Tutvnan 15.41, 16.4-6, 1 Korentə tìán 3.4-8)

²³ Polə fwa mǎŋá mancɪn Antuswə nə, v ga pìí v va, v jijiri Galasi nagwanaa tà wa də Fərizwi nagwanaa tà wa, v ma daŋa Zwezi karbia tà mama jìàn. ²⁴ *Zwifə don, v yɪɾɪ nə yɪ Apɔlsə, v nə ya Alekəzandəri tíú, twi v yí Efezə. Bəe tǎntə yèé sugv yáá, v ga yèé Yu saga tà zənzən. ²⁵ Ba yà kàrì wá *Yuu-Tiu cwəŋə tà yoo wa. U yà ga jə yawala də ku. Apɔlsə dǎn yà swɪn v bɪɾɪ də v kàrì, ndə nətv tà nə, ku nə mɛ, Zwezi yoo wa. U yà fwa ku nətv tà, v ga yɪ Zwan nə ləgə là tà níá wa, ku twá də Yu yɪɾɪ, tà cɪcɪ nə v yèé. ²⁶ U zàn v wulə v swɪn nəpon nəpon Zwifə-ba *jéré diè tà wa. Pərisilə də Akilasə nə cugu v sùràn tà kwa nə, ba jun wá, ba kə ba con, yá

ba ga biri wá Yu cwəŋə tə də cígá mama. ²⁷ Ku kwa nə, Apólsə ken v sírí, sə v va Akayi nagwanaa tə wa. Lià tə, ba nə yí v nubia *Kərisə yiri, tə dàn v jìàn, ba ga púpúní sagi ba pa Zwezi karbia tə nə, v nə yí lá, sə ba ja wá zəni. U nə vəli v yí lá nə, v san ba tə nə, ba nə ken ba waa Zwezi nə zənzən, ku twá də Yu pubwanu tə. ²⁸ Ku yà yí kanporu wa nə, v swìn Zwifə-ba con də biri v biri ba nəpon nəpon də, ba təlɛ cwəŋə wa. U tì Yu saga tə, v twá tə nə, v ma biri də, Zwezi nə yí Kərisə.

19

Polə kàrì Efezə nə

(Tutvnan 8.14-17, 5.15-16, Romə tìán 15.25-27)

¹ Mánjá tə wa, Apólsə nə wulə Korentə nə, Polə mù vəli v twá pɛɛn*f1* tə wa, ku luv nii tə nagwanɛ tə wa, v kɛ́n v va Efezə. U vəli, v jəri Zwezi karbia duən. ² U dàn ma swìn ba con, v wú: «Yu-*Siŋu tə cúá á yuu wa, mánjá tə wa, á nə ken á waa Zwezi nə, naaa?» Ba ma le wá, ba wú: «Nə tà nə wà nì tətə də, Yu-Siŋu tə yí ba pín.» ³ Polə tə kúb pìí v bwe ba, v wú: «Bèè wa nə ba dàn ləgə aba, ku twá də Yu yiri tə?» Ba ma kúb le wá, ba wú: «Ku ya Zwan*f1* níá liu tə.» ⁴ Polə dàn ma kúb swìn, v wú: «Zwan ləgə lià mama níá wa, ku twá də Yu yiri. Ku nətu biri də, ba mɛ, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna, ba bà Yu con. U yàá swìn laluv tə con, v wú, ba kəni ba waa liù tə nə, v nə wulə v mù Zwan kwa v biàn, ku mù nə yí Zwezi.»

⁵ Tə sùràn təntə kwa nə, ba ləgə ba níá wa də *Yuu-Tiu Zwezi yiri tə.

⁶ Polə tún v jìàn ba yuu wa, yá Yu-Siŋu tə ga cú ba yuu wa. Ba wulə ba swìn suyirə duən, də ba swìn Yu nii sùràn. ⁷ Bara təntə mama yà yí ndə lià fugə bələ nə.

⁸ Polə zua *Zwifə-ba *jérɛ diè tə wa, v swìn cígá tə pwənə pwənə wuuu,

càni batwa. U swìn ba con dɛ, Yu wá dɛ v pàrì tɛ ba yuu wa. Yá v sùrán tɛ yà ga dɪ ba. ⁹ Lìà duən dān yin lá nɛ, ba nɛ za ba vaparan, ba ga vɪ, sɛ ba kɛ ba waa Zwezi nɛ. Yá ba dān swìn ba pwé Yuu-Tiu cwɛŋɔ tɛ laluv tɛ yáá con. Polɛ dān ma nan ba tɛtɛŋi wa, v jɛ Zwezi karbia tɛ, v va v kàrì ba duən mama Tiranisɛ kardɛ tɛ wa. ¹⁰ Ku nɛtv tɛ dānɪ bɪna bɛlɛ, ku pa Zwifɛ-ba dɛ *Gɛrɛkɛ-ba, ba nɛ wulɛ Azi nagwanaa tɛ wa, nì Yuu-Tiu sugv tɛ.

Seva bia tɛ yoo

¹¹ Yu yà twá Polɛ nɛ, v tuŋa v yogwaran tɛ yiri nɛ yɪ tɛ cɪcɪ. ¹² Ku yiri tɛ pɪn, ba pɛrɪ gànàn nɛ à yɛ́ɔ gantwen tɛ nɛ dwen Polɛ yɪra yayɪŋa yuu nɛ, yá yayɪran tɛ yáá nan, tɛ yá ba. *Zinɛ dɛ naŋa, tɛ yá ba.

¹³ *Zwifɛ-ba duən, ba dɛ nɛ yà twá lá ba vɛli, dɛ́dɛ́n, sɛ ba ja *Yuu-Tiu Zwezi yɪrɪ tɛ, ba ma dɪŋa zinɛ lìà yuu wa. Ba dān yáá swìn, ba wú: «À dwì à kɛnɪ á nɛ dɛ Zwezi tɛ, Polɛ nɛ kàrì v yoo tɛ.» ¹⁴ Lìà tɛ, ba nɛ yà fwa ku yoo tɛntɛ, yà yɪ bɛɛ don, v yɪrɪ nɛ yɪ Seva, bia barpɛ. U mù Seva tɛntɛ yà yɪ Zwifɛ-ba Yu *jɔŋwana yuu tíú don. ¹⁵ Zini tɛ dān ma le ba, ku wú: «À yɛ́ɔ Zwezi, à ma yɛ́ɔ lìù tɛ, v nɛ yɪ Polɛ, sɛ á mù, á mù nɛ yɪ bèrɛ?» ¹⁶ Yá bɛɛ tɛ, zini tɛ nɛ wulɛ v yuu wa, dān fan v tu ba mama yuu wa. U jun ba duən, v burɪ ba dɛ, v diàn dwɛ ba. U fɪfɪn ba dɛ diàn yiri don, ku pa ba dɛrɪ diè tɛntɛ wa wala, v ga tún nuran ba yɪra.

¹⁷ Zwifɛ-ba dɛ *Gɛrɛkɛ-ba, ba nɛ yin Efezɛ nɛ, lwarɪ ku yoo tɛntɛ. Yá fɛn dān zua ba mama, Yuu-Tiu Zwezi yɪrɪ tɛ ga na dun. ¹⁸ Ba tɛ, ba nɛ ken ba waa Zwezi nɛ tɛ, lìà zɛnzɛn naŋa, ba twi ba lòrì, sɛ Yu kwɛn ba cɪna ba mù dɛ wá pwérɛ wa, ba ga swìn ba cɪrɪ tɛ mama, ba nɛ fwa. ¹⁹ Ba mù lìà tɛntɛ ja ba saga, ba nɛ ma fwa cɪrɪ, ba bà ba pa ba sùrɪ tɛ, lìà tɛ mama yáá con. Ba jɛlɛ tɛ sɛbiu, ba na dɛ ku yɪ sɛbikulan*f1* mùrɛ finu (50 000).

²⁰ Mɛ nɛtv nɛ, ku dān twá dɛ Yuu-Tiu diàn tɛ, v sugv tɛ ma swìn, ku sú

nagwanaa tə mama wa.

²¹ Tə mù yìèn tə nə tun tə zwè kwa nə, Polə ken v pubuŋa wa, sə v twá Masedwanə də Akayi nagwanɛ tə wa, v lɛ v va *Zwerizalemə. U yà pià də mánjá tə wa, v nə yí Zwerizalemə, sə v kèń, v va v na *Romə. ²² U lɪ v lià tə, ba nə saŋa wá, lià bələ v tun Masedwanə nə, ku mù nə yɪ Timote də Erasətə. U tətə ga ya Azi nagwanaa tə wa, mánjá mancɪn wa.

Yaru Demetəriyisə təgurə tə yoo

(1 Korentə tián 16.8-9, 15.32, 2 Korentə tián 1.8-10)

²³ Ku mánjá təntə wa, təgurə nəfaru twi, ku ya lá nə, *Yuu-Tiu cwəŋə tə yɪɾɪ. ²⁴ Cɪnayarv don yɪn lá, v yɪɾɪ nə yɪ Demetəriyisə. U yà fwa Arətemisə*fl* diè tə, ba nə yáá jùnɪ ka wa tə, nəmanbii də cɪnɪa. U dān yà pɪn lià tə, ba mù də wá nə tuŋa tutuŋɪ təntə, na nywarɪ zənzən ku wa.

²⁵ Demetəriyisə ken ba tə, v mù də ba nə tuŋa ku tutuɲyiri nədu təntə, də ba tə, ba də nə tuŋa ku tutuɲyiri təntə yáá tián tə duən yáá nə, v ga swɪn ba con, v wú: «À dabara-ba, á mù yèé də, nə wojan tə yɪ ka naŋa tutuŋɪ ku tə nətən wa. ²⁶ Á na, á ga nèn ku tə, bɛɛ təntə, v yɪɾɪ nə yɪ Polə, nə fwa. Ku tà Efezə cɪcɪ wa, ku yɪ də Azi nagwanaa tə də mɛ. U sùràn tə vəvəri laluv zənzən, də v nə bɪɾɪ ba də, yɪa tə, ləzwənə jìàn nə fwa, tə tà yɪa. ²⁷ Ku yoo təntə wá bà ku cùgè nə tutuŋɪ tə. Ku ga tà ku cɪcɪ, ku wá pa yɪkan nəfaru Arətemisə diè tə ya ndə tutv nə. Ku yɪkan təntə wá kwìn dun tə nə, Azi nagwanaa lià, də tia yuu lià tə mama yà nə pɪn ku.»

²⁸ Lià tə nə nɪ tə sùràn tə ba zwè, ba súé də lɪŋa, ba ga bubwi, ba wú: «Efezian-ba yɪkan Arətemisə nə dáá!» ²⁹ Ku yoo tə zìn tɪfarv tə mama ku zɪɣɪ yu nə. Ba vɛli ba kun duən nə bwálɪ don nə, ba nə fwa mumun lá, ba ga van Masedwanə tián bələ, ba ja bà. Ku mù nə ya Gayisə də Arisətarəkə, ba nə yɪ Polə twaduən v vələ tə wa. ³⁰ Polə yà pià, sə v nan laluv tə yáá con, v pa ba na wá. Zwezi karbɪa tə ma kán v nə, sə v dān ká fwa ku. ³¹ Azi

nagwanaa yáá tián duən, ba də nə yɪ Polə dabara, tun lià, sə ba kwè wá, v dān ká va bwálí təntə nə. ³² Ku mánjá təntə wa, laluv tə gugurə. Ba duən yáá bubwi yiri don, ba duən də bubwi yiri don. Yá ba zunt tətə yəri won tə tətə yiri, ba nə kun duən nə. ³³ Ba dān ma pa Aləkəzandərə nan laluv tə wa. U mù Aləkəzandərə tə yɪ *Zwifə-ba yà nə yigə wá, ba kəni yáá. Yá Aləkəzandərə də dān yà ja v jìàn, v ma fwa mumuv v pià, sə v swìn v ma jon v tiàn laluv tə yáá con. ³⁴ Ba nə lwarı də, v yɪ Zwifə, ba mama bubwi də kori nədu, ku dānı ndə lugu bələ nə, ba wú: «Efezian-ba yikan Arətemisə nə dáá!»

³⁵ Ku mánjá təntə wa, ba tiv tə sekəreterə pın, ba yá zəzugu tə nə, v ga swìn, v wú: «Efezian-ba, liù mama tələ, v nə yəri də, Efezə tiv tə nə cì yikan nəfarv Arətemisə diè tə, də ku pìù kapan ciciru tə, ku nə nan yu ku tu, tə nə. ³⁶ Ku yoo təntə nə ba tütùná jə tə yiri, á mɛ, sə á ja á tiàn sənɓwen. Á dānà ká bıbarı, á fwa won mama. ³⁷ Á jun bara-ba tə, á ja á bà yəbə. Ba mù nə wà won ɲwìn nə yikan tə diè tə wa, ba ga wà nə yikan tə twın. ³⁸ Də ku nə yɪ Demetəriyisə də tütùná tə, ba nə wulə də wá, nə ja yoo də liù, dian wulə, ba nə bürì yìèn bura, tiv tə yun tiàn ma wulə. Ba vələ ba bon ku tíú lá nə. ³⁹ Nə à yèé, də ku nə yɪ yoo don nə wulə, á nə pià, sə á swìn á púlí tə ku lià tə nə bürì bura tə nə mɛ, sə ku lı ku yoo təntə yáá. ⁴⁰ Ku nə tà nətu, nə wá bà, nə tì talı yoo ku tə nətən yiri ku nə fwa zèn. Cígá mama tələ yoo ku tə wa, nə nə wàá nə bıri də, ku mù nə pın, nə mɛ, sə nə kun duən nə, nə fwa jara.» ⁴¹ Sekəreterə tə nə swìn nətu v zwè, v pın nii, sə laluv tə vîi.

20

Polə vəli Masedwanə, v le v va Gəresə

(1 Korentə tiàn 16.1-7, 2 Korentə tiàn 7.5, Romə tiàn 15.25-27)

¹ Mánjá tē wa, gugurē tē nē zwè Efēzē wa, Polē bon Zwezi karbia tē, v kē v con. U nē kwè ba v zwè, kwa nē, v lōrì cwəŋə ba con, v ga zàn, v zu cwəŋə, v ma vəli Masedwanē nagwanaa tē wa. ² Polē twá ku luu níó tēntē wa, v lē dē v pɪn kwìè zənzən lià tē nē. U nē lē lá nē, v vəli Gəresə luu nii tē wa. ³ U fwa cànì batwa lá nē, yá v dàn yà ken v sírí, sē v tì níá yuu bori v va Siri nagwanaa con. *Zwifə-ba yáá tián nē yà ken tijaŋa ba ja ziga v nē. Ku mù nē pɪn, Polē pìí v kē v pubuŋa wa, sē v pìí v va Masedwanē nagwanaa tē wa. ⁴ Lià tē, ba yà nē kwé wá, nē yɪ Sopaterə, v nē yɪ Pirisə biú, v tuv nē yɪ Bere. Ba duən dē nē yɪ Arisətarəkə dē Sekondisə, ba nē yɪ Tesalonikə tián, dē Gayisə v nē yɪ Dərəbe tíú, dē Timote, ku súrí Tiswikə, dē Tərofimə nē, ba nē yɪ Azi nagwanaa lià. ⁵ Ba mù lià tēntē dí yáá ba va, ba diàn nəba Tərowasə nē. ⁶ Nē tətə zua níá yuu bori Filipə nē, cànà tē, ba nē dē dē dipen tē, ku nē ba sabwarɪ kəni tē nē lē, kwa nē. Yá nē dian bonu nii nē, nē vəli nē yí ba Tərowasə nē. Nē fwa dian barpe lá nē.

Polē bwin Etikisə Tərowasə nē

(Tutvnan 9.36-42)

⁷ Dapanɪ tē tēntən diun tē nē, nē kun duən nē, sē nē mumuni *nimaru dipen tē, nē dē. Polē dàn yà mē, sē v vií ku tipuri nē. Ku mù nē pɪn, v dàn yà wulə, v ve dē lià tē, ba nē wulə lá. U ve v viə tē ku dání ku yí titɪn lugu fugə bələ. ⁸ Cànán yà yun dání dəyuu diè tē wa, nē yà nē wulə ku wa. ⁹ Yèé balanduru don, v yurɪ nē yɪ Etikisə, yà jèé təkurə nəfaru nii nē. Dwan zàn tē tì wá lɪgɪ, mánjá tē wa, Polē nē tē wulə v viə tē wa. Dwan tē lɪ wá dəyuu diè batwa nii nē, v bà v tu tia. Ba twi ba zìn wá, dē v tɪga. ¹⁰ Polē dàn cuə, v kwá v yuu con, v tì wá, v kē v vənà wa, v ga swìn, v wú: «Á dənà ká pa á pwíí cùgù, v mu tē wulə, v tē wà tɪ.»

¹¹ Mánjá tē wa, v nē pìí v di dəyuu diè tē wa, v mumuni dipen tē, v ga fu v dē. Ku kwa nē, v tē pìí v swìn ku dání wuuu, ku va ku yí tɪbilakunu. Ku

mánjá tǝntǝ wǝ nǝ, Ƴ vǝí. ¹² Ba ja balanduru tǝ, ba pǝí ba bà dǝ Ƴ wulǝ mu wǝ, yǎ ku dǎn yǝn jǝdarǝ zǝnzǝn ku pa ba.

Polǝ zǝgǝ Tǝrowasǝ nǝ, Ƴ va Mile

¹³ Nǝ mù nǝ dí yǎǎ, nǝ zu nǎ yuu bori tǝ wǝ. Yǎ ku dǎn tǝ nǝba, ku ja va Asosǝ bwǎlǝ tǝ nǝ, nǎ yuu bwǝrǝ tǝ nǝ zǝga lá. Mǝ ku bwǎlǝ tǝntǝ wǝ nǝ, nǝ wǎ tǝ Polǝ nǎ tǝ nii nǝ. Mǝ nǝtu nǝ Ƴ yǎ swǝn, Ƴ tǝn dǝ Ƴ plǎ, sǝ Ƴ va ku bwǎlǝ tǝ nǝ dǝ nǝ. ¹⁴ Mánjá tǝ, Ƴ nǝ twǝ Ƴ yǎ Asosǝ nǝ, nǝ tǝ wǎ nǎ tǝ nii nǝ, yǎ nǝ ga lǝ nǝ va Mitilǝnǝ. ¹⁵ Nǝ kǝbǝ zǝgǝ lá nǝ, nǝ vǝí dǝ nǎ yuu bori tǝ muu tǝ yuu wǝ. Ku tǝpuri nǝ, nǝ yǎ Swǝo nagwanaa tǝ vǎn nǝ. Dun tǝ, ku nǝ daa lá, nǝ lǝ nǝ yǎ Samosǝ nagwanaa tǝ. Nǝ nǝ yǎ Samosǝ tǝpuri nǝ, nǝ lǝ nǝ yǎ Mile. ¹⁶ Polǝ yǎ ken sǝrǝ, sǝ Ƴ twǎ Efǝzǝ nii nǝ, Ƴ lǝ, sǝ Ƴ dǎn kǎ cǝgǝ Ƴ mánjá Azi nagwanaa tǝ wǝ. Ƴ yǎ yǝ Ƴ bǝbarǝ dǝ ku nǝ wǎǎ, sǝ Ƴ ya *Zwerizalǝmǝ nǝ *Zwǝfǝ-ba cǎnǝ tǝ, ba nǝ bonǝ *Pantǝkǝtǝ tǝ dun nǝ.

Polǝ swǝn Efǝzǝ Kǝrisǝ liǎ pǝlǝ nǝkwǝnǝ tǝ con

(1 Tǝsalonikǝ tiǎn 2.1-12, 1 Pǝyerǝ 5.1-4, Matǝ 7.15-20, 2 Pǝyerǝ 2.1-3, Titǝ 1.9-14)

¹⁷ Ku mánjá tǝntǝ wǝ nǝ, Polǝ zǝgǝ Mile nǝ, Ƴ tun Efǝzǝ *Kǝrisǝ liǎ pǝlǝ *nǝkwǝnǝ tǝ nǝ, sǝ ba bà. ¹⁸ Mánjá tǝ, ba nǝ twǝ ba yǎ Ƴ nii, Ƴ swǝn ba con, Ƴ wǝ: «Á yǝǝ nǝtu, à nǝ yǝn á tǝtǝnǝ wǝ, ku juu dun tǝ nǝ, à nǝ dǝgǝ à naa Azi nagwanaa wǝ. ¹⁹ Á cúǝ à tiǎn mǝámǝán, à ma tun à pa *Yuu-Tiu nǝ dǝ yǝnǝ *Zwǝfǝ-ba cǎn tǝ wǝ, ba nǝ yǎ kǝnǝ à nǝ. ²⁰ Á yǝǝ dǝ, à wǎ aba won mama sǝgǝ. Á yǎǎ swǝn tǝ à burǝ aba, dǝ à kǝrǝ aba won tǝ mama, ku nǝ jǝ funǝ ku pa aba, kanporu tǝ wǝ, dǝ diǝ tǝ wǝ. ²¹ Á swǝn Zwǝfǝ-ba con dǝ *Gǝrǝkǝ-ba con, sǝ ba vǝvǝrǝ kwa, ba ma sǎ ba cǝnǝ, sǝ ba kǝ ba wǝa Yuu-Tiu Zwezi nǝ. ²² Yǎ sǝn nǝ, Yu-*Sǝn tǝ kǎlǝ nǝ ku pa, à vǝlǝ *Zwerizalǝmǝ, à ga yǝrǝ won tǝ, ku nǝ wǎ yǎ nǝ lá. ²³ Á dǎn nǝ yǝǝ yoo nǝdu. Tǝfaru mama wǝ nǝ, Yu-Sǝn tǝ yǎǎ swǝn à con dǝ, bǎn diǝ zurǝ, dǝ cǎn nǝ dǎnǝ nǝ. ²⁴ Yǎ à mu

tə yoo ba nə jə ku nədu mama wa, sə ku dân ká ya, ndə à mu tə jə funə ku pa nə. À mù yoo nə yi, sə à wàní à yí à vèli tə yígúré, sə à wàní à tun Yuu-Tiu Zwezi tutuŋi tə, v nə pɪn nə, sə ku nii sú. Sə à swìn suywánú tə à bɪrɪ də, Yu jə pubwanu.

²⁵ Yá síún nə á nɛŋə, à yèé də, á kùè ba pìí á na à yáá. Á mù lià tə mama, à nə twá á tətəŋi wa, à ga swìn də, Yu wá dé v pàrì tə. ²⁶ Ku mù nə pɪn, à swìn ku á con zèn. Á liù mama talɪ tɛlɔ à yuu wa. ²⁷ À wà aba sègè won mama wa. À swìn ku tə mama, ku nə yi Yu puswənə tə, à bɪrɪ aba. ²⁸ Á dàn cia á tətə nə də Kərisə lià púlí tə mama nə. Yu-Siŋu tə nə tún aba púlí tɛntə yuu wa, sə á ya ku cìrá, á cì ku nə. Ku twá v tətə bìú tə tian tə nə, Kərisə lià púlí tɛntə ma yi v mù nyiən. ²⁹ À yèé də lià, ba nə yi ndə buyurən nyankwɪn nə, wá zu á tətəŋi wa, à kwa nə, ba nə bá yá Kərisə lià púlí tə. ³⁰ Yá á tətə wa, bara wá ya lá nə, ba nə wá zàn ba swìn kunkun sùràn, sə ba ma van Zwezi karbia tə, ba kə ba con. ³¹ Ku mù nə pɪn, á mɛ, sə á cì ku nə, sə á líí á tìàn, də à fwa bina batwa tɪtɪn də yɪcau, à ma dí yáá à swìn á liù mama con də yɪnɪa à tuŋə lá.

³² Yá síún nə, à pɪn aba Yu nə, sə v twá v sugu tə nə, ku nə jə diàn, ku ga bɪrɪ v pubwanu tə, v ma kwè aba. Sugu tɛntə nə wá pa tori lià tə mama nə, ba nə ya Yu cɪcɪ nə tɪ. ³³ À wà lià səbiu nə à yèé gànàn pià. ³⁴ Á yèé də, ku wà nɛtu yɪn. Á nɪ də, à tətə jiàn nə tun tə pa nə, à mù də à twaduən tə won mama wa. ³⁵ Won mama wa, à bɪrɪ aba də, ku mɛ, sə á tun, sə á wàní á san lià tə, ba nə ba diàn jə nə. Á lie Yuu-Tiu Zwezi sùràn tə, v tətə nə swìn, v wú: “N nə pɪn won liù nə, ku jə pupwən ku doni, liù nə pɪn mú won.” »

³⁶ U nə swìn nɛtu, v tòlì v nadwana yuu, sə v jun Yu də ba mama. ³⁷ Ba mama tə dàn kwi zənzən, ba ga vwa Polə bian nə, ba pùrí wá ba kə ba nyunɪ nə. ³⁸ Pucunɪ yà zua ba, v nə swìn ba con də, ba kùè ba pìí ba na v yáá tə yɪrɪ. Ku kwa nə, ba kwé wá ba ja va, ba yí níá yuu bori tə.

Polə vəli Zwerizalemə

(*Tutvnan 20.36-38, 8.5, 40, 20.22-24*)

¹ Nə mù də ba dugu duən. Ku kwa nə, nə zua níá yuu bori nə va muv tətəŋi Kosə nagwanaa mənəmənə. Ku tia nə puri, nə vəli Rodə muv tətəŋi nagwanaa tə wa, nə zigi lá, nə va Patara. ² Nə dàń nı níá yuu bori, də ku pìà ku bun ku va Fenisi nagwanaa con. Nə vəli nə zu ku wa, sə nə kwen nə va yijunı. ³ Mánjá tə, nə yíá nə na Swipərə muv tətəŋi nagwanaa, nə ken ku nə jigwiə con. Níá yuu bori tə ga ja nəba, ku vəli Siri nagwanaa con, sə nə va nə cú Tirə nə. Mə bwálí təntə wa nə, níá yuu bori tə me, sə ku cú ku zula tə. ⁴ Nə vəli nə na Zwezi karbia tə, nə fwa dian barpe lá nə. Yu-*Siŋu tə yigu ba, ba ga swìn Polə con, v dān ká va *Zwerizalemə. ⁵ Dian təntə dàń nə le tə zwè, ba mama də ba kana, də ba bia kwé nəba, nə va wuuu, nə va nə le tifarv tə nii. Nə dàń tòlì nə nadwana yuu nə bəbəru tə nii nə, sə nə jun Yu. ⁶ Ku kwa nə, nə mù də ba mù dugu duən, nə ga zu níá yuu bori tə. Yá ba də ga pìí, ba va ba bwálí nə.

⁷ Níá yuu bori tə ja nəba ku nan Tirə, ku va Pətolemayisə. Nə jun là tə, ba nə yi nə nubia *Kərisə yurı, ba nə wulə lá nə, nə ga fwa dun nədu ba con. ⁸ Ku tıpurı nə, nə zàn nə va nə yí Sezare nə. Nə vəli nə zu Filipə diè wa, nə ya lá nə. U də yi suywánjú tə *sùsùnnè. Filipə təntə yà yi là barpe tə, ba nə san *təntuna tə nə, wa liù don. ⁹ U yà jə bwíl banıa, ba tə nə yəri bəe. U bwíl banıa təntə yà jonə Yu nii sùràn, ba swìn. ¹⁰ Nə dàń nə yun lá nə, dian tə pùlì, Yu nii sùsùnnè don, v yurı nə yi Agabisə, nan Zwide nagwanaa tə wa, v bà nə con. ¹¹ U ti Polə voru, v ma vwə v tətə nēe də v jìàn, v ga swìn, v wú: «Á nəŋə ku tə, Yu-Siŋu tə nə swìn: “Bəe tə, voru ku tə nə yi v mù nyiən, *Zwifə-ba wá vwa wá nətu Zwerizalemə nə. Yá ba ga

wá ja wá, ba kə lià tə, ba nə tà Zwifə-ba tə jìàn wa.” »

¹² Nə nə nì tə sùràn tə kwa nə, nə mù də bwálí tə tián me san duən nə, nə lòrì Polə, sə v dàn ká va Zwerizalemə. ¹³ Polə dān ma le, v wú: «Bèè nə pìn, á kwi á ma cùgà à pùó nə? À mù ken à sírí də ku yoo təntə, sə ba vwa nə. Ku tà ku cici, sə à ti Zwerizalemə nə *Yuu-Tiu Zwezi yiri.» ¹⁴ Nə nì də, v bá sè, v pa nə swìn wá nə dì, nə kùù wà ku nə jùn kan kan. Nə dān swìn, nə wú: «Yuu-Tiu nə wá tun v fira.»

Polə yí Zwerizalemə nə

(1 Korəntə tián 9.19-23)

¹⁵ Tə dian təntə kwa nə, nə ken nə zula, nə ga va *Zwerizalemə. ¹⁶ Zwezi karbia duən də twá nə nə, ba nan Sezare ba bà. Yá ba yin nə yáá, ba ja va bæe don sàń, v yiri nə yi Mənason. U yi Zwezi karbidwaru fuən fuən, v ga yi Swipərə tíú. U mù diè nə nə me, sə nə zuri.

¹⁷ Nə nə vəli nə yí Zwerizalemə nə, lià tə, ba nə yi nə nubia *Kərisə yiri, sè nəba də pupwən. ¹⁸ Ku tıpurı nə, nə mù də Polə me vəli Zwakə sàń. Yá Kərisə lià púlí tə *nəkwina tə, də mama twi lá nə. ¹⁹ Polə nə jùn ba v zwè, v dān wulə v tori yìèn tə nədu nədu, Yu nə twá də v tutuŋi tə nə, v fwa lià tə, ba nə tà *Zwifə-ba tətəŋi wa. ²⁰ Ba nə cugu wá ba zwè, ba bùà Yu nə. Yá ba dān swìn v con, ba wú: «À nubiu, n na Zwifə-ba mùrù dəkurən fugə fugə nə ken ba waa Zwezi nə. Yá ba mama ga jə yawala Yu *nii tə, v nə pìn *Moyizə nə, yoo wa. ²¹ Síún nə, ba swìn n yoo ba con, də n kàrì Zwifə-ba mama, ba nə wulə lià tə, ba nə tà Zwifə-ba tətəŋi wa, sə ba vəvəri, ba yá Yu nii tə, v nə pìn Moyizə nə. Ku mù nə yi sugu tə, n nə swìn ba con, n wú, ba dàn ká *gwəŋə ba bisumabarı, ba dàn ká twá Zwifə-ba yofwamınan tə nə. ²² Nə dān wá fwa bè? Nə zán nə yèé də, ku ba tótùná jə, laluv tə wá kun duən nə, ba wá lwarı də, n twi. ²³ Ku mù yiri nə, fwa ku tə, nə nə wá swìn n con. Bara bania wulə nə tətəŋi wa, ba nə fwa Yu lèè kənu

yulori. ²⁴ Ja ba n kə n con, sə n mù də ba tanı á tiàn ku Yu lèè kənu yulori*f1* tə wa. Yá n ga tì ku jıı tə n zın, sə ba ma fina ba yun tə. Llà tə mama dān wá lwarı də, cıgá təlė ku tə wa, ba nə swın ba pa mú. Yá ba wá lwarı də, n tətə yı n twá Yu nii tə, v nə pın Moyizə nə, n ma vəli. ²⁵ Ku nə yı là tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, ba nə ken ba waa Zwezi nə yoo, nə bún nə na də ku mə, sə nə púpúnı nə pa ba. Nə swın ba con, sə ba cı ba tiàn nə də nàńú, ba nə gua wońwanan nə, ba dān ká dó jana, ba dān ká dó wotıgu nàńú, sə ba dān ká cwàrì də duən də.»

²⁶ Ku tıpurı nə, Polə jun bara təntə, v kə v con. U mù də ba mə dān ga tanı ba tiàn ku Yu lèè kənu yulori tə wa. Ku kwa nə, v zua Zwifə-ba Yu *dìè tə wa, v swın v bırı dun tə, ba yulori tə, ba nə tanı, tə nə wá zwè. U ga bırı dun tə, də *jonı won tə, ba nə wá pa Yu nə ba liù mama yıı.

Polə janu tə yoo

(Tıtvnan 20.23, 24.5-19, Romə tiàn 15.30-31, 1 Tesalonikə tiàn 2.15-16)

²⁷ Máná tə nə, dian barpe tə nə bwələ, sə tə zwè, Azi nagwanaa *Zwifə-ba tə nı Polə Yu *dìè tə wa. Ba sugu laluv tə ba kə v nə, ba ma ja wá. ²⁸ Ba dān ga bubwi, ba wú: «*Yızərayelə bara-ba, á biàn á san nəba. Á nəńə bəe tə, v nə kàrì bwálá tə mama, là tə mama con, v ma zıga nə luv là tə, də Yu *nii tə, v nə pın *Moyizə nə, də Yu diè ku tə nə. U bıı v jə *Gərekə-ba là duən, v zv Yu diè tə wa, v ma cùgè ku v kə durən ku bwálı təntə wa, ku nə yı Yu cıı nə tı.» ²⁹ Máná don wa, ba nı Polə də Efezə tiàn bəe don, v yıı nə yı Tərofımə tıv tə wa. Yá ba dān yà buńa də, Polə pın v zv Yu diè tə wa. Ku mù nə pın, ba swın nətv. ³⁰ Tıv tə mama susugu, laluv ga dərı ku nańa bwálı mama ku twı. Ba jun Polə, ba tətəli wá, ba jə nan Yu diè tə wa, ba ga pın ka mimien lala. ³¹ Polə dān yà yı ba pià, sə ba gu. Pamana yuu tíú don ma nı də gugurə zua *Zwerizalemə mama wa. ³² Ku máná tə tətə wa, v nə nı ku, v zàn v lı pamana də là, ba də nə cı v ja dərı, v va ba con.

Mánjá tə, ba nə nɪ pamana yuu tíú tə də pamana tə, ba yá Polə maran tə nə. ³³ Pamana yuu tíú tə dān ma bà, v yí lá nə v pùrì Polə, v ga pa nii, sə ba vwa wá də banzala bələ. Ku kwa nə, v bwe Polə, sə v na liù tə, v nə yɪ, də won tə, v nə fwa. ³⁴ Laluv tə tətəŋi wa nə, lià duən yà bubwi yiri don, ba duən də bubwi yiri don. Zəzugu tə dān pɪn v wàrì cígá yoo mama v nì. Ku mù yiri nə v pɪn nii, sə ba ja Polə ba va pamana sàń tə wa. ³⁵ Mánjá tə Polə nə ðìgà nacənə tə yuu, ku yɪ pamana tə ga ba tì wá ba zɪn, laluv tə tutugu tə yiri. ³⁶ Yá tiv tə ləzwənbɪa tə yà tə púá v kwa, ba bubwi, ba wú: «Á gwɪa wá!»

Polə swìn Zwerizalemə tiàn tə con

(Matia 10.19-20, Tùtònán 9.1-30, 26.9-21)

³⁷ Mánjá tə wa, ba nə pià, ba kə Polə pamana sàń tə wa, v swìn pamana yuu tíú tə con, v wú: «À jə cwəŋə, sə à swìn yoo n con, naaa?» Pamana yuu tíú tə ma le wá, v wú: «N nèn *Gərekə-ba sugu naaa? ³⁸ Ku nə yɪ nətv, sə mə ku tà n mù nə yɪ Ezwipətə tíú tə, v kanya nə sugu lià v kə *Romə-ba nə. Yá v ga jə lagura mùrù banɪa (4 000), də ba cəcərə siàn, v ja va kasɔɔ lanworu tə wa?» ³⁹ Polə ma swìn, v wú: «À mù yɪ *Zwifə, Tarəsə tíú, Silisi luv nii tə wa, ku tiv tə yiri nan. À lòrì mú, sə n pa nə cwəŋə, sə à swìn laluv tə con.»

⁴⁰ Pamana yuu tíú tə ma pa wá nii, sə v swìn. Polə dān zàn v zɪga nətənə tə yuu wa. Yá v ga jə v jun, v ma fwa mumuv laluv tə yáá con. Zəzugu tə mama zwè. Polə dān wulə v swìn laluv tə con də *Ebərə-ba sugu.

22¹ Polə swìn, v wú: «À nubɪa-ba də à nyɪna-ba! Á cuga ku tə, à nə jə, sə à swìn, à ma jon à tiàn!»

² Mánjá tə, ba nì də, Polə yɪ Ebərə-ba sugu nə, ʋ ma swìn ba con, ba kúb kwen ba kə sègè sègè. Yá Polə dān swìn ba con, ʋ wú:

³ «À mù yɪ Zwifə, ba lɪrɪ nə Tarəsə nə, ku nə wulə Silisi lɔv nii tə wa. Mə tɪfarɔ ku tə, ku nə yɪ Zwerizalemə wa, nə ba kɔnɪ nə. Gamalielə yà nə yɪ à karnyɪna, ʋ nə kàrì nə, sə à twá Yu *nii tə, ʋ nə pɪn nə nyɪna-ba tə nə zəni zəni. À yà jə yawala zənzən də Yu nyiən tə, ndə á də mama nə yɪ nətɔ tə zən ku tə. ⁴ À tətə fifɪn ba tə, ba nə wulə *Yuu-Tiu cwəŋə ka tə wa, à gu. À vwə bara də kana à kə bān diè. ⁵ *Zwifə-ba Yu *joŋwana yun tiān nəkwia tə, də *nəkwina tə mama yèó ku tə, à nə fwa. Ba tətə pɪn nə saga, sə à bɪrɪ Zwifə-ba nubia tə nə, ba nə wulə Damasə nə. À vəli ku tiv təntə də saga təntə, tə nə pɪn nii nə, sə à vwa lià tə, ba nə zua Zwezi cwəŋə tə wa, à ja bà Zwerizalemə, sə à pa, ba kə ba càn wa.

⁶ À vəli cwəŋə tə wa, ku bà ku bwóló lugu fugə bələ, də à dān yà bwóló Damasə. Ku mánjá tə wa, naa nədu də poni nəfarɔ nan yu nə. Ku pɪpɪlɪ ku kɪkarɪ nə. ⁷ À tua tia, à ga nì kori, ku nə swìn à con, ku wú: “Solə, Solə, bèè nə pɪn, n ma fifɪn nə?” ⁸ À dān ma le, à wú: “N mù nə yɪ wàà, Yuu-Tiu?” ʋ ma swìn à con, ʋ wú: “À mù nə yɪ *Nazaretə Zwezi, n nə fifɪn.” ⁹ Lià tə, à mù də ba nə twá duən tə, nɪ poni tə, yá ba nə wà liù tə, ʋ nə swìn à con tə, kori nì. ¹⁰ À dān ma swìn, à wú: “Bèè nə à dān mē, sə à fwa Yuu-Tiu?” Yuu-Tiu ma swìn à con, ʋ wú: “Zàn, n va Damasə, yá mə lá nə, ba wá swìn n con won tə mama, à nə pɪn nii, sə n fwa.” ¹¹ À yíá yà kúb ba won mama na, poni təntə nə pɪpɪlɪ tə yɪrɪ. Lià tə, ba nə yun də nə tə nə jun à jun nə, ba van nə, à ma va à yí Damasə.

¹² Bɛɛ don yun lá nə, ʋ yɪrɪ nə yɪ Ananiasə. ʋ yà zílí Yu nii tə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə, zəni zəni. Damasə Zwifə-ba mama yà swìn ʋ yozəŋə yoo. ¹³ Ku mù bɛɛ təntə dān twi ʋ yí nə, ʋ swìn à con, ʋ wú: “À nubiu Solə, sə n yíá tə pìí, tə na lá!” Ku mánjá tə tətə wa, à yíá tə pórí. Yá à ga na wá. ¹⁴ ʋ dān ma swìn, ʋ wú: “Yu tə, ʋ nə yɪ nə Zwifə-ba nɪbara-ba Yu nə tún mú, sə n yəni

u fira tə, sə n na cígá tíú Zwezi, sə n nì sugu tə, u tətə nii wa. ¹⁵ Ku mù nə pɪn, n wá swìn u yoo là tə mama yáá con. N wá bɪrɪ ba ku tə, n nə nɪ də ku tə, n nə nì tə. ¹⁶ Yá síún nə, bè nə n dàn kùù dànì? Zàn yu nə, n bon Zwezi yɪrɪ tə, sə n pa ba lə mú níá wa, sə n cuna tə durən tə ma sɪn tə nan.” »

Won tə, ku nə ken Polə là tə, ba nə tà Zwifə-ba, con

(Tutvnan 7.57-58)

¹⁷ Polə kùù swìn, u wú: «À pìi à bà *Zwerizalemə wa, yá à dàn yà wulə à jònì Yu *Zwifə-ba Yu *dìè tə wa. Ku fwa ndə yiviru nə tì nə, Yu ga bɪrɪ nə won. ¹⁸ À nɪ *Yuu-Tiu də u swìn à con, u wú: “Bɪbarɪ n bà, n lɛ n nan Zwerizalemə wa lala, ba bá jon n sùràn tə, n nə swìn n bɪrɪ à yuu wa.”

¹⁹ Yá à dàn swìn, à wú: “Yuu-Tiu, ba tətə yèó zəni də, à yà twá Zwifə-ba *jéré dìi tə wa, à vəli, à ma pìà ba, sə à pa ba kə ba bən dìè, də à pa ba mà là tə, ba nə kəni ba waa n nə. ²⁰ Mánjá tə wa, ba nə gua n *sùsùnnè Etɪyənə, u nə swìn n sugu tə, à tətə yɪn lá nə. À ken à nii ba kwa, à ga jon là tə, ba nə gua wá ganan, à ja tə nə.” ²¹ U dàn ma swìn à con, u wú: “Vəli, n yɪ à tuɲa mú yɪɲɪnɪ dwíi tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, con.” »

Polə bɪrɪ də, u yɪ Romə-ba bìú

(Tutvnan 16.22-23, 35-39, 25.16)

²² Là tə cugu wá, wuuu, ku va ku yí Polə sugu təntə yuu wa. Ba dàn zìn ba kwərə yu nə, ba ga swìn, ba wú: «Á gwia ku mù bæ wà tə yiri tə! Ku wà mɛ, sə á yá wá á pa u mu sìi luv wa!» ²³ Ba bubwi, ba lɪ*f1* ba ganan, ba dɪlɪ, ba dɪga, ba ga pè purən, ba mí yu nə. ²⁴ Pamana yuu tíú tə pɪn nii, sə ba kə Polə pamana sən tə wa, sə ba ga fɪrɪ wá də kafɪv, sə u swìn won tə, ku nə pɪn, ba bubwi nətv u yuu wa. ²⁵ Yá mánjá tə wa, ba nə vwə wá, sə ba mà, Polə swìn pamana bíi yuu tíú tə con, u yà nə wulə lá, u wú: «N jə nii,

sə n mà *Romə-ba bìú, ba nə tə wà v bura bùrì, naaa?» ²⁶ Tə sùràn təntə pın, pamana bíi yuu tíú tə va v tún tə nii v yuu tíú tə con, v wú: «Bεε tə yi Romə-ba bìú, bèè nə n dān wá fwa?» ²⁷ Pamana yuu tíú tə dān ma bà, v swìn Polə con, v wú: «Swìn à con də, n nə yi Romə-ba bìú.» Polə ma le wá, v wú: «Awo, à yi Romə-ba bìú.» ²⁸ Pamana yuu tíú tə ma sùrí lá nə, v wú: «À mù yi səbifarv nə à ηwín, sə à ma jì Romə-ba bìú.» Polə də ma kùb swìn, v wú: «À mù yi Romə-ba nə liri nə.» ²⁹ Lala də là tə, ba yà nə mε, sə ba mà Polə ba pa, v swìn tə pìí, ba kə ba kwa. Fən dān yà zva pamana yuu tíú tə, də v nə lwarì də, Polə yi Romə-ba bìú, v nə pın ba vwa wá tə yiri.

(Tutunan 23.28, Matia 23.27-28, 10.16)

³⁰ Ku tıpurì nə, v nə pìà, sə v lwarì cígá mama won tə, ku nə pın *Zwifə-ba bubwi v yuu wa, v pın ba kùrì Polə. U dān ga pa nii, sə Yu *jonwana yun tián tə də Zwifə-ba yáá tián tə, ba nə bùrì *bura tə, bà duən yáá nə. Ku kwa nə, v pın Polə cú, v ga zıgı wá ba tətəŋi wa.

23

¹ Polə ywàń Zwifə-ba yáá tián tə, ba nə bùrì bura tə, v ga swìn, v wú: «À nubia-ba, à mù waa con, à wà yoo nı, à nə dwá ku wa, Yu yáá con, ku ja bà ku yí zèn.» ² Zwifə-ba Yu jonwana yun tián nəkwia Ananiasə pın nii là tə, ba nə bwélé Polə yira, sə ba mà v nii tə nə. ³ Polə dān ma swìn v con, v wú: «Yu wá mà mú, béré pwə! N yi n jèń, sə n twá də Yu *nii tə, v nə pın *Moyizə nə, n ma bùrì à bura, yá n yi n zıga Yu nii təntə nə, də n nə pın nii, sə ba mà nə.» ⁴ Là tə, ba nə wulə lá nə, swìn ba wú: «Ku yi n twın Yu jonwana yun tián nəkwia tə.» ⁵ Polə ma le, v wú: «À nubia-ba, à yà yəri də, ku yi Yu jonwana yun tián nəkwia. Ku dí yáá, ku swìn Yu sùràn saga tə wa, ku wú: “N wà mε, sə n swìn n luv nii là tə yáá tíú tə yolwan.” » ⁶ Polə yà yèé də, ba púlí tə vān don yà yi *Sadııian-ba, ku vān don də ga yi *Farızian-ba. Ku mù nə pın, v bubwi Zwifə-ba yáá tián tə, ba nə bùrì bura

tə, yáá con, v wú: «À nubia-ba, à mù yi Farizian. Farizian-ba nə liri nə. Ku yi à nə pin cígá də, tuga wàá ba bwin ba naŋa tə, nə pin, ba wulə ba buri à bura.»

⁷ Polə nə swin ku nətə tə, v zwè, tútùná nyí tə zàn Farizian-ba də Sadisian-ba pwéré wa. Púlí tə dàń pwè púló bələ. ⁸ Sadisian-ba mù yà swin də, tuga ka bwin ka nan, də *malika, də siŋu təló. Yá Farizian-ba də con nə, ba də wú, tə wulə. ⁹ Ku zín tútùná nəfaru. Farizian-ba wa Yu nii *yənu tián dàń ma zàn ba caga ku zənzən, ba ga swin, ba wú: «Nə ba lwanı yiri mama na, ku bæe wà tə yuu wa. Ku wàá ku yanı siŋu, nə à yəó malika nə, swin v con.» ¹⁰ Tútùná tə dàń nə súrı zənzən tə, ku pin fən zu pamana yuu tiú tə. U yà buŋa də, ba wá za Polə, ba pwè kıkaran ba tətəŋi wa. Ku mù nə pin, v ma pa nii v pamana púlí nə, sə ba lı Polə ba tətəŋi wa, ba ja va pamana sàń tə wa.

¹¹ Ku tia tə nə yì, *Yuu-Tiu twi Polə con, v ga swin, v wú: «Pa n jun dàn! Nətə tə, n nə swin à yoo n buri *Zwerizalemə nə, ku me, sə n tə swin à yoo *Romə də wa.»

Zwifə-ba ken nimarv, sə ba gu Polə

(Tutvnan 9.23-25, 2 Korentə tián 11.23, 26)

¹² Ku tia tə nə puri, *Zwifə-ba duən ken tijaŋa. Ba dùè ba kə ba tián nə, ba ga kə ba sírí, də ba bá dé wodiu, ba bá nyun mama, ku ja vəli máŋá tə, ba nə wá gu Polə. ¹³ Llà tə, ba yà nə fwa ku tijaŋa təntə yà dwə llà sapwilə. ¹⁴ Ba vəli ba yí *Zwifə-ba Yu *joŋwana yun tián tə, də Zwifə-ba *nəkwina tə, ba swin ba con, ba wú: «Nə mù dùè nə kə nə tián nə, nə ken nə sírí, sə nə dàn ká dé wodiu, də nə nə wà Polə gwı. ¹⁵ Á mù də nə yáá tián tə, ba nə buri *bura tə, dàń kəni nimarv, sə á va á yí pamana yuu tiú tə. Á dàń wá swin v con, sə v ja Polə, v bà á yáá con, sə ku ya ndə á pià, sə á kwen á balı v yoo tə cígá cígá. Nə mù ken nə sírí, sə nə gu Polə, də v tə wà aba

yí.»

¹⁶ Polə nakwabiu nì ku tijaŋa sùràn təntə. Yá v zàn, v va v zu pamana sàń tə wa, sə v swìn Polə con. ¹⁷ Polə ma bon pamana bíí yuu tíú tə don, v swìn v con, v wú: «Ja balanduru wà tə, n va pamana yuu tíú tə con, v jə yoo v pìà, sə v swìn v buri wá.» ¹⁸ Pamana bíí yuu tíú tə jun wá, v ja va v yuu tíú tə con, v ga swìn, v wú: «Polə, v nə wulə bāń diè tə wa, nə bon nə, v ga lòrì nə, sə à ja balanduru wà tə, à bà n con. U wú v jə yoo, v pìà, sə v swìn v buri mú.» ¹⁹ Pamana yuu tíú tə ma ja v jun nə, v ga ja wá, v nan kwa. U dàń ma bwe wá, v wú: «Bèè yoo nə, n jə n pìà, sə n swìn n buri nə?» ²⁰ U ma le wá, v wú: «Zwifə-ba ken nimaru, sə ba lòrì mú, sə n jwian ja Polə, n ja bà ba yáá tián tə, ba nə buri bura tə yáá con, sə ku ya, ndə ba pìà ba kwen ba balı v yoo tə zəni. ²¹ Dàn ká cugu ba lòrì tə. Ba wa lià dwə sapwilə ba nə tani, sə ba sègə ba gu Polə. Ku tián tə dùè ba kə ba tián nə, ba dàn ká dé wodiū mama, ba dàn ká nyun níá, də ba nə wà Polə gwı. Ba ken ba sírí ba zwè, síún nə, ku dàń yi ba dànì, sə n sè ku yoo təntə.» ²² Pamana yuu tíú tə ma swìn v con, sə v dàn ká swìn ku yoo təntə, v buri liù don. Ku kwa nə, v pin wá cwəŋə, sə v vií.

Nətu ba nə ja Polə, ba va Sezare Felikəsə con

²³ Ku kwa nə, pamana yuu tíú tə bon pamana bíí yun tián bələ, v swìn ba con, v wú: «Á tana pamana biələ (200), də sisadira sapwitwa də fugə, də pamana biələ (200), ba nə wá ti cwian, sə titun lugu nugu mánjá wa, sə ba va Sezare. ²⁴ Á tana vana tə, á nə wá di tə yuu, sə ku pa á wani Polə á ja va á pa yáá tíú Felikəsə nə, pìú nəfaru tə nə li v tún, də yazurə.» ²⁵ Pamana yuu tíú tə púpúní sagı ku tə, v pa ba:

²⁶ «À mù Kəlodə Lisasə nə púpúní à yáá tíú nəzəŋu Felikəsə nə. À jùnì mú. ²⁷ Bəe wà tə yi *Zwifə-ba yà nə jun wá, sə ba gu. Ku mánjá tə wa, à nì də, v yi *Romə-ba biú, à dàń ma ja pamana púlí à ja va à ma

jon wá ba tətəŋi wa. ²⁸ À yà pià, sə à lwarɪ won tə yurɪ, ba nə zɪga v nə. À ja wá à va ba yáá tián tə, ba nə buri *bura tə yáá con. ²⁹ À nɪ də, ba nə zɪga v nə, ku ya yièn tútùná yuu wa, tə nə wulə ba tətə Yu *nii tə wa, v nə pin *Moyizə nə. Yá ku mù təntə kwa nə, won don mama tɛlə, ku nə biri də, v mɛ gurɪ, ku nə biri də, v mɛ, sə ba vwa wá də banzala. ³⁰ À nɪ də, ba ken nii nədu, sə ba ma gu ku bæ wà tə. Ku mù nə pin, à də kúv pin wá mú lala. À pin nii v jara duən tə nə, sə ba bà ba bon wá n yáá con ku yoo tə yurɪ.»

³¹ Pamana tə jon ba yuu tiú tə nii, ba ga ti Polə tutɪn nə, ba ja va ba yí Antipaterisə. ³² Ku tia tə nə purɪ, ba tə, ba nə vɛli də nəɛ tə piɪ ba bà pamana sàń tə wa, ba ga yá sisadira tə, sə ba ja Polə ba yí Sezare. ³³ Ba nə vɛli ba yí lá, sisadira tə pin sagɪ tə yáá tiú, piú nəfaru tə nə lɪ v tún tə nə, ba ga ti Polə, ba pa wá. ³⁴ Yáá tiú tə nə kàri sagɪ tə v zwè, v bwe, sə v jən Polə yɪ luv nii ku kwa liù. U nə nɪ də, v yɪ Silisi luv nii tə wa liù, ³⁵ v dān ma swìn, v wú: «À wá diàn mú, də n jarɪ duən tə nə twi, ba yí mánjá tə wa.» U ga pa nii, sə ba kə wá piú *Erodə sàń tə wa.

24

Zwifə-ba san Polə kwa Sezare nə

(*Tutunan 6.11-12, 21.27-36, Matia 5.11-12*)

¹ Dian bonu kwa nə, *Zwifə-ba Yu *jonwana yun tián nəkwia Ananiasə də ba *nəkwina tə duən, də bæ don, v yurɪ nə yɪ Terətilə, vɛli Sezare. Terətilə nə yɪ ba jurɪm liù, v nə pià, sə v tún ba nii, sə ba na cígá. Ba vɛli ba bon Polə yáá tiú Felikəsə con, piú nəfaru tə nə lɪ v tún, sə ba biri won tə, v nə cùgù. ²⁻³ Yáá tiú Felikəsə pin, ba bon Polə. Yá Terətilə dān wulə v biri wiən tə mama, Polə nə cùgù. U swìn, v wú: «À nyina yáá tiú nəzəŋu Felikəsə, n mù nə pin, nə jə sié zənzən, ku twá də lwanu tə, n nə lwàn nə

luu tɛ wa. Ku tɛ mama, n nɛ fwa dun mama, bwálí mama wa, nɛ mù sɛ ku dɛ zílɛ zɛnzɛn. ⁴ À ba pià, sɛ nɛ ja n bian nɛ, nɛ doni nɛtu. À lòrì mú, sɛ n cugu nɛba, mánjá mancín wa dɛ n wuywanɔ tɛ. ⁵ Nɛ nɛ dɛ, bɛɛ wà tɛ yi tɛcunɔ, v kɛni tútùná Zwifɛ-ba mama pwérɛ wa, luu tɛ mama wa. U yi *Nazaretɛ Zwezi kunkun yijuncwɛɲɛ tɛ yáá tíú. ⁶ U dádɛn, sɛ v cùgù nɛ mù Zwifɛ-ba Yu *diè tɛ, v kɛ durɛn ka nɛ. Nɛ ma ja wá, [nɛ yà pià, sɛ nɛ twá dɛ nɛ Yu *nii tɛ, v nɛ pin *Moyizɛ nɛ, nɛ ma bùrì v bura. ⁷ Yá pamana yuu tíú Lɛsiasɛ dàń twi dɛ diàn tɛ nɛ dáá, v ma jon wá nɛ jìàn wa. ⁸ U mù pamana yuu tíú tɛ dàń nɛ pin nii v jarì duɛn tɛ nɛ, sɛ ba bà n mù yáá tíú Felikɛsɛ con.] N dɛ kùb wá bwe wá, sɛ n lwarì won tɛ mama, ku nɛ pin nɛ zɪga v nɛ.»

(Likɛ 21.12-15, 1 Piɛrɛ 3.15-16)

⁹ Zwifɛ-ba ken ba nii tɛ sùràn tɛntɛ kwa, ba ga swìn dɛ, ku yi nɛtu nɛ. ¹⁰ Yáá tíú Felikɛsɛ dàń ma fwa mɛmɛnɔ dɛ Polɛ, sɛ v dɛ tún v nii. Polɛ dɛ kùb wulɛ v tunɲɛ v nii, v wú: «À yèé dɛ, buna pùlì, n nɛ yi nɛ luu lià tɛ liù, n nɛ bùrì nɛ bura. Ku mù nɛ pin, fɛn ba nɛ jɛ yoo ku tɛ wa, sɛ à birì won tɛ, à nɛ wá ma jon à tiàn. ¹¹ Ku tɛ ba dian fugɛ bɛlɛ dwɛ à nɛ vɛli *Zwerizalemɛ, sɛ à bu Yu nɛ. N nɛ pià ku nɛɛ, n wá lwarì ku. ¹² Ba wà à mù dɛ liù nɛ Zwifɛ-ba Yu diè tɛ wa, nɛ à yèé Zwifɛ-ba *jérɛ diè tɛ wa, nɛ à yèé tuw tɛ wa, dɛ à mù dɛ ku tíú wulɛ nɛ tútùní duɛn. Ba wà nɛ nɛ dɛ, à wulɛ à gugurɛ lalɔ. ¹³ Yá cígá mama, ba wàrì won tɛ yiri, ba nɛ zɪga à nɛ, ba birì síún nɛtɛn. ¹⁴ Yoo tɛ, à nɛ yèé, sɛ à swìn n yáá con, nɛ yi ku tɛ nɛtɛn: À yi à tunɲa à pin nɛ nɛbara Zwifɛ-ba Yu tɛ nɛ, yijuncwɛɲɛ nɛdun tɛ wa, ba mù nɛ ma bonɲɛ kunkun yijuncwɛɲɛ. À pin cígá won tɛ mama nɛ, ku nɛ púpúní Yu nii tɛ, v nɛ pin Moyizɛ nɛ, saga tɛ wa, dɛ Yu nii *sùsùná saga tɛ wa. ¹⁵ À jɛ yala dɛ Yu, ba dɛ tɛtɛ ga jɛ tɛ yala tɛntɛ. Ku mù nɛ yi cígá tiàn dɛ lià, ba nɛ tunɲa kunkun, mɛ wá bwin ba nan tian wa. ¹⁶ Ku mù nɛ pin, à dɛ ma kɛni à kajaɲa mánjá mama, sɛ à bican wàní ku ya nɛpon Yu yáá con, dɛ

læzoni yáá con.

¹⁷ À nè nan Zwerizalemə wa, ku yí bina də bina. Yá à dān yà pī à jə səbiu à bà, sə à ma fwa ylori à luv zura tə nə, sə à kə lá, à fwa *jonj à pa Yu nə.

¹⁸ Ku mù yà nə yi à tutuŋi, mánjá tə wa, ba nə ni nə Yu diè tə wa. Ku mánjá tə wa, à də tanı à tiàn, sə à yoo kwen Yu yáá con. À mù də laluv yà nə wà lá yin, gurə gurə də ga wà lá yin. ¹⁹ Yá Azi nagwanaa Zwifə-ba duən yà nə mɛ, sə ba bà n yáá con, ba bon nə lá, də yoo nə wulə à mù də ba pwérə wa. ²⁰ Nə à yèé, sə ba tə nətən biri won tə, ku nə ya à mù nə cùgù, mánjá tə wa, à nə tún à nii tə, ba yáá tiàn tə, ba nə bùrì bura tə, yáá con. ²¹ Də ku nə tà sugv nədv cici, ku mù nə yi à nə bubwi ba tətəŋi wa, à wú: “Ku yi à nə pun cígá də, tuga wá bwin tə yiri nə pun ba bùrì à bura á yáá con.” »

²² Felikəsə də yà yèé ku cwəŋə təntə nə yi nətv mama. U dān ma lwān bura tə, v kə dun don nə. U ga swìn, v wú: «Mánjá tə, pamana yuu tíú Lɪsɪasə nə twi, à wá kwen à ywān á yoo tə wa.» ²³ Ku kwa nə, Felikəsə pun nii pamana bíí yuu tíú tə nə, sə v cì Polə nə, sə v pa v tını v tiàn. U dān ká cì v nubia tə nə, də ba nə pià ba fwa won ba pa wá.

(Tutvnan 17.30-32)

²⁴ Ku dian bagalı nii nə, Felikəsə də v kan Dərisilə, v nə yi Zwifə-ba bùá, twi. Yá v dān pun ba bon Polə v bà, v ga cugv wá, ka kə waa Zwezi-*Kərisə nə yoo yuu wa. ²⁵ Polə dān swìn Liù nə mɛ, sə v ya cígá cwəŋə wa nətv, də liù nə mɛ, sə v yəni v tiàn janv nətv, də bura tə, ka nə biàn, yoo yuu wa. Ku nətv tə pun fən zu Felikəsə, v ga swìn Polə con, v wú: «Nə wá yá nətən, sə n vií, à nə kùb nı mánjá, à wá pīí, à bon mú.» ²⁶ U yà jə yala də, Polə wá pa wá səbiu. Ku mù yà nə pun, v yáá pa ba bon Polə lala, sə v mù də wá ve də duən.

²⁷ Ku fwa bina bələ mɛ, ku kwa nə, Pərəkiyisə Fəsətisə twi, v jon Felikəsə yuu nə. Felikəsə yà pià, sə Zwifə-ba pwīí ya ywání v yuu wa. Ku mù nə pun, v yá Polə bān diè tə wa.

Zwifə-ba kùù bon Polə Fəsətisə də yáá con

(*Tutunān 23.12-15, 30*)

¹ Fəsətisə twi, v jon Felikəsə yuu nə, ku luv nii təntə wa. Dian batwa nii nə, v nan Sezare, v va *Zwerizalemə. ² *Zwifə-ba Yu *jonwana yun tián tə, də *Zwifə-ba yáá tián tə kùù tún v də con yìèn tə nə pın ba zıga Polə nə.

³ Ba dān ga swìn də, tə mù yırı ba lòrì yuywanu Fəsətisə con. Ba lòrì wá, sə v san ba, sə v pa Polə bà Zwerizalemə, sə ba pwíi poli. Ba yà ken nii nədu, sə ba ja Polə ba gu cwəŋə wa. ⁴ Fəsətisə ma le ba də, Polə yı ba cığà v nə Sezare nə, yá v də tətə me, sə v pıi v vıi, mánjá mancın wa. ⁵ U swìn v súrì lá nə, v wú: «Də á nə swə, sə á pìà lià, ba nə yı á yáá tián, sə ba twá à nə, sə nə va. Də ku bæ təntə nə fwa yolwan, sə ba swìn v yolwan tə.» ⁶ Fəsətisə fwa dian nana, ku ja va dian fugə, ba tətəŋi wa. Ku kwa nə, v pıi v va Sezare. Ku tıpurı nə, v zua v jəə bwálí tə nə, ba nə bürì bura tə, sə v bürì yoo tə bura. U dān ga pa nii, sə ba jə Polə ba bà. ⁷ Mánjá tə wa, ba nə ja Polə ba bà, Zwifə-ba tə də nan Zwerizalemə ba bà. Ba kıkarı wá, ba ga man v yuu yolwan tə nə dáá, tə yoo ga cà zənzən, ba tətə nə wàrì tə nəe ba bırı. ⁸ Ku tə Polə nə wá ma jon v tián, v swìn, v wú: «À wà lwanı fwa won mama wa. À wà Zwifə-ba Yu *nii tə, v nə pın *Moyizə nə, cùgù, nə à yəə Zwifə-ba Yu *diə tə, nə à yəə *Romə-ba pıú nəfaru tə.» ⁹ Fəsətisə də nə pìà, sə Zwifə-ba pwíi ya ywánı v yuu wa, v bwe Polə, v wú: «N pìà, sə n va Zwerizalemə, sə ba bürì n bura ku yırı, à yáá con, naaa?» ¹⁰ Polə də ma le, v wú: «À yı à zıga Romə-ba pıú nəfaru tə lià tə, ba nə bürì bura tə yáá con. Yá mə yəbə nə, ba me, sə ba bürì à bura. À wà Zwifə-ba won mama cùgù, ndə n tətə nə yəə ku zəni zəni. ¹¹ Də à nə ba cığá jə, à nə fwa won, ku nə me, sə ba gu nə ku yırı, à bá vı, sə ba gu nə. Cığá mama dān nə tələ ba

sùràn tə wə, bə nə jə zɪgə à nə, liù mama wàrì nə n kəni bə jìàn wə. À mù pìà, sə Romə-ba pìú nəfaru tə nə bùrì à bura tə.» ¹² Fəsətisə vurv də v kwa lià tə, bə nə bùrì bura tə, v ga swìn Polə con, v wú: «N swìn də, n pìà, sə Romə-ba pìú nəfaru tə nə bùrì n bura tə, n dàń wá va Romə-ba pìú nəfaru tə yáá con.»

Fəsətisə pɪn, Polə tún v nii Agəripa yáá con

(Tɪtɪnən 9.15)

¹³ Ku dian bagalı kwa nə, pìú Agəripa də v nakua Berenisə twi Sezare, sə bə jun Fəsətisə. ¹⁴ Ba dian tə cé duən lá nə. Fəsətisə dàń ma tì Polə yoo tə, v man v burɪ Agəripa nə, v wú: «Felikəsə yá bɛɛ don bāń dīè tə wə. ¹⁵ Yá mánjá tə wə, à nə vɛli *Zwerizalemə, *Zwifə-ba Yu *jɔŋwana yun tián tə, də bə *nəkwina tə swìn, bə zɪgɪ v nə. Bə lòrì, sə bə bùrì v bura, sə bə gu wá. ¹⁶ À ma le bə də, *Romə-ba culi, sə bə pa nii, sə bə kə bɛɛ càn wə, nə à yèó, sə bə gu wá, də v mù də v jara duən tə nə wà bə níé tún, sə v burɪ də, v wà yoo cùgò, sə bə na də, bə jə cígá. ¹⁷ Bɛɛ təntə jara duən tə dàń ma bà yəbə lala, ku mánjá tə tətə wə. Bə túrí tə tɪpuri nə, à jèń bwálí tə nə, bə nə bùrì bura tə, à ga pa nii, sə bə ja ku bɛɛ təntə, bə bà. ¹⁸ U jara duən tə nə twi, bə tún bə nii, bə wà wàní bə kə yolwan nədu tətə v yuu wə, ndə à yà nə buŋa nətu tə. ¹⁹ Bə mù də wá yà yɪ tútùná duən nə, bə jə də duən, tə nə yɪ bə tətə yɪjuncwəŋə tə cɪcɪ yuu wə. Bə tútùná tə vàn don də yà yɪ bɛɛ, v yɪrɪ nə yɪ Zwezi, yuu wə, v nə tɪgə. Yá Polə mù ga swìn də, v wulə mu wə. ²⁰ À mù con nə, à yəri nətu tə, à nə wá fwa ku tútùná yiri təntə wə. À dàń ma bwe Polə, də v nə pìà, sə v va Zwerizalemə, sə bə bùrì ku bura tə lá nə. ²¹ Yá Polə də dàń burɪ də, v mù swə, sə Romə-ba pìú nəfaru tə nə bùrì v bura tə. À dàń pa nii, sə bə cì v nə ku ja vɛli mánjá tə, à nə wá pa v va v pa Romə-ba pìú nəfaru tə nə.» ²² Agəripa dàń ma swìn Fəsətisə con, v wú: «À də tətə pìà, sə à nì ku bɛɛ təntə nii sugv.» Fəsətisə ma le wá, v wú: «Jwian

nə, n wá nì v sugu.»

²³ Ku tɪpuri nə, Agəripa də Berenisə twi də dun zənzən, ba mù də là tà, ba nə buri bura tà, də tuv tà yáá tián tà mɛ kə duən ba zu diè tà wa, ba nə buri bura tà. Fesətisə ma pa, ba ja Polə, ba ja bà. ²⁴ Fesətisə dān swìn, v wú: «Pìú Agəripa, də á mù là tà mama, á nə wulə də nəba. Á na bæ wà tà, Zwifə-ba laluv tà mama nə twi, ba yí nə, də ku nə yɪ Zwerizalemə nə, nə à yəə yəbə tətə, ba buri də, ku wà mɛ, sə ba yá wá, sə v mu sɪi luv wa. ²⁵ À mù con, à na də, v wà won mama fwa, ku nə buri də ba mɛ, sə ba gu wá ku yiri nə. U tətə bon v kə Romə-ba pìú nəfaru tà nə. Ku mù nə pin, à nɪ də ku mɛ, sə à pa v va, v pa wá. ²⁶ À ba cígá yoo mama jə à púpúní Romə-ba pìú nəfaru tà nə, Polə yoo tà yuu wa. Ku mù yiri nə, à pin v nan á yáá con. Ku tà ku nə dwə, pìú Agəripa yáá con, sə bwiə tà, ba nə wá bwe wá tà kwa nə, sə à wàní à na yoo à púpúní. ²⁷ Ku nə tà nətu, à yəri ku yáá də nətu tà, à nə wá tun bān diè liù Romə-ba pìú nəfaru tà nə, yá à ga wà ku tà, v nə cùgù buri.»

26

Polə tún v nii sə v jon v tiàn

(Matia 10.18-20, Tòtònán 9.1-30, 22.1-21, 1 Piyerə 2.12)

¹ Pìú Agəripa cugu ku tà mama, yáá tíú Fesətisə nə swìn Polə yuu wa, v zwè. Ku kwa nə, Agəripa swìn Polə con, v wú: «Cwəŋə wulə ka pa mú, sə n tún n nii n yoo tà yiri.» Polə dān ma ja v jun, v ma fwa mumuv, sə v tún v nii. U swìn, v wú: ² «À jə pupwən, də zèn ku tà, à nə wàá wiən tà mama *Zwifə-ba nə zɪgá à nə tà yiri, à swìn n mù, à nyina pìú Agəripa yáá con. ³ N dí yáá n yəə Zwifə-ba yofwamınan, də ba tútùná nə yɪ nətu mama. Ku mù nə pin, à lòrì mú, sə n cugu nə də pínú. ⁴ À mu tà wa nə, ku nə zɪgɪ à zandwan mama, à yɪ à bori à dwíí tián Zwifə-ba tətəŋi wa də

*Zwerizalemə nə. Ku mù nə pɪn, Zwifə-ba mama yèé nətɔ tə, à nə yɪ. ⁵ Ba dí yáá, ba yèé nə fuən fuən, də ba nə pìà, sə ba swìn cígá. À yà yɪ à wulə nə *Farızian-ba yujɔncwəŋə tə wa, ka twagu yoo nə cà zənzən, ka doni tə mama. ⁶ Yá síún nə, ku yɪ yala tə, à nə jə Yu nikanɪ tə, ɔ nə kàn də nə nɪbara-ba tə, nə pɪn ba wulə ba buri à bura. ⁷ Nə Zwifə-ba dwíé dəkurən fugə bələ tə me, tə nə tɔŋa tə pɪn Yu nə, titɪn də yɪcav də jə yala təntə. Yá mə yala tə, à nə swìn tə yoo, à nyina piú Agəripa, tə mù nə pɪn Zwifə-ba zɪga à nə. ⁸ À bwe á mù lià tə mama, á nə cuga nə. Bèè nə pɪn, á ma buŋa də, Yu wàri tɪga ɔ bwin?

⁹ Ku nə ya à mù con nə, à lií à tiàn də, à mù yà buŋa də, ku me, sə à zɪɣi lià tə nə, ba nə jɔni *Nazaretə Zwezi yɪri tə nə zənzən. ¹⁰ Á nəŋə ku tə, à nə fwa Zwerizalemə nə. À tətə lori cwəŋə Zwifə-ba Yu *jonwana yun tiàn tə con, à ma kə *Kərisə lià zənzən bari diə wa. Yá máná tə wa, ba nə pìà, ba gu ba, à də yáá buri də ku me. ¹¹ Máná don tətə wa, à yáá kálú ba Zwifə-ba *jéré dii tə wa, sə à pa ba twɪn Zwezi. À luŋa tə nə zàn zənzən, máná tə wa, à fifɪn ba, à ja va à yí tian tə wa, tə tiàn nə tà Zwifə-ba.

¹² Ku mù yuu wa nə, à yà vɛli Damasə də diàn tə, Yu jonwana yun tiàn tə nə ken à juɪn wa, də ba nii tə, ba nə pɪn nə. ¹³ À nyina piú, cwəŋə təntə wa, ndə lugu fugə bələ máná wa, à nɪ poni. Ku nan yu nə ku cú, ku piɪli ku kɪkari à mù də à twaduən tə. Ku poni təntə yà dwə yɪcav tə. ¹⁴ Nə mama tua tia. Yá à dani ga ni kori, ku nə swìn à con də *Ebərə-ba sugɔ, ku wú: “Solə, Solə! Bèè nə pɪn, n ma fifɪn nə? N nə zɪɣi à nə, n mù nə wá dé càn.”

¹⁵ À ma le, à wú: “N mù nə yɪ wàà, *Yuu-Tiu?” Yuu-Tiu ma pií ɔ le nə, ɔ wú: “À mù nə yɪ Zwezi tə, n nə fifɪn. ¹⁶ Zàn yu nə, n zɪɣi n nɛɛ yuu. Nèñ, won tə yɪri, à nə nan n nə. N yɪ à kúri mú, sə n yà à tutunɔ, sə n swìn yièn tə, à nə pɪn n na, də tə tə, à tə nə wá buri mú. ¹⁷ À wá jon mú Zwifə-ba, də dwíé tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, jiàn wa. Mə ba mù lià tə con nə, à tun mú, ¹⁸ sə n sùri ba yíá. Ku dani wá pa ba nan yikunu wa, ba bà poni wa. Ba wá

nan *Sitana diàn wa, ba bà Yu con, sə v ma wàní v kwen ba cuna tə, v li ba mù də wá pwéré wa. Yá ba ga wá na tori, ba mù də lià tə, ba nə pɪn ba tiàn míámíán Yu nə. Ku twá də ba nə ken ba waa à mù Zwezi nə.”

¹⁹ Ku mù təntə yiri, à nyina piú Agəripa, à mù wà won tə, Yu nə biri nə tə, nii viga. ²⁰ À təntən à fwa ku Damasə nə. À nə zàn lá, ku yi Zwerizalemə. À nə kúù zàn lá, ku yi Zwide nagwanaa tə mama wa, à le à yí ba tə, ba nə tà Zwifə-ba tə. À swìn ba con, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cuna, ba bà Yu con, sə ba biri də, ba cígá lwàń, ku twá ba tutunɛɛ nə. ²¹ Mə ku yoo təntə yiri nə, Zwifə-ba jɪn nə ba Yu *diè tə wa, ba yà pià, sə ba gu nə. ²² Yá ku nə yi Yu nə cì à nə tə yiri, à tə wulə luv zən ku tə. À tə swìn ku yoo ləzwənbii də ləzwənfaran mɛ yáá con. Tə sùràn təntə wa, à ba won mama súrí, ku tə *Moyizə də Yu nii *sùsùnà tə nə dí yáá, ba swìn də, ku wá bà tə nə. ²³ Ku mù nə yi Kərisə nə wá dó càn, v nə wá ya təntən liù, v pií v bwin v nan tɪga wa. U wá swìn poni tə yoo v biri Zwifə-ba də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba nə.»

²⁴ Polə dàń nə caga v tiàn yiri nətu tə, Fesətisə zìn v kori yu nə, v wú: «N yi n nyaɲa, Polə. N yənu nəfarv tə kəni mú nyɔɔ wa.» ²⁵ Polə ma pií v le, v wú: «À ba nyaɲa, à nyina piú nəzəɲu Fesətisə. Ku yi cígá sùràn, tə nə jə dèń zəni, nə à swìn nətu. ²⁶ Piú Agəripa mù dí yáá, v yəé tə yìèn təntə. Ku mù nə pɪn, fən ba nə ja tə yoo wa, sə à swìn tə. À yəé də, v də yəé tə nɛɛ mama, yá tə nə wá tun, tə nədu tətə wà sègè. ²⁷ À nyina piú Agəripa, n pɪn cígá Yu nii sùsùnà tə nə, naaa? À yəé də, n pɪn ba cígá.» ²⁸ Agəripa ma swìn Polə con, v wú: «Ku wá fwa mancɪn, n wá pià, sə n pa à jì Kərisə liù.» ²⁹ Polə pií v le wá, v wú: «Də ku nə yi mánjá mancɪn, nə à yəé zənzən, à wá lòrì Yu, sə n mù də lià tə mama, á nə cuga nə zən, sə á yà ndə à nə. Yá sə à jìàn banzala tə mù dàn ká ya á mù jìàn nə.»

³⁰ Piú Agəripa, də yáá tíú Fesətisə, piú nəfarv tə nə li v tún, də Agəripa nakva Berenisə, də lià tə mama, ba nə bùrì bura tə, ba yà nə wulə də ba,

zàn yu nə. ³¹ Ba nan kwa, ba swìn duən con, ba wú: «Bεε wà tə ba won mama fwa, ku nə mε, sə ba gu wá ku yırı, nə à yèó ku nə mε, sə ba vwa wá də banzala.» ³² Agərīpa dān ma swìn Fēsətīsə con, v wú: «N yà wàá ku bεε wà tə n duga, də v yà nə wà swìn də, *Romə-ba pìú nəfaru tə nə wá buri v bura tə.»

27

Polə vəli Romə

(2 Korentə tìan 11.25-26)

¹ Mánjá don wa, yáá tíú Fēsətīsə pın nii, sə nə zu nía yuu bori, nə va Yitali nagwanaa wa. Yá ba dān pın Polə də bān diè là duən pamana bíi yuu tíú don nə, v yırı nə yí Zwiliyisə. U yà wulə pamana púlí don wa, ba nə boŋə “*Romə-ba pìú nəfaru pamana púlí.” ² Nə dān tì nía yuu bori don, ku nə nan Adəramitə. Ku mù yà nə mε, sə ku twá tian tə nə wulə Azi nagwanaa tə vān nə, ku kıkarı ku lε. Mə ku mù nə jə nəba ku vīí. Bεε don də yın lá, v yırı nə yí Arisətarəkə. U yí Tesalonikə tíú, Masedwanə nagwanaa tə wa.

³ Ku tıpurı nə, nə yí Sidon. Romə-ba pamana bíi yuu tíú Zwiliyisə pın yuywanu Polə nə, sə v va v dabara con, sə ba pa wá ku tə, v nə pìà. ⁴ Nə zàn lá, nə twá Swipərə nagwanaa tə, ku nə wulə muu tətəŋi wa, vān nə, sə nə ma kwálí nə tìan nə vuu tə yırı, ku nə zıga nə nə. ⁵ Nə vəli nə bın muu tə, ku nə jə Silisi luv nii tə yıra, də Panfili nagwanaa tə, nə va nə yí Mira, Lisi nagwanaa tə wa. ⁶ Ku bwálí təntə nə, pamana bíi yuu tíú tə nı nía yuu bori, ku nə nan Alekəzandəri, ku vələ Yitali nagwanaa wa. U dān ma pa, nə va nə zu ku nía yuu bori təntə wa.

⁷ Nə fwa dıan də dıan, də nía yuu bori tə yí ku vəli mancın mancın. Yá nə dí càn zənzən, nə ma va nə bwélé Kənidə. Vuu tə yà cığà nə nə, ku pa nə wàri yáá nə vəli ku vān təntə yuu. Nə vəli nə twá Kəretə nagwanaa tə, ku

nə wulə muu tətəŋi wa, jigwiə saparu con nə kèn nə va nə twá Saləmonə, nə lə. ⁸ Nə dí càn nə ma kíkari ku, nə va nə yí bwálí don, ba nə boŋə “níá yuu bwərə yiziga nəzəŋu.” Ku mù nii nə Lase tifarv də yà wulə lá.

⁹ Nə díán zənzən, yá níá yuu bori tə vəli tə dān yà jə fən zənzən. Ku mánjá tə wa də nivori*fl* tə lə. ¹⁰ Ku mù nə pɪn, Polə dān ma kwè ba, v swìn ba con, v wú: «À dabara-ba! À na də, níá yuu bori tə bá va ku yí də yazurə. À na də, nətu tə ku nə ye níá tə, ku yɪ ku pìà, sə ku fwa nəba yoo. Ku wá ya càn zənzən. Ku tà níá yuu bori tə də ku zɪla tə cɪcɪ nə wá jén, ku yɪ də nə tətə mɛ.» ¹¹ Ku mánjá tə wa, Romə-ba pamana bíí yuu tíú tə yà ken v yala liù tə nə, v nə pa níá yuu bori tə vəli, də níá yuu bori tə tíú nə, v doni Polə sùràn tə. ¹² Bwálí tə, níá yuu bwərə tə nə zɪga lá, waran mánjá wa níá yuu bori wàri lá nə ku zɪga. Lìà tə zɪnɪ dān ma sè, sə ba zɪgɪ lá nə, ba pìí ba fwa ku tə mama, ba nə wàá, sə ba yí níá yuu bwərə yiziga tə, ba nə boŋə Fenikəsə, ku nə wulə Kəretə nagwanaa, ku nə wulə muu tətəŋi wa, tə wa. Ku bwálí tə yáá don yà wulə jɪzən saparu də yu yizwɪa wa. Ku yáá don də yà wulə jigwiə saparu də yu yizwɪa con. Nə yà pìà, sə nə ya ku bwálí təntə wa, də waran mánjá tə kèn.

Vuu nəfarv tə ku zàn muu tə yuu wa yoo

¹³ Vuu kíkala wulə ku naŋa jɪzən saparu con ku fuli. Ba dān yà buŋa də, ba pubuŋa tə pìà ku jì. Ku mù nə pɪn, ba ma yá níá yuu bori tə ku vɪí. Yá ba dān ga kíkari, ba boli Kəretə nagwanaa muu tətəŋi wa tə yura. ¹⁴ Ku wà díán də dwavuu don, ba nə boŋə Erakilon, nyí ku zàn, ku naŋa nagwanaa tə con, ku wulə ku fuli. ¹⁵ Níá yuu bori tə dīàn wà vuu tə yí. Ku mù nə pɪn, nə yá nə pa vuu tə yugu nəba, ku jə kèn. ¹⁶ Mánjá tə wa, nə nə vəli, sə nə twá muu tətəŋi wa tia nəmanbiə don, ba nə boŋə “Kuloda”, jɪzən saparu con nə lə, ku yɪn càn zənzən ku pa nəba, sə nə ma wàní, nə van níá yuu bori tə kwa, níá yuu boribiə tə, nə kə nə con. ¹⁷ Nə nə wàní nə van ka, nə

pa ka dì kwa nə, nə vwə ka, sə ka dân ká tu, nə ga vwə níá yuu bori tə tətə tətəŋi wa də ŋoni, sə ku dân ká lwa. Fən də yà jə nəba də dun don, nə nə wá va, nə bwɪn nə tìàn kasɪv tə nə, ku nə wulə Sirətə nə. Nə dân ma lɪ níá yuu bori tə wiən duən, tə yà nə pɪn ku vɛli tə yɪ bwà bwà. Yá mə nətv nə, nə dân ma vɛli bwálí tə mama, vu tə nə yugə nəba ku kəni lá. ¹⁸ Vu tə zuzugv nəba zənzən də diàn. Ku tia tə nə purɪ, nə lɪ níá yuu bori tə wa galwaran tə, tə nə dù, nə dugv. ¹⁹ Ku dian batwa dun nə, ba tətə nə lɪ níá yuu bori tə yɪra zula duən, tə nə pɪn ku vɛli, də ba jìàn, ba dugv muv tə wa. ²⁰ Dian də dian yɪcau ba naŋa, kacɪlace ba naŋa. Yá vu nəfarv tə mù yɪ ku fuli də diàn, ku pa nə pwíí cùgù. Nə kùb ba buŋa də, nə mu kùb wá sìí luu wa.

²¹ Nə díàn zənzən nə wà wodiú dí, ku fɪra nə ba nəba jə yɪrɪ. Polə dân ma zàn bara tə tətəŋi wa, v swɪn ba con, v wú: «Á yà mə, sə á zílí à nii tə, sə á kùb dân ká nan Kəretə nə á vìí. Á yà wàá nə ka mə muv ku tə wa nətən tə də càn tə tə yáá nə, á cì. ²² Síún nə, à dân tə kwè aba, sə á dân á waa. Á lùù nədv tətə mu ba nan, də ku nə tà níá yuu bori tə cɪcɪ nə wá mə muv tə wa. ²³ Yu tə, v nə tɪ nə tə, v mù Yu təntə, à nə tuŋa à pɪn wá tə, *malɪka twi à con, titɪn tə nə. ²⁴ Ka swɪn à con, ka wú: “Polə, dân ká pa fən ja mú. Ku mə, sə n va n nan *Romə-ba pìú nəfarv tə yáá con nə. Yá Yu, n mù yɪrɪ nə, v wá lɪ n mù də lià tə mama, ba nə wulə níá yuu bori tə wa.” ²⁵ À dabara-ba, ku mù nə pɪn, à ma wú, á daŋa á jìàn. À ken à waa Yu nə də ku tə, v nə swɪn tə, ku wá tun, ndə v nə swɪn ku à con nətv tə. ²⁶ Nə wá va nə lwá muv tətəŋi wa tia don yuu.»

²⁷ Nə dian fugə də banɪa titɪn nə, də nə tə wulə muv tə, ba boŋə Mediterane tə yuu wa, nə vɪn vu tə wa. Ku titɪkwɪun nə, lià tə, ba nə pɪn níá yuu bori tə vɛli tə, bún ba waa con də, ku yɪ ndə nə bwélé tia don bəbərɪ. ²⁸ Ba lɪ won don, ba nə ma maŋa níá, ba dɪlɪ níá tə wa. Ba nɪ də, tə luŋə yɪ mətərə fitwa də barpɛ. Ba kùb vɛli yáá mancɪn, ba bwé ba dɪlɪ ku.

Ba ni də, ku lunə yi metərə sapua də nana. ²⁹ Fən yà jə ba, də níá yuu bori tə nə wá va ku bwın kapana nə níá tə wa. Ku mù nə pın, ba dān ma pın níá yuu bori tə vəli tə mun. Ba dān yà yi ba dānì, sə tia puri də yabıbara. ³⁰ Llà tə, ba nə pın níá yuu bori tə vəli tə dān yà pìà, sə ba nan ba yá níá yuu bori tə. Ba li níá yuu boribiə tə, ba nə yáá zv, ba ma jén tə, ba tún níá tə yuu. Yá ba ga fwa ndə ku yi ba pìà, ba kə níá yuu bori yıra wiən*fl* tə duən níá yuu bori tə yáá con də. ³¹ Ku mù nə pın, Polə ma swın Romə-ba pamana bíi yuu tíú tə, də pamana tə con, v wú: «Də lla-ba tə nə wà níá yuu bori tə wa yın, á bá wàní á nan muv tə wa.» ³² Pamana tə dān ma gwəŋə níá yuu boribiə tə ŋoni tə, ba ga yá ka, ka tu níá tə wa.

³³ Ku fwa máŋá mancın, də tia tə wà puri, Polə swın ba mama con, sə ba dé wodiu. U swın ba con, v wú: «Nə jə dian fugə də bania zèn nə, á nə dānì, á ga ba wodiu dé. ³⁴ À dān swın á con, sə á dé wodiu. Ku mɛ, sə á dé ku, sə á ma á wàní á jon á tiàn. Á liù mama bá kwın v yukuv nədu də tətə nə.»

³⁵ Polə nə swın tə sùràn təntə kwa nə, v ti dipen, v ga kə Yu lèè ba mama yáá con, v ja ku v fu v wulə v dé. ³⁶ Ba də mama jun dān pìi tə dān, ba ga dé wodiu. ³⁷ Nə yın là biələ də sapwıtwa də fugə də bardv (276) níá yuu bori tə wa. ³⁸ Máŋá tə, ba nə dí wodiu tə, ba sú, ba kòrí muna tə níá yuu bori tə wa, ba dılı muv tə wa, sə ku dun tə fu tə mun.

Níá yuu bori tə nyonyogu

³⁹ Tia nə puri, máŋá tə wa, là tə, ba nə pın níá yuu bori tə vəli tə, wà ku bwálí tə lwarı. Ba ni tia bwálí don, ba nə na də ba wàá ku bwálí tə nə ba cwi. Ba dān ken ba sírí, sə ba pa níá yuu bori tə zıgı ku bwálí təntə wa.

⁴⁰ Ba kùrì níá yuu bori yıra won tə, ba dugv muv tə wa. Ku máŋá təntə tətə wa, ba kùrì ŋoni tə, tə yà nə vwə níá yuu bori tə danyungulən tə, tə nə kəni níá yuu bori tə cwəŋə wa. Ba ga kə tapoli níá yuu bori tə yáá con, sə

ku pa vuu tɛ yigu ba. Yá ba dǎn ma vǎli bwálí tɛ con, ba nɛ pià ba zigi lá.

⁴¹ Ku mǎngá tǎntɛ wa, níá yuu bori tɛ vǎli ku bwɪn kasɪv dǎdolu don nɛ, ku nɛ wulɛ navwɪ bɛlɛ pwérɛ wa. Níá yuu bori tɛ cǎn ku bwálí tǎntɛ wa. Ku yáá con tɛ dǎn yà murɪ kasɪv tɛ wa, ku pa ku kúv wàrɪ ku susuga. Yá navwɪ tɛ diàn tɛ pupugv ku kwa con tɛ mù.

⁴² Pamana dǎn yà pià ba gu bǎn diè lià tɛ, sɛ ba liù mama dǎn ká ye níá tɛ wa v jén. ⁴³ Yá *Romɛ-ba pamana bíí yuu tiú tɛ dɛ yà nɛ pià, sɛ v jon Polɛ tɛ, v cìgà ba nɛ, sɛ ba fwa ku yoo tǎntɛ. U pɪn nii lià tɛ nɛ, ba nɛ yèé níá yiu, sɛ ba dí yáá ba fan ba tu níá tɛ wa ba ye, ba nan muv tɛ wa. ⁴⁴ Ku kwa nɛ, ba duən tɛ dɛ wá marɪ daran nɛ, nɛ à yèé níá yuu bori tɛ kɪkaran tɛ nɛ, ba jɛ pí ba kwa. Mɛ nɛtv nɛ, ku yɪn ba mama tɛ ma nan muv tɛ wa, ba mu nɛ.

28

Polɛ-ba yí Malɛtɛ nagwanaa muv tǎtɛŋi wa

(Ebərə-ba 13.2, Likɛ 10.19, Tùtùnnán 14.11-12, Matɛə 8.14-16)

¹ Mǎngá tɛ wa, nɛ nɛ wǎnɪ nɛ jon nɛ tiàn, nɛ va nɛ nan, ku kwa nɛ, nɛ ni dɛ, ku nagwanaa tǎntɛ yɪrɪ nɛ yɪ Malɛtɛ. ² Ku nagwanaa tɛ tiàn ywǎn nɛ yuu zǎni. Ku mǎngá tɛ wa, dɛ dwà wulɛ ka nì. Ba ma dwén mən nəfarv ba pa nəba, sɛ nɛ yweri waran tɛ yɪrɪ. ³ Polɛ vǎli v pè damɪnɪ púlí don, sɛ v ja bà, v kɛ mən tɛ nɛ. Yá mǎngá tɛ, mən tɛ bǎrí nɛ mà damɪnɪ tɛ nɛ, dɛkwaa cùrí ka nan tɛ wa, ka diɪv v jun nɛ ka marɪ lá. ⁴ Mǎngá tɛ wa, ku nagwanaa tǎntɛ lià tɛ nɛ nɪ dɛkwaa tɛ, dɛ ka gwɛ Polɛ jun tɛ nɛ, ba swɪn duən con, ba wú: «Ku tɛ nɛtɛn bɪrɪ dɛ, cìgá mama bɛɛ wà tɛ yɪ laguv. Ku mù nɛ pɪn, v ma wǎnɪ v nan muv tɛ wa, yá Yu cìgá tɛ yɪrɪ, v tɛ pià, sɛ v gu wá.» ⁵ Polɛ ma vivaga dɛkwaa tɛ, v kwɪan v di mən tɛ wa. Yá ku tà nɛ wà wá yì dɛ tǎtɛ. ⁶ Lià tǎntɛ dǎn yà yɪ ba dǎnɪ, sɛ Polɛ jun tɛ ŋvɪnɪ, nɛ à yèé, sɛ v tu tia,

u ti naa nəd̥. Ba dān dīān wuu, ba ga na də, yokukwɪn mama ba Polə
jə. Ku mánǵá tǝntə wa nə, ba kúb̥ píi ba lwǎn ba pubuɲi tǝ, ba swɪn də, u yɪ
yu don.

⁷ Ku bwálí tǝntə yà bwélé də ku nagwanaa tǝ yáá tíú tǝ sǎn. Ku nagwanaa
tǝ yáá tíú tǝ yɪ yà nə yɪ Pibəliyisə. Mə u mù nə jon nəba, u kə u diè də
dabarv. Nə fwa dīan batwa lá nə. ⁸ Ku mánǵá tǝ wa, də Pibəliyisə nyuna yà
tǝgǝ. Yalıŋa də puɲv yà nə jə wá. Polə zàn u zu u con, u juɲ Yu, u tún u
jìān bɛɛ tǝ yuu wa, u zwè ku yayıgv tǝ. ⁹ Ku mù yuu wa nə, ku nagwanaa
muu tǝtəɲi wa tǝ yayıŋa tǝ duən twi, yá ba də yayıran zwè. ¹⁰ Ba zílí nəba
zənzən, yá nə viru mánǵá wa, ba pɪn nəba won tǝ mama, nə yà nə pìà, sə nə
na.

Polə-ba yí Romə

(Tutvnan 23.11, Romə tìān 1.9-15, 15.29)

¹¹ Nə fwa cànì batwa Malətə nagwanaa muu tǝtəɲi tǝ wa. Yá cànì batwa
tǝntə kwa nə, nə zva Aləkəzandəri níá yuu bori wa. Ku níá yuu bori tǝntə
yà yɪn ku nagwanaa tǝntə wa, waran mánǵá tǝ mama. Ku yıra yà jə
mumɪnɪv, ba nə boɲə “Diyəsəkirə*fɪ*.” ¹² Nə vǝli nə twá Sirakisə, nə fwa
dīan batwa lá nə. ¹³ Nə zıgı lá, nə va nə yí Rezwiyo. Ku tıpuɪ nə, vuɪ nyí
ku zàn luɪ jızən saparv yuu. Vuɪ tǝntə pɪn nə zu níá yuu bori nə vıí. Ku
dīan bələ nii nə, nə vǝli nə yí Puzələ. ¹⁴ Ku tuɪ tǝntə wa, nə nɪ lià tǝ, ba nə
yɪ nə nubıa *Kərisə yɪ, ba ga lǝrì nəba, sə nə fwa dīan barpe ba con. Yá
mə ku yɪ nətu, nə ma va nə yí *Romə. ¹⁵ Lià tǝ, ba nə yɪ nə nubıa Kərisə
yɪ, ba nə wulə ku tuɪ tǝntə wa, yà dí yáá ba nì nə ɲwɛn. Yá ba dān zàn ba
va, wuu, ba bà ba yí bwálí don, ba nə boɲə “Foromə Apiyisə.” Ba duən lɛ,
ba va ba yí bwálí don, də ba nə boɲə “Tərowa Taverənə”, sə ba ma jəri
nəba. Polə nə nɪ ba, u ken Yu lèè, u waa ga píi ka dān. ¹⁶ Ku kwa nə, nə nə
yí Romə. Pamana bíi yuu tíú tǝ dān ma kə bǎn diè lià tǝ yáá tíú tǝ juɲ wa.

Yá ba dàń pa nii, sɛ Polə mù ya bwálí don nə, ʋ mù də pamanʋ tə, ʋ nə cì ʋ nə.

(Romə tián 11.1-11, Efɛzə tián 6.19-20, Kolosə tián 1.24-29)

¹⁷ Ku dɛn batwa nii nə, ʋ bon *Zwifə-ba yáá tián tə, ʋ kə duən yáá nə. U ti sùràn tə tə, ʋ swìn ba con, ʋ wú: «À nubia-ba, də à nə wà won mama fwa, ku nə zɪga nə luʋ ku tə lià tə nə, nə à yèé nə nɪbara-ba yofwamɪnan tə nə, ba jɪn nə, ba kə bǎń diè. Yá ku yɪ *Zwerizalemə nə, ba ken nə Romə-ba jìàn wa. ¹⁸ Ba nə bwe nə, à ma tún à nii, ba nɪ də, won mama yà tɛlé à yuu wa, ku nə bɪrɪ də, ku mɛ, sɛ ba gu nə. Ba mù yà pià ba dugʋ nə. ¹⁹ Yá Zwifə-ba yáá tián tə vɪga, ba zàn ba zɪga à nə. Ku mù nə pɪn, ku ya kálú ku pa nə, sɛ à swìn də à bura tə yɪ Romə-ba piú nəfarʋ tə nə wá bɪrɪ ka. Yá à ga wà pubuŋa jén, sɛ à kə talɪ à luʋ tə yuu wa. ²⁰ Ku mù yoo tɛntə yɪrɪ nə, à lòrɪ, sɛ à na aba, sɛ à swìn ku á con. Yala tə, *Yɪzərayɛlə dwíí tə nə jə tə, nə pɪn bǎń diè banzala tə wulə à jìàn nə.» ²¹ Ba ma le wá, ba wú: «Nə wà sagɪ nɪ, ku nan Zwerizalemə, Zwide nagwanaa tə wa, ku bà n yɪrɪ. Yá nə nubiu nədu də tətə wà nə con twi, ʋ dé tɪjaŋa, nə à yèé, sɛ ʋ swìn n yolwan. ²² Nə dàń nə pià, sɛ nə nì n nii wa, ku tə n nə buŋa. Nə dí yáá nə yèé də, bwálí mama ku mù kunkun yɪjuncwəŋə kàrà tə yáá ja tútùná, ku bà.»

²³ Ba dàń lɪ dɛn ba tún, ba pa Polə nə. Ku dɛn tə nə yí, lià zənzən twi. Ba yí bwálí tə nə, ʋ yà nə wulə. U sugʋ tə wa, ʋ bɪrɪ də, Yu wá dé pàrɪ. Yá ʋ dàń twá Yu *nii tə nə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə, də Yu nii *sùsùnà tə saga tə nə, ʋ ma swìn ba, ʋ janɪ ku tə, ku nə yɪ Zwezi yoo yuu wa. U zɪgɪ ku yoo tɛntə yuu wa jɪʋ mama, ʋ ja va ʋ yí ku dɛdəni nə. ²⁴ Sùràn tə ʋ nə swìn, tə zua ba duən, yá ba duən də ga vɪ, sɛ ba pa tə cígá. ²⁵ Mǎŋá tə, ba dàń nə pií ba vɪrɪ də ba tútùní duən, Polə dàń swìn sùràn tə tə, ʋ súrí lá, ʋ wú: «Yu-*Sɪŋu tə jə cígá, ku ma twá də Yu nii sùsùnù *Ezayi, ku swìn á nɪbara-ba con, ku wú:

²⁶ “Vəli luv ku tə lìa tə con, n swìn n wú: Á wá nì zəni, yá á bá lwarı ku dèñ. Á wá ywàñ zəni, yá á bá na ku. ²⁷ Laluv ku tə lìa tə bicanı tıga. Ba swın ba zıan, ba pú ba yía, sə dun don ba dən ká na də ba yía, sə ba dən ká nì ku ba zıan wa. Ba bá pìà, sə ba lwarı ku dèñ ba bicanı wa, sə ku pa, ba lwàñ ba pubuŋa, ba bà à mù Yu con, sə à pa ba yazurə.”

²⁸ Á lwara də, suywánú tə, ku nə bırı də, Yu wá jon aba á cuna wa, Yu tun ku, v pa lìa tə nə, ba nə tà Zwifə-ba. Ba mù wá cugu ku.»

²⁹ [Máná tə wa, v nə swìn ku nətu tə, Zwifə-ba vîi də ba tótùní duən zənzən.]

³⁰ Polə fwa buna bələ me bwálí təntə wa, v yà nə jon, v ɣwín ku yuu nə. U sè v jonə lìa tə mama, ba nə twi v con, sə ba na wá. ³¹ U yàá swìn də, Yu wá dı v pàrì tə, də v kàrì ba *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yoo. U yà fwa ku nətu tə, yá fən də ga ba wá jə ku yoo wa mama. Yá yoo də mama wà v nə cì.